

Стратегија развоја социјалне заштите Града Крагујевца

2010-2013

Уводна реч градоначелника

Стратешки план развоја социјалне заштите града Крагујевца није само један у низу докумената који се бави питањима људског живљења, него документ који апострофира да је у свом настајању успоставио теоријски недвосмислен пут.

Ово је документ настао као резултат свеобухватног истраживања и сагледавања потреба грађана и локалне заједнице, спремне на развој нових и унапређење постојећих услуга социјалне заштите, са циљем побољшања квалитета живота наших суграђана.

Трудили смо се да овај документ прати потребе реформе политике социјалне заштите у Србији и усвојена национална документа из ове области, што подразумева развијање система услуга уместо система институција. Главне одлике овог документа су деинституционализација, децентрализација и праћење потреба локалне заједнице. Али, пре свега, настојали смо да овај документ буде потпуно транспарентан током читавог процеса његове израде, доступан заједници, да промовише и омогући укључивање грађана у његову израду и имплементацију и да, као и сви развојни документи, буде флексибилан тако да се може мењати и прилагођавати новим потребама, сазнањима и искуствима.

Реформска политика социјалне заштите не предвиђа само увођење нових услуга и стандарда, него и нових пружаоца услуга преко јавног, приватног и невладиног сектора или кроз њихово партнерство. На овај начин услуге и сервиси ће се квалитативно и квантитативно развијати и бити доступнији грађанима. Деинституционализацијом и развијањем сервиса кроз измештање из постојећих институција, социјалну заштиту прибављамо кориснику, његовој породици и његовом месту живљења.

Концепт реформе социјалне заштите у Србији заснован је и на децентрализацији. Али, тај концепт може имати потпун успех само ако га прате законски и нормативни оквири који оснажују, а не спутавају локалне самоуправе и регионе, као и подстицајна фискална политика. Децентрализација система социјалне политике јесте важан, али не и једини потребан корак. Њега мора да прати и децентрализација државе, политичке воље, организације и управљања.

Као посебан квалитет овог документа хтео бих да истакнем формирање социјалних стратешких партнерстава у периоду пре и у току његове израде, која омогућавају интегративни приступ решавању проблема и социјалних потреба, као и њиховом бољем сагледавању. Овај принцип желимо да задржимо у раду и да га проширимо и на суседне општине, како бисмо заједничким иницијативама, ресурсима и капацитетима одговорили на захтеве што већег броја корисника.

Ови сложени задаци представљају уједно и велики изазов и велику одговорност за локалну самоуправу која је спремна да стави на располагање све своје расположиве капацитете, људске ресурсе, знања и вештине.

Градоначелник града Крагујевца
Верољуб Стевановић

Увод

Званичним потписивањем Меморандума о сарадњи у оквиру пројекта «Подршка спровођењу Стратегије развоја социјалне заштите у Републици Србији» од 24.11.2008. године са Министарством рада и социјалне политике РС, град Крагујевац започео је израду целовитог документа који треба да дефинише стратешке правце рада у области социјалне политике до краја 2013. године.

У складу са преузетим обавезама из Меморандума Градско веће града Крагујевца донело је решење о образовању Јединице за координацију израде и имплементације Стратегије развоја социјалне заштите за град Крагујевац, коју чини 9 чланова задужених за процес израде, примене и контролу спровођења Стратегије.

Јединица, ради ефикаснијег рада и бољег планирања на локалном нивоу у циљу унапређења система и услуга и професионалније посвећености изради документа, формирала је 4 радне групе за:

- младе, децу и породицу;
- одрасле побођене сиромаштвом;
- особе са инвалидитетом и
- старе.

Поред тога формиран је Савет за социјално стратешко партнерство, састављен од 29 чланова као управљачко тело, задужено за јачање социјалног и стратешког односа међу различитим институцијама и другим организацијама чији је рад од значаја за спровођење овог стратешког документа.

Чланови Јединице су прошли кроз стручну обуку за израду овог документа у периоду од 18.03.2009. године до 11.06.2009.године.

Стратегија развоја социјалне заштите за град Крагујевац представља обавезујући документ. Њиме се постављају јасни и мерљиви задаци како унапредити стање у локалној заједници и развити потребне системе заштите. Она је намењена различитим групама – старима, деци,млађима, породици, особама са инвалидитетом, људима погођеним сиромаштвом.

Иако је Стратегија документ који усваја локална скупштина, она ће се временом мењати, дограђивати, усклађивати са новим потребама грађана/ки и заједнице. Надамо се да ће убрзани развој Града имати за последицу и веће могућности заједнице да брине о својим угроженим суграђанима.

ВИЗИЈА

део

1

Град Крагујевац је макрорегионални центар економског развоја, са повољним привредним амбијентом, лидер у области инвестирања, место угодно за живот и рад које:

- задовољава разноврсне потребе грађана/ки кроз развијену мрежу и међусекторску сарадњу свих социјалних актера, пружајући једнак приступ квалитетним и разноврсним услугама социјалне заштите;
- развија и унапређује сервисе за пружање подршке: појединцима, породици, особама са инвалидитетом, деци, младима, старима, без обзира на верску, расну и националну припадност;
- омогућава пун развој и самоостварење појединца кроз доживотно учење и јачање личних капацитета свих грађана/ки а посебно оних којима је неопходна

Мисија

део

2

Град Крагујевац обезбеђује социјалну сигурност свим грађанима/кама ангажовањем одговорних актера у локалној заједници и активним учешћем самих грађана/ки у том процесу.

Градска власт и Савет социјалног стратешког партнерства предводе остварење визије и одговорни су за реализацију циљева Стратегије, у сарадњи са свим социјалним партнерима у локалној заједници.

ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ

део

3

У изради Стратегије руководили смо се принципима којима који су опште прихваћени у области социјалне заштите и који су усклађени са међународним документима, националним стратегијама и позитивним законским прописима, чијом применом очекујемо да се на најбољи начин планиране активности овог стратешког документа реализују.

Стратегија се заснива на следећим принципима:

- Унапређење и заштита свих људских права и основних слобода

o Обезбеђује да сви грађани/ке имају право на слободан развој личности, физички и психички интегритет, личну слободу и безбедност и остваривање других права под једнаким условима

- Успостављање социјалног партнерства на свим нивоима

o Обезбеђује мултисекторску и интегративну сарадњу свих релевантних актера на локалном нивоу којом је омогућено равноправно учешће у успостављању, управљању, имплементацији и контроли реализације стратешких активности

- Уважавање потреба грађана/ки и њихова активна партиципација и одговорност

o Обезбеђује адекватан одговор на потребе и очекивања корисника, омогућава њихово активно учешће у самосталном доношењу одлука о креирању и избору начина за задовољење потреба и одговорност за ангажовање сопствених потенцијала.

- Приступачност и доступност услуга у најмањем рестриктивном окружењу

o Обезбеђује једнаке услове коришћења услуга грађанима/кама и физичку доступност услугама у средини у којој живе.

- Континуирано унапређење квалитета услуга

o Обезбеђује перманентно подизање квалитета услуга у складу са дефинисаним стандардима у социјалној заштити

- Дугорочно планирање и одрживост

o Стратешко креирање политике социјалне заштите обезбеђује одрживи и развојни систем социјалне заштите на локалном нивоу.

Полазећи од дефинисаних принципа и њихове примене кроз имплементацију Стратегије основне вредности система социјалне заштите на локалном нивоу ће бити:

- Социјална сигурност

o Обезбеђује стварање услова за задовољавање основних животних потреба, уколико се те потребе не могу на други начин задовољити, на основама хуманизма и поштовања људског достојанства

- Солидарност и хуманост

o Подстиче развијање личне, друштвене и међусобне помоћи усмерене ка најутроженјим категоријама становништва

- Транспарентност

o Омогућава јавност свих информација и доступност докумената значајних за остваривање права, пружање услуга, рад органа и др.

- Ефикасност

o Омогућава брзо реаговање у критичним и хитним ситуацијама у циљу адекватног пружања услуга

- Поверљивост

o Омогућава заштиту личног интегритета корисника услуга социјалне заштите

АНАЛИЗА КОНТЕКСТА

ДЕО

4

4.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ГРАДУ

Историјски контекст

«Београд је Европа, али ако хоћете да видите право српско место идите да видите Крагујевац...» 1874. Чех Константин Лиричек

Крагујевац је највећи град Шумадије и читаве централне Србије.

Први писани траг о Крагујевцу нађен је у турском попису из 1476. године. Бележи се као трг, неутврђено насеље у коме је обављана трговина између дубровачких и српских трговаца. У путописима тога и каснијег времена називан је, зависно од порекла аутора и језика којим се користио, Карађофна, Караговинца, Кракошевац, Крапојевац...

Након пропасти средњовековне српске државе и османлијске окупације, Турци су на левој обали Лепенице изградиле касабу, «на 19 конака од Истанбула» која је представљала важну раскрсницу путева од Београда и из Босне према Малој Азији.

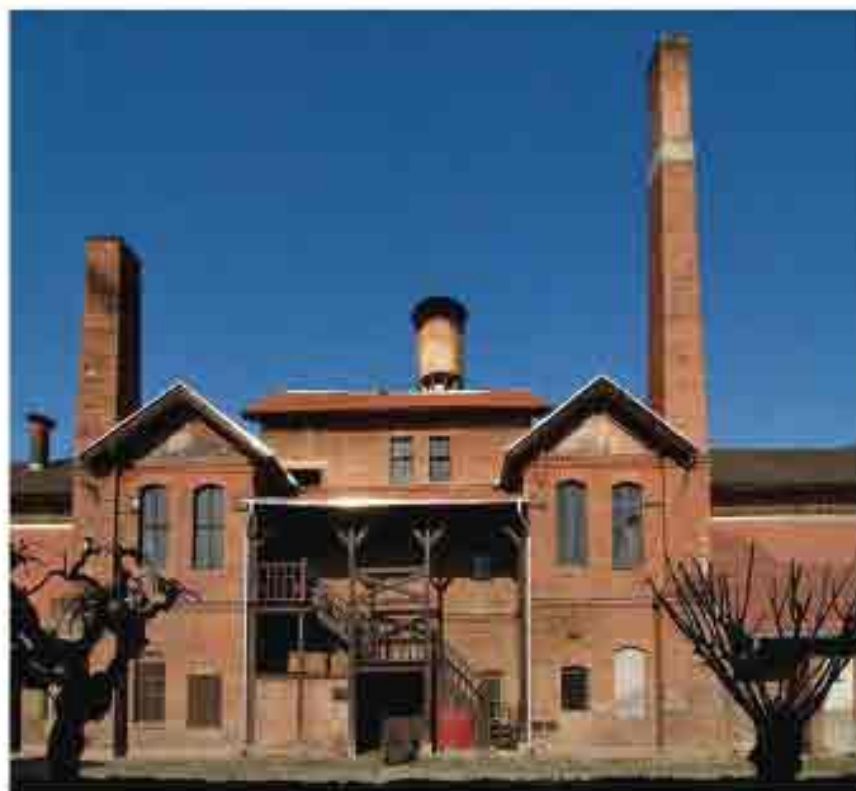
Од 1718. до 1739. године Крагујевац је био седиште дистрикта Краљевине Србије. У тих двадесетак година почиње европеизација града. Ново буђење Крагујевца почиње у Првом српском устанку, а прекретницу у његовом развоју чини одлука кнеза Милоша донета на скупштини народних првака у манастиру Враћешница, на Ђурђевдан, 6. маја 1818. године, да прву престоницу успостави у Крагујевцу. Тиме је Крагујевац постао завичај модерне српске државе, јер су у њему настале најзначајније државне, просветне, културне и друштвене институције неопходне за развој нове државе.

У Крагујевцу

- 13 је основан први суд-Народна канцеларија 1820.године;
- 13 је снована прва државна апотека 1822. године;
- 13 је основана прва музичка формација «Књажеско-србска банда» под диригентском палицом Јосифа Шлезингера 1931.године;
- 13 су покренуте прве новине «Новине србске», које је уређивао Димитрије Давидовић;
- 13 је основана Прва гимназија 1833.године;
- 13 је основана прва књигопечатња (штампарија) 1834.године;
- 13 је проглашен први устав, назван по дану усвајања Сретењски, један од најслободоумнијих тога доба 1835.године;
- 13 је отворено прво позориште – «Књажеско-србски театар, под руководством Јозкима Вујића 1835.године;
- 13 је снован Лицеј- прва високошколска установа у Србији 1838.године;
- 13 је отворена прва галерија слика, први музеј...

Након пресељења престонице у Београд дошло је до застоја у развоју Крагујевца, а нови импулс му је донела одлука о пресељењу Тополиннице у Крагујевац, чиме је постављен камен темељац српском индустријском развоју, под владом кнеза Александра Карађорђевића.

Захваљујући индустријском развоју и његовим потребама у Крагујевцу је 1884. године засијала прва елктрична у Србији.

Као индустријски град Крагујевац је морао да решава бројне социјалне потребе тадашњег радништва и стручних кадрова који су се насељавали у њему. Тако је Крагујевац 1929. године у сарадњи са Војнотехничким заводом саградио Стару радничку колонију, насеље за становање индустријских радника града у успону. Уз ово насеље истовремено је саграђена и Соколана, дом за друштвене и културне активности житеља, као и дечје обданиште, школа, библиотека...

Непуну деценију касније, 1936 до 1938. године саграђена је на Пиварском брду и Нова колонија, у близини Војнотехничког завода намењена запосленима у њему. Истовремено, то је и једно од првих «вртних» насеља тадашњег модерног урбанистичког концепта.

Имућнији Крагујевчани старог доба несебично су мобилисали заједницу на солидарност путем донаторства и задужбинарства. Тако су формиран и индивидуални и сенафски фондови за школовање сиромашних ученика, осниване задужбине и сиротишта, организовани бројни хуманитарни балови и лутрије.

Саборни храм Света Тројица Београдина. 1928-1930

Географски подаци

Крагујевац се налази у средишту Републике Србије, јужно од главног града Србије, Београда, на удаљености око 140 км аутопутем Е10. Подигнут је на обалама Лепенице у Крагујевачкој котлини, где се догичу крајњи огранци шумадијских планина: Рудника, Црног Врха и Гледићких планина.

Кроз уже градско подручје тече река Лепеница и налазе се ушћа њених притока. Долинама водотокова и благим развојима између њих, Крагујевац је у прошлости повезивао Гужу, Лепеницу и Рудник са Поморављем, куда пролазе саобраћајнице међународног значаја.

У околини Крагујевца постоје и недовољно искоришћене бање Лужничка и Страгарска бања. Крагујевац је индустријски град, али и град са значајним пољопривредним земљиштем. Располаже са укупним земљишним фондом од 83.475 ха.

Шумадију карактерише брежуљкасто-брдовито земљиште, благо заталасано и питомо. Рудник је највећа планина у Шумадији са највишим врхом 1.123 м. Ово подручје је добило име јер је некада било преобгато шумама, које данас заузимају 1/4 укупне површине.

Табела 1. Површина територије Града

	Површина (km ²)	Удео у укупној површини (%)		
		Општине	Округа	Србије
Урбана зона	301	36,05	12,60	0,34
Рурална зона	534	63,95	22,36	0,60
Општина	835	100	34,97	0,94
Оруг	2388	/	100	2,70
Србија	88361	/	/	100

Извор података : Републички завод за статистику

Територија града Крагујевца обухвата површину од 835 км², од чега 534 км² или 63,9% припада руралном подручју, а 301 км² или 36,1% територије припада урбаној зони. У укупној површини округа територија Града учествује са 35%, а у површини републике са око 1%.

- координате града Крагујевца:
- северна географска ширина 44° 22'
- источна географска дужина 20° 56'
- надморска висина 185-220 м.

Са истока град Крагујевац граничи се градом Јагодином. Граница се држи планинског земљишта и високог подручја Црног врха.

На југоистоку према општини Рековац границу чине висока узвишења Гледићких планина.

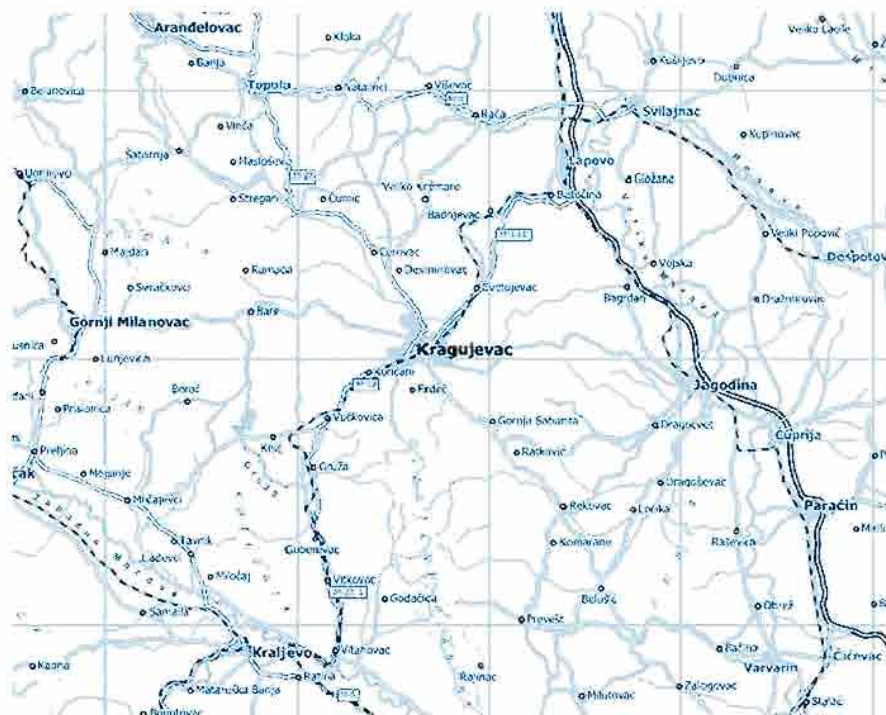
На југозападу општине Крагујевац преко високих узвишења Гледићких планина незнатном дужином, у Дулену, пружа се граница према граду Краљеву.

Западну границу чини општина Кнић, а северозападну општина Страгари. На овом делу граница се пружа преко Гледићких планина и високих огранака Рудника.

На подручју Града влада умерено-континентална клима.

На територији Града налазе се три језера – природно – језеро Бубањ и вештачка - акумулација у Шумарицама и Грошничко језеро -Водојажа.

Град Крагујевац је неправилног облика ромба, пружа се дужом осом у правцу север - југ дужином 38 км по линији Ресник - Дулене, а краћом осом исток-запад у дужини од 27 км линијом Доње Комарице – Доње Грбице,

Табела 2. Број и величина насеља

	Општине	Округа
Број насеља	57	174
Просечна величина насеља (км ²)	14,65	13,72

Извор података : Републички завод за статистику

- Крагујевац има 57 насеља просечне величине од 14,65 км² и 62 катастарске општине просечне величине од 13,48км²,
- Просечна величина насеља на територији града је већа за око 6% од насеља у округу, а величина катастарских општина је на нивоу величине катастарских општина округа,
- Од укупног броја насеља у округу, Крагујевац учествује са 32,76% (57 насеља), а просечна величина насеља у Крагујевцу је нешто већа него просечна величина насеља у округу.

Демографски подаци

Према попису из 2002. године на територији града Крагујевца живи 180 872 становника, од чега 5070 лица се налази у иностранству.

У градском подручју Крагујевца живи 146.373 становника, што га чини четвртим градом по величини у Србији.

Табела 3. Упоредни преглед броја становника, подаци из пописа

	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002
Број становника	85,468	93,465	105,711	130,551	164,823	180,084	180,872
Промена броја становника	/	7,997	12,246	24,840	34,272	15,261	788
Стопа раста броја становника у општини	/	9.36	11.1	23.5	26.25	9.26	0.4
Стопа раста броја становника у округу	/	3.31	-5.76	9.66	14	3.59	-6.62
Стопа раста броја становника у Србији	/	2.32	8.37	7.86	7.31	1.21	0.9

Извор података: Републички завод за статистику

Прегледом броја становника према пописима од 1948. године запажа се стопа раста броја становника до 1991. године када креће опадање стопе раста броја становника. Исти тренд се запажа и у округу док у Републици од 1981. године креће опадање стопе раста броја становника.

Укупан број становника између два последња пописа повећао се за 788 лица (попис из 1991. године 180 084).

Етничка структура становништва

Табела 3. Структура становништва према етничкој или националној припадности, 2002.

Етничка припадност	2002		2011	
	Број	Процент	Број	Процент
Срби	168,916	96.08	289,183	96.79
Црногорци	1,231	0.7	1,822	0.61
Југословени	401	0.23	540	0.18
Албанци	32	0.02	45	0.02
Бошњаци	20	0.01	25	0.01
Бугари	46	0.03	72	0.02
Буљевци	4	0	5	0
Власи	6	0	9	0
Горанци	99	0.06	108	0.04
Мађари	47	0.03	75	0.03
Македонци	326	0.19	461	0.15
Муслимани	151	0.09	189	0.06
Немци	6	0	12	0
Роми	1,154	0.66	1,606	0.54
Румуни	19	0.01	101	0.03
Руси	17	0.01	33	0.01
Русини	5	0	6	0
Словаци	14	0.01	22	0.01
Словенци	75	0.04	107	0.04
Украјинци	25	0.01	30	0.01
Хрвати	204	0.12	296	0.1
Чеси	6	0	9	0
Остали	138	0.08	190	0.06
Неопредељени	669	0.38	980	0.33
Регионална припадност	118	0.07	155	0.05
Непознато	1,039	0.59	2,697	0.9
Укупно	175,802	100	298,778	0.9

Извор података : Републички завод за статистику

- од укупног броја становника Срби чине 96.79%, а Црногорци 0,61;
- припадници ромске популације чине 0,54% тј. 1154 лица (573 мушкараца и 581 жена);
- припадници других народа и националних мањина чине 2,06%
- на територији Града живи 14683 интерно расељених лица са Косова и Метохије и 555 избеглих лица.

Становништво према типу насеља

Табела 3. Структура становништва према типу насеља, 2002.

	Општина		Округ		Србије	
	Број	Учешће (%)	Број	Учешће (%)	Број	Учешће (%)
Градско становништво	146373	83.26	186270	62.34	7498001	69.62
Остало становништво	29429	16.74	112508	37.66	3272105	30.38
Укупно становништво	175802	100	298778	100	10770106	100

Извор података : Републички завод за статистику

Највећи број становника живи у граду 83,26% док 16,74,% живи у сеоским насељима. У односу на округ и републику у Крагујевцу је забележен већи проценат градског становништва.

Полна структура становништва

Према последњем попису становништва у структури женско становништво чини 51,29% а мушко 48,71%.

Табела 3. Приказ полне структуре становништва

	Општина	Структура становништва у општини (%)	Структура становништва у округу (%)	Структура становништва у Србији (%)
Мушко	85630	48.71	48.87	48.63
Женско	90172	51.29	51.13	51.37
Укупно	175802	100	100	100

Извор података : Републички завод за статистику

Природни прираштај

Табела 3. Структура становништва према типу насеља, 2002.

Година	Становништво	Природни прираштај (‰)	Укупно	Природни прираштај (‰)	Укупно	Природни прираштај (‰)
2005.	1794	10.2	2316	13.2	-522	-3
2006.	1757	10	2226	12.7	-469	-2.7
2007.	1758	10.1	2196	12.6	-441	-2.2
2008.	1647	9.4	2164	13.4	-517	-3

Извор података: Републички завод за статистику

- Према последњим подацима у Крагујевцу је 2008.године рођено 1647 деце (108 мање него 2007. године), а умрло је 2164 лица, (32 лица мање у односу на 2007. годину);
 - У посматраном периоду испољен је тренд смањења и броја рођених и умрлих, али је и даље испољен негативан природни прираштај -3,00 промила.
- Просечна старост становника у Граду Крагујевцу је 38,3 године (37,4 код мушкараца и 39,1 код жена).

Структура становништва према активности и полу

Табела 3. Структура становништва према типу насеља, 2002.

		Укупно	Мушкарци	Жене
Укупно становништво		175802	100	/
Активно становништво		88,634	50.42	100
Активно становништво које обавља занимање	Укупно	65,395	37.2	73.78
	Мушко	32301	18.37	36.44
	Женско	33094	18.82	37.34

Лица са личним приходом	<i>Укупно</i>	34,030	19.36	/
	<i>Мушко</i>	17,660	10.05	/
	<i>Женско</i>	17,370	9.88	/
Издравано становништво	<i>Укупно</i>	63,210	35.96	/
	<i>Мушко</i>	25,928	14.75	/
	<i>Женско</i>	37,282	21.21	/
Лица у иностранству до 1 год.	<i>Укупно</i>	396	0.23	/
	<i>на раду</i>	272	0.15	/
	<i>чланови породице</i>	124	0.07	/

Извор података : Републички завод за статистику

- Приказани подаци показују да 50,42% од укупног броја становника чини активно становништво, а да активно становништво које обавља занимање чини 37,20%, при чему су приближно исто заступљени и мушкарци и жене;

- У групи лица са личним примањима запажа се да су и жене и мушкарци приближно исто заступљени и чине 19,36% од укупног становништва;

- Укупан број издржаваних лица је 63.210 што чини 35.96% од укупног броја становника.

- Подаци показују да је већи број лица која су издржавана од лица са личним примањима.

Незапосленост

Табела 3. Упоредни преглед структуре незапослених 2007-2008. год.

СТАРОСТ	УКУПНО		До 30 година		31-40 година		41-50 година		Прев. 50 година	
	Свега	Жене	Свега	Жене	Свега	Жене	Свега	Жене	Свега	Жене
2007	25020	14406	8137	4658	5664	3692	5283	3256	5936	2800
2008	23711	13658	7305	4658	5265	3424	5264	3296	5877	2744

Извор података: Национална служба за запошљавање-филијала Крагујевац

- На крају 2008. године у Крагујевцу је евидентирано укупно 23 711 незапослених лица, што је за 5,2% мање него у 2007. години;
- У Шумадијском округу регистровано је укупно 35 350 незапослених;
- Од укупног броја незапослених, у Крагујевцу, 13 658 су жене (57,6%);
- Током 2008. године евидентирана су и 16 775 лица која су се запослила, од којих 5.895 на неодређено време;
- У односу на 2007. запосленост је повећана за 15%.

Образовна структура

Табела 3. Образовна структура становништва старијег од 15. година

Образовање	Број у 1991.	% у укупном броју лица	Број у 2002.	% у укупном броју лица
Без школско спреме	9562	7	5992	4
1-3 разреда ОШ	3342	2,3	2161	1,4
4-7 разреда ОШ	22892	16	14851	10
Основно образовање	38107	27	32779	22
Средње образовање	54397	38,3	71058	47,4
Више образовање	5906	4,1	7450	5
Високо образовање	7540	5,3	10390	7,3
Непознато	/	/	4287	2,9
УКУПНО:	141746	100	148968	100

Извор података: Републички завод за статистику

- Посматрајући становништво старије од 15 година у образовној структури становништва највеће учешће има становништво са завршеном средњом школом (47,7%) и основним образовањем (22,0%). Становништво са завршеним вишим образовањем учествује са 5,0%, а са високим образовањем 7,0%. У укупном броју становника неписмено становништво учествује са 2,25 % (3.360).
- У односу на 1991. годину смањен је број лица без школске спреме за 3%, лица која су завршила од 1-7 разреда основне школе за 7% и лица која су завршила основну школу за 5%;
- Број неписмених двоструко је мањи него у 1991. години;
- Са вишим и високим образовањем је 17 840 лица (1991. – 13 446 лица).

Привреда

Крагујевачка привреда је претежно базирана на металопрерађивачком комплексу, а у оквиру њега на производњи саобраћајних средстава и оружја.

Кључни подаци од значаја за процену стања у привреди у Крагујевцу говоре следеће:

- Декомпоновањем система "Застава" 2001. године, уз помоћ Владе Републике Србије, број предузећа у Групи "Застава" је са 47 смањен на 20, а број запослених са 30.700 смањен на 8.300;
- У 2004. години укупан број запослених у Крагујевцу износио је 56.565 лица, а 2008. године 45.265 лица;
- Процес приватизације друштвених предузећа довео је до отпуштања непродуктивних радника, односно укидања категорије фиктивно запослених лица;
- Од 54 углавном друштвених предузећа до јуна 2009. године је приватизовано укупно 35 предузећа;
- У Граду постоје и три предузећа која запошљавају особе са умањеним радним способностима и особе са инвалидитетом, са укупно 195 запослених («Застава ИМПРО», «Графопромет», «Шумадија ДЕС»);
- У Крагујевцу је у 2008. години пословало 1.382 предузећа (17 великих, 68 средњих и 1.297 малих), што у односу на 2004. годину представља повећање броја за 20%(укупно 1.150 предузећа);
- Број радњи, у 2008. години их је било 4.560, што представља повећање за 7,7 %, у односу на 2004. год. (4.233 радње);
- У периоду од 2000. године Крагујевац се суочава са највећим проблемом – незапосленост.

Најснажније помаке у економском развоју град Крагујевац је учинио на стварању повољног привредног амбијента.

Град је донео Стратегију локалног економског развоја за период 2007-2011. година, која је заснована на савременим стандардима; дефинисао сет стимулативних мера за инвеститоре у производним делатностима и инфраструктурно опремање индустријске зоне. Резултати ових мера је долазак зивчајних фирми: "Фиат", "ТПВ", "Метро", "Меркатор", "Плаза", "Супернова", "Туш" и других. Стварањем заједничког предузећа "Фиат аутомобили Србија", добијена је прилика да се заједно са домаћом кооперацијом постепено покрене развој Града и читаве Србије.

Град је у периоду 2006-2008. године издвојио из буџета средства у износу од 24.661.459 динара, на име 131 гранта за samozапосљавање. Такође је у сарадњи са организацијом ХЕЛП, од 2003. до септембра 2008. године додељено 290 грантова у вредности око 30.000.000 дин.

У периоду од 2005. до 2008. године, Град је поклањао изузетну пажњу развоју пољопривреде, формирајући један од највећих аграрних буџета у Србији. Имајући у виду његову развојну компоненту укупно је подељено 1.439 новчаних кредита, а кредите у роби добило је 6.189 корисника.

У 2007. години Крагујевцу је додељено признање сребрни пехар, 2008. године златни пехар - "Град будућности", а 2008. године је добио сертификат као Град са повољним пословним окружењем, који му је доделила Национална алијанса за локални економски развој (НАЛЕД) и Министарство економије и регионалног развоја.

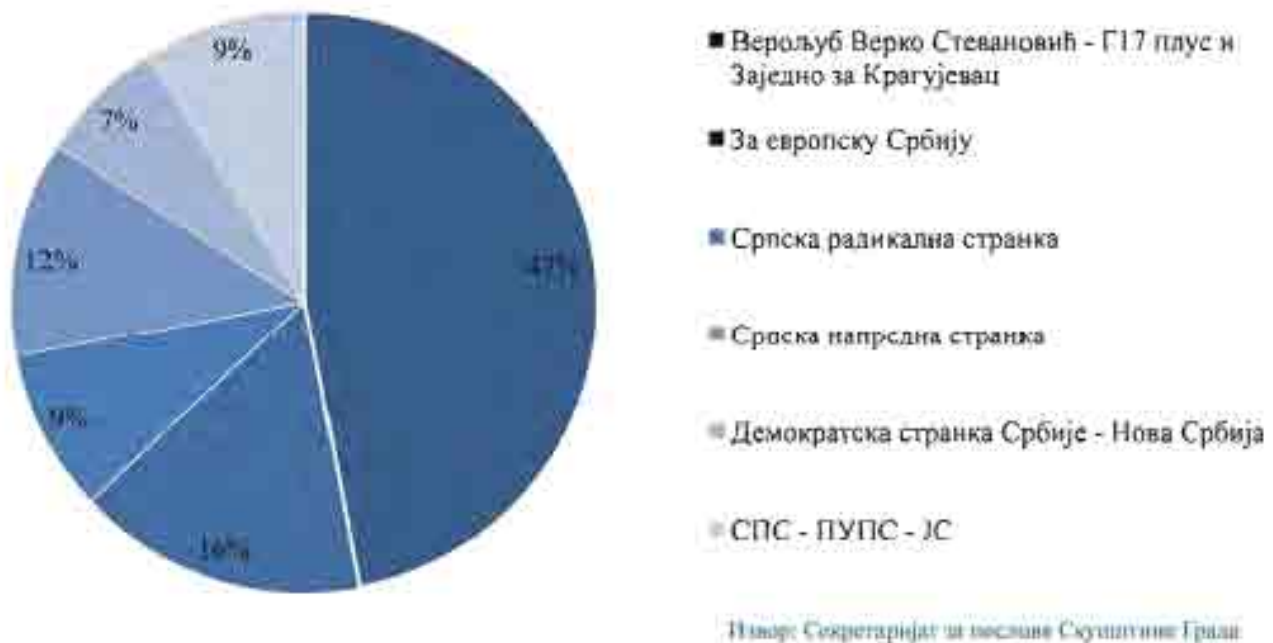

4.2. ПРИКАЗ КЉУЧНИХ АКТЕРА У ГРАДУ

Град-Градска власт-Градска управа

Град Крагујевац је територијална јединица утврђена законом као економски, административни, географски, културни и универзитетски центар.
Органи Града су: Скупштина града, Градоначелник, Градско веће и Градске управе.
Скупштина града има председника, заменика председника и секретара.
Као највиши орган Скупштину града чини 87 одборника.

Графикон 1. Процентуална заступљеност политичких партија у Скупштини

Скупштина града образује стална или повремена радна тела за разматрање питања из своје надлежности.

Скупштина Града као радна тела образује сталне и повремене одборе и комисије. Скупштина града је образовала 14 сталних одбора за поједине области, а у оквиру социјалне политике активан је Одбор за социјалну политику и здравство. Посебно радно тело Скупштине је Савет за безбедност који функционише кроз радна тела.

Градско веће града Крагујевца чине: Градоначелник, заменик Градоначелника и 10 чланова за следеће области:

- инвестиције и развој градских ресурса;
- социјалну политику и друштвену бригу о деци;
- комуналну привреду;
- привреду и приватно предузетништво;
- образовање, културу и информисање;
- локалну самоуправу, регионални развој и сарадњу са Владом РС;
- здравствену заштиту;
- омладину, спорт и туризам;
- науку и сарадњу са Универзитетом;
- животну средину, одрживи развој и сарадњу са удружењима.

Као стална радна тела Градско веће образовало је седам комисија, а у области социјалне политике активне су Комисија за решавање по захтевима у области социјалне и здравствене заштите, Комисија за родну равноправност и Савет за миграције и трајна решења.

За потребе израде и имплементације Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца Градско веће је донело:

- Решење о образовању Јединице за координацију израде и имплементације Стратегије развоја социјалне заштите за град Крагујевац број 55-60/08-V од 25.12.2008.године чија је мисија да изврши процену и мапирање услуга и потреба у области социјалне заштите, као и да предузме активности неопходне за израду овог стратешког документа;
- Одлуку о образовању Савета социјалног стратешког партнерства за град Крагујевац број 55-26/09-V од 27.08.2009.године чија је мисија да кроз мултисекторску сарадњу обезбеди услове за израду и имплементацију Стратегије.

У раду Градоначелнику стручну помоћ пружа и пет помоћника за поједине области :

- област заштите културне баштине и уређивање Града;
- енергетику, комунални сервис и телекомуникације;
- област регионалне и међурегионалне сарадње;
- област спорта;
- област пољопривреде;

Рад управе је организован кроз више Градских управа и то:

- Градска управа за финансије;
- Градска управа за инвестиције и развој;
- Градска управа за комуналне послове и надзор;
- Градска управа за просторно планирање, изградњу и заштиту животне средине;

- Градска управа за имовину;
- Градска управа за образовање, културу, информисање, спорт и омладину;
- Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци;
- Градска управа за привредне ресурсе;
- Градска управа за месну самоуправу и општу управу;
- Градска управа за инспекцијске послове.

Рад Градске управе за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци организован је преко унутрашњих организационих јединица и то:

- Одељења за социјалну заштиту;
- Одељења за здравствену заштиту;
- Одељења за друштвену бригу о деци;
- Службе за заштиту избеглих, прогнаних и расељених лица и
- Службе за финансијске послове.

У оквиру Одељења за социјалну заштиту ради и Канцеларија за ромска питања, отворена 2006.године у којој ради лице ромске националности.

Канцеларија Градског грађанског бранноца – омбудсмана, у Крагујевцу је основана 2004.године, као прва канцеларија у централној Србији. Одлуком Скупштине града Крагујевца 2008.године, потврђен је континуитет институције омбудсмана у Крагујевцу, а канцеларија је добила нови назив - Канцеларија заштитника грађана.

Функцију Градског јавног правобранилаштва врши Градски јавни правобранилац. Градско јавно правобранилаштво у судском и управном поступку заступа Град, његове органе и службе, ради остваривања њихових имовинских права и интереса и других

Институције социјалне заштите

Институције социјалне заштите у Крагујевцу су:

1. Центар за социјални рад «Солидарност»
2. Геронтолошки центар
3. Завод за смештај одраслих «Мале Пчелице»

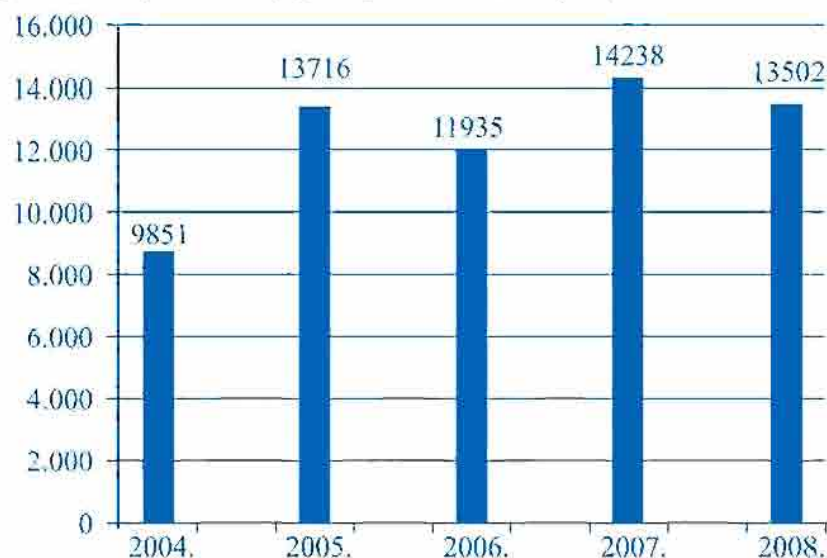
Центар за социјални рад «Солидарност»

Основан је 14.10.1961.године као установа социјалне заштите која врши јавна овлашћења у области социјалне и породично правне заштите на подручју града Крагујевца за следеће групе корисника:

Деца - без родитељског старања, социјално и материјално угрожена деца, деца и омладина из породица са поремећеним односима, деца и омладина са поремећајима у друштвеном понашању, деца ометена у психо - физичком развоју, злостављана и занемарена деца.

Одрасла лица - са поремећајима у понашању, психички и физички ометена, материјално угрожена и незбринута лица и одрасла лица са породичним проблемима.
Остарела - лица без средстава за живот, без породичног старања и теже и хронично оболела лица.

Графикон 1. Кретање броја корисника Центра у последњих пет година

Извор: за социјални рад „Солидарност“

Центар за социјални рад запошљава 117 радника од којих 61 реализује послове у Центру, док су остали радници распоређени у организационим јединицама (56). Унутрашња организација рада Центра усклађена је са Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији послова ЦСР на следећи начин :

- Служба за управно-правне, административне и техничке послове ,
- Служба за рачуноводствено- финансијске послове,
- Канцеларија за материјална давања,
- Пријемна канцеларија,
- Служба за заштиту деце и младих,
- Дечји дом "Младост"
- Служба за заштиту одраслих и старих,
- Служба за интегрисану негу и помоћ у кући старим лицима,
- Дневни центар за стара лица,
- Саветовалиште за брак и породицу, младе и стара лица

- Број корисника социјалне заштите у 2008.години већи је за 37% у односу на 2004. годину.
- Услугама социјалне заштите обухваћено је 8% становника града Крагујевца.
- Од укупног броја корисника у 2008.години (13.502) , 54% су женског пола.
- У погледу старосне структуре корисника, 33% су деца, 51% одрасла а 16 % стара лица.

Дечји дом "Младост"

Основан је 1987.године пресељењем деце без родитељског старања из Дечје заједнице, која је функционисала у простору Центра за социјални рад, у новосаграђени објекат. Капацитет Дома је 32 деце, а од 2002. године, у складу са процесом трансформације установе, развијане су нове услуге социјалне заштите за децу и омладину, према потребама Града:

- Становање уз подршку младима који се осамостаљују „Кућа на пола пута“- 4 младих (2003.);
- Хранитељски смештај породица са децом - капацитет 6 деце(2003);
- Центар за младе (2006) намењен деци и младима Града;
- Дневни боравак за децу из породица у ризику -капацитет 16 деце (2007.);
- Прихватилиште са прихватном станицом за децу и омладину до 18 година - капацитет 12 деце (2008.);
- Прихватилиште за смештај жртава породичног насиља - капацитет 12 лица (2008.).

Служба за интегрисану негу и помоћ у кући старим лицима

Ова служба функционише од 2002. године и настала је као резултат рада на осмишљавању нових, алтернативних начина друштвене бриге о старима.

Од 2007. године поред градског, Служба проширује свој рад и на приградско и сеоско подручје.

Помоћи у кући и здравствене услуге старим лицима реализују се у партнерству са локалном самоуправом, Домом здравља Крагујевац, Клиничким центром Крагујевац, Геронтолошким центром.

Саветовалиште за брак и породицу, младе и старе

Саветовалиште је основано 1987. године. Саветодавни рад се реализује у просторијама Центра за социјални рад, једном недељно, у трајању од три сата. Саветовалиште пружа услуге породицама са тешкоћама у функционисању, са различитим васпитним ставовима родитеља, са проблемима деце у адолесцентном периоду и тешкоћама у учењу. Саветодавне услуге сваке године користи у просеку око 400 грађана Крагујевца.

Саветовалиште у свом раду примењује индивидуални рад, породичну и брачну терапију, реализује превентивне програме (Школа за родитеље; Медијација у породичним односима, Програм са малолетним извршиоцима кривичних дела, којима је изречена мера ПНОС-а). Саветовалиште издаје и периодични часопис под истим

За потребе реализације услуге Саветовалишта ангажовани су: 1 психолог-психотерапеут, 1 психијатар, 1 правник, 1 педагог, 1 педагог-породични терапеут, 1 социјални радник-специјалиста за медијацију, 1 социјални радник-специјалиста за медијацију и породични терапеут и социолог.

У оквиру Саветовалишта раде Центар за младе са два пункта (у Дечјем дому «Младост» и приградском насељу Ждралџица) и Клуб за младе ОСИ.

Геронтолошки центар

Први дом за стара лица «Дом милосрђа» Крагујевац је добио 1920.године. Крајем педесетих година прошлог века Дом је престао са радом да би 1962. године дошло до реализације Одлуке о оснивању Дома за старе и пензионере који почиње са радом 1963. године. Геронтолошки центар данас представља установу социјалне заштите у надлежности Министарства рада и социјалне политике РС. Делатност ове установе је пружање услуга институционалног збрињавања одраслих и старих лица. Основне услуге које пружа Геронтолошки центар су: смештај, исхрана, одевање, програми социјалног рада (психосоцијална и радно-окупациона терапија), здравствена заштита (превентивна заштита, лечење, нега, општа и лична хигијена, лабораторијске услуге, услуге физиотерапије).

Смештајни капацитет Геронтолошког центра је 300 корисника разврстаних по категоријама: зависни, полузависни и независни.

Смештајне капацитете чине 4 објекта, а укупан број запослених у установи је 134, од којих су 29 здравствени радници.

Дневни боравак за стара лица

Дневни боравак се реализује од 2003.године у просторијама Геронтолошког центра. Капацитет Дневног боравка је 15 корисника. Корисницима права се обезбеђује: превоз, боравак, исхрана, здравствени надзор, окупациона терапија, физиотерапија, културно забавне активности.

Активности Дневног боравка за стара лица се реализују у партнерству локалне самоуправе, Центра за социјални рад и Геронтолошког центра.

Завод за смештај одраслих „Мале пчелице“

је основан 1972. године као установа која збрињава душевно оболела лица и лица са менталном ретардацијом. Завод има пет павиљона у којима се одвија живот његових корисника, као и рад социјалног и здравственог особља.

У Заводу је смештено укупно 919 корисника и то:

- 531 душевно оболела лица;
- 388 ометених у развоју;

Полна структура корисника је 505 мушкараца и 414 жена.

Делатност у Заводу организована је по систему служби које се старају о унутрашњем уређењу установе, раду са корисницима и њиховој здравственој неги и то:

- Здравствена служба спроводи превентивну и куративну заштиту корисника.
- Служба социјалног рада, здравствене заштите, неге корисника и рехабилитације спроводи групни и индивидуални рад са корисницима.
- Служба рехабилитације ангажује кориснике у различитим активностима ради њихове што потпуније социјализације и повратка у свакодневни живот. У оквиру службе рехабилитације постоје четири радионице: кројачка, домаћа радност, столарска и радионица картонаже.

Образовне институције

Установа за децу „Нада Наумовић“

Установа ради као јединствена установа која се бави предшколским васпитањем и образовањем деце узраста од 1-7 година. Установа има 14 радних јединица. Мрежом предшколског програма у састав Установе улази и 45 издвојених простора, у којима се обавља васпитно образовни рад са децом предшколског узраста у трајању од 4 сата. У целодневном боравку смештено је 3597-оро деце, а у четворочасовном боравку 1067 деце. Највећи број обухваћене деце је у најстаријем узрасту (5-7) година и у припремним је одељењима, а различитим облицима рада обухваћено је око 4500 деце.

Установа организује и рад за децу са сметњама у развоју, у две групе. Ова установа у партнерству са готово свим установама и институцијама у граду, реализује низ активности на унапређењу целокупног телесног, интелектуалног и емоционалног развоја деце.

У оквиру Установе ради културно-образовни центар "Ризница" за децу, родитеље, васпитаче, наставнике. КОЦ "Ризница" реализује преко 500 активности годишње (драмске, музичке, ликовне, говорно-језичке, еколошке, плесне, здравствено-хигијенске, промотивне, филмске пројекције, интегративне радионице...) уз учешће деце вртића и основних школа, деце са сметњама у развоју, васпитача, медицинских сестара и других актера из локалне средине.

Установа броји 570 запослених, од којих 378 обавља васпитно образовни рад.

Основно и средње образовање

Град Крагујевац има 22 основне школе са 42 издвојена одељења и 8 средњих школа.

У школској 2008/09 години евидентирано је 13.790 ученика основношколског узраста и 1085 наставника, а у средњим школама 8.458 ученика и 751 наставник.

Табела 3. Преглед Основних школа, броја ученика и наставног кадра 2008/2009

Р.бр.	Основна школа	Укупни број ученика	Укупан број наставника
1	"Вук Караџић"	1095	62
2	"21.октобар"	682	54
3	"Доситеј Обрадовић"	319	29
4	"Драгиша Луковић Шпанац"	531	46
5	"Јулијана Ђатић"	204	28
6	"Сретен Младеновић"	470	54
7	"Мирко Јовановић"	1234	69
8	"Милутин и Драгиња Тодоровић"	857	56
9	"19. Октобар"	249	33
10	"Трећи крагујевачки батаљон"	640	45
11	"Живљинка Дивац"	371	33
12	"Мома Станојловић"	640	46
13	"Јован Поповић"	581	49
14	"Станислав Сремчевић"	1049	70

15	"Светозар Марковић"	1289	123
16	"Ђура Јакшић"	475	42
17	"Свети Сава"	603	47
18	"Црота Стеван Поповић"	130	21
19	"Наталија Нана Недељковић"	584	43
20	"Радоје Домановић"	821	58
21	"Милоје Симоновић"	366	39
22	"Драгиша Михаиловић"	600	38
	УКУПНО (1-22)	13790	1085

Извор података: Министарство просвете РС -Школка управа Крагујевац

Табела 3. Преглед средњих школа – броја ученика и наставног кадра 2008/09

Р.бр.	Назив школе	Укупан број ученика	Укупан број наставника
1	Прва крагујевачка гимназија	1072	90
2	Друга крагујевачка гимназија	860	71
3	Економска школа	966	71
4	ТУШ «Тоза Драговић»	1116	81
5	Медицинска школа	975	110
6	Политехничка школа	1620	147
7	Прва техничка школа	382	52
8	Друга техничка школа	1467	129
	Укупно:	8458	751

Извор података: Министарство просвете РС -Школка управа Крагујевац

Поред наведених основних и средњих школа на територи Града раде и:

- Музичка школа «Др Милоје Милојевић» (нижа и средња)
- Школа са домом за ученике оштећеног слуха
- Школа за основно и средње образовање «Вукашин Марковић»
- Српска православна Богословија «Св.Јован Златоуст»

Табела 3. Структура стипендијаштва према типу насеља, 2002.

Бр.	Назив школе	Број ученика основне школе	Број ученика средњих школа	Укупан број стипендијаша
1	Музичка школа «др Милоје Милојевић»	781	172	114
2	Школи са домом за ученике сиротебног статуса	40	21	28
3	ШОСО «Вукашин Марковић»	154	76	41
4	Српска православна Богословија «Св. Јован Златоустин»	/	84	15
	Укупно:	975	353	198

Извор података: Министарство просвете - Школка урнин Крагујевца, СПЦ

Подржавајући младе таленте Град обезбеђује средства за:

- рад математичке радионице младих у оквиру Природно-математичког факултета у Крагујевцу (у којој се реализује програм рада са талентованим ученицима основних и средњих школа за област математике и информатике);
- рад Регионалног центра за таленте (који се односе на развој и подстицање креативних и стваралачких способности талентованих ученика);
- рад Истраживачко-развојног центра за бионинжењеринг –«БИОИРЦ» који је намењен научним радницима млађег старосног доба.

Високо образовање

Универзитет у Крагујевцу је самостална високошколска установа основан 21. маја 1976. године. Његови први корени датирају из прве половине 19 века, када је 1838. године у Крагујевцу основан Лицеј, као прва највиша образовна институција у Србији.

Основна мисија Универзитета је да кроз наставни и истраживачки процес образује високо квалитетне младе стручњаке у свим областима наставе, који ће бити продуктивни у својим будућим професионалним активностима.

У саставу Универзитета налазе се 11 факултета.

Табела 3. Преглед факултета, број студената и наставног кадра 2008-2009.год.

Број	Факултет	Број студената	Број наставног кадра
1	Правни факултет	2303	49
2	Економски факултет	3834	80
3	Медицински факултет	1938	184
4	Природно-математички факултет	1051	147
5	Машински факултет	640	77
6	Филолошко-уметнички факултет	1551	149
7	Машински факултет у Краљеву	428	46
8	Технички факултет у Чачку	921	77
9.	Агрономски факултет у Чачку	409	46
10.	Учитељски факултет у Јагодини	844	55
11.	Учитељски факултет у Ужицу	648	43
	Укупно:	14567	953

Извор података : Универзитет у Крагујевцу

У саставу Универзитета ради:

- Универзитетски информациони центар;
- Универзитетска библиотека;
- Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу;
- Центар за интердисциплинарне и мултидисциплинарне студије и истраживања (ЦИМСИ);
- Центар за развој каријере Универзитета у Крагујевцу.

Универзитет у Крагујевцу је развио мрежу универзитетске сарадње са институцијама широм Европе и света и наставља ширење међународне сарадње у правцу развоја интегрисаних програма студирања и истраживања.

На факултетима Универзитета у Крагујевцу студира 14.567 студената, укупно је дипломирао 24 977, магистарску тезу је одбранило 943, а докторску дисертацију 465 кандидата. Универзитет у Крагујевцу доделио је и 16 почасних доктората.

На Универзитету у Крагујевцу има укупно 1414 запослених, од тога 570 професора, 383 сарадника и 461 административни радник.

На територији града ради и Висока школа струковних студија која у 2008/09 години броји 764 студента и 16 професора и сарадника.

Сектор запошљавања

Национална Служба за запошљавање-филијала Крагујевац покрива територију града Крагујевца, општина Аранђеловац, Баточина, Рача, Лапово, Кнић и Топола.

У оквиру Филијале постоје следећа одељења, одсеци и групе:

- Одељење за посредовање у запошљавању и планирању каријере;
- Одсек за професионалну оријентацију и планирање каријере;
- Група за додатно образовање и обуку;
- Група за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом;
- Одсек за развој предузетништва и програме запошљавања (у оквиру кога је Пословни центар и Група за програме запошљавања);
- Група за остваривање права из осигурања у првом степену;
- Одсек за финансијско рачуноводствене послове.

У филијали Крагујевац запослено је 74 радника, од којих 17 ради у испоставама.

Институције здравствене заштите

Институције здравствене заштите у Граду су:

- Клинички центар Крагујевац;
- Институт за јавно здравље Крагујевац;
- Дом здравља Крагујевац;
- Завод за стоматологију Крагујевац;
- Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац;
- Апотека Крагујевац;
- Завод за здравствену заштиту радника Крагујевац;
- Приватни сектор

Клинички центар Крагујевац

је највећа и најзначајнија институција у области здравства и представља центар којем гравитира подручје са преко 2.000.000 становника. Клинички центар се налази у градском језгру на површини од 43.500 метара квадратних и у њему је лоцирано више објеката који обезбеђују хоспитализацију за 1240 болесника и дневно пружа преко 3000 специјалистичких услуга.

Клинички центар Крагујевац се састоји од 12 клиника, 7 центара, 14 медицинских и немедицинских служби, као и Музеја здравствене културе.

Клинички центар “Крагујевац” у свом саставу има 12 клинике за:

- интерну медицину;
- хирургију;
- гинекологију и акушерство;
- педијатрију;
- психијатрију;
- инфективне болести;
- урологију, нефрологију и дијализу;
- отоларингологију;
- ортопедију и трауматологију;
- офталмологију;
- дечју хирургију;
- неурологију.

Клинички центар у свом саставу има и следеће Центре за:

- ургентну медицину;
- онкологију и радиологију;
- нуклеарну медицину;
- дерматовенерологију;
- анестезију и реанимацију;
- физикалну медицину и рехабилитацију;
- операциони центар.

Институт за јавно здравље Крагујевац

Започео је рад као Хигијенско епидемиолошка станица Крагујевац. Основан је 1922. године, касније прераста у Завод за заштиту здравља Крагујевац, а 2007. године добија данашње име Институт за јавно здравље Крагујевац. Институт за јавно здравље има 122 запослена.

Институт за јавно здравље спроводи хигијенско – епидемиолошку, микробиолошку и социјално – медицинску здравствену делатност на подручју Шумадијског округа.

Институт обавља и образовну и научно-истраживачку делатност у складу са законом.

Најзначајнији пројекти које спроводи ИЗЈЗ у партнерству са локалном заједницом су:

- «Кад порастем – бићу здрав» (2008) чији је циљ очување здравља деце и смањење броја оболелих од алергијских болести, астме и других респираторних болести повезаних са аерозагађењем на територији града Крагујевца;
- "Здрав вртић" – пројекат у оквиру кога се спроводе хигијенско-санитарни прегледи у вртићима на територији града и едукација васпитача о хигијени;
- "Превенција туберкулозе код деце" - у оквиру пројекта се спроводи анкетирање, предавања, дистрибуирају флајери у циљу превенирања туберкулозе.

Дом здравља Крагујевац

Дом здравља Крагујевац је здравствена установа примарне здравствене заштите која у обављању здравствене делатности пружа превентивне, дијагностичке и терапијске услуге из следећих области: промоције здравља, опште медицине, здравствене заштите жена, здравствене заштите деце, поливалентне патронаже, лабораторијске и рендген дијагностике, кућног лечења и здравствене неге, пнеумофизиолошке заштите, медицине спорта и медицине рада и специјалистичко-консултативне делатности.

- у Служби за здравствену заштиту предшколске деце ради: Развојно, Превентивно и Алерголошко саветовалиште;
- у Служби за здравствену заштиту школске деце организује се рад Саветовалишта за младе, за очување репродуктивног здравља младих и превенију болести зависности;
- у Служби за здравствену заштиту студената постоји Саветовалиште за HIV/AIDS;
- у Служби пнеумофизиологије организује се рад Саветовалишта за одвикавање од пушења;
- у Служби за здравствену заштиту жена раде три саветовалишта и то: Саветовалиште за планирање породице, Саветовалиште за контрацепцију и Саветовалиште за труднице;
- у Служби поливалентне патронаже постоји телефонско Саветовалиште «Хало беба»;
- у оквиру Превентивног центра пружају се услуге Телефонског саветовалишта, Превентивног саветовалишта, Саветовалишта за одвикавање од пушења и Саветовалишта за остеопорозу;
- у оквиру Специјалистичко-консултативне службе у психијатрији планира се организовање Саветовалишта за ментално здравље.

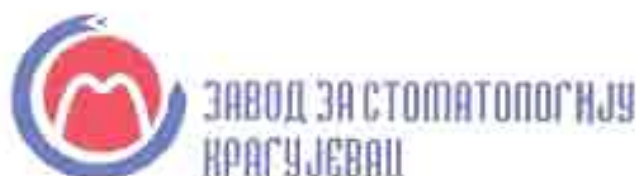
Дом здравља Крагујевац има организациону структуру према територијалном принципу; у виду огранака, здравствених станица и амбуланти. Укупан број запослених 738.

Најзначајнији пројекти у периоду 2005-2009. године су:

- "Достојанствена старост", намењен старим и оболелим лицима удаљених сеоских подручја и старим и изнемоглим лицима без туђе неге;
- "Подришка примени капитације у Србији" врши промоцију изабраног лекара, како би се створили услови за увођење новог начина финансирања примарна здравствене заштите;
- "Моје право је да будем здрава" пројекат усмерен на жене са инвалидитетом;

Завод за стоматологiju Крагујевац

Ово је установа примарне здравствене заштите, која у обављању здравствене делатности пружа превентивне, дијагностичке и терапијске здравствене услуге.

Службе у оквиру Завода су:

- 1) Служба за децу и превентивну стоматологију,
- 2) Служба за општу стоматологију;
- 3) Служба за специјалистичко-консултативну делатност;
- 4) Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове.

Завод пружа услуге за око 300.000 корисника у 35 ординација.

Број услуга на годишњем нивоу је преко 292.000.

Укупан број запослених у Заводу је 171.

Најзначајнији пројекти 2005-2009. године су:

- "Здрав осмех" – пројекат се реализује у сарадњи са НВО Ромско удружење жена "Ружа" и НВО Информативни центар Рома Југославије у циљу побољшања оралног здравља и оралне хигијене Ромкиња на територији Града.

- Пројекат који је реализован у сарадњи интернационалном одонтолошком кооперацијом ЦОИ из Торина и асоцијацијом НБМСЦ, у оквиру кога су отворене две ординације у школи за Машинство и саобраћај и једна ординација у Медицинској школи.

Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац

Почети рада Службе хитне медицинске помоћи датирају из 1983. године, као посебне службе Дома здравља. Од 2006. године Завод за хитну медицинску помоћ Крагујевац функционисао као установа примарне здравствене заштите.

У Заводу ради 158 запослених.

У оквиру своје делатности Завод обавља следеће послове:

- хитне медицинске помоћи код акутно оболелих и повређених – ва лицу места, у току транспорта и у здравственој установи;
- санитетског превоза акутно оболелих и повређених у друге одговарајуће здравствене установе;
- превоза непокретних, ограничено покретних и пацијената на дијализи;
- снабдевања лековима који се дају у хитним случајевима;
- и друге здравствене услуге у складу са законом.

Организационе јединице Завода :

1. Служба за хитну медицинску помоћ
2. Служба за техничку подршку
3. Служба за правне и финансијско-економске послове.

Апотека Крагујевац

Апотека Крагујевац је водећа фармацеутска установа у региону и спада међу четири највеће државне апотекарске установе у Србији.

У Апотеци се обавља фармацеутска здравствена делатност која обухвата: промоцију здравља, превенцију болести, здравствено васпитање и саветовање за очување и унапређење здравља правилном употребом лекова и медицинских средстава; промет на мало лекова и медицинских средстава, а на основу одговарајућих планова за набавку лекова и медицинских средстава за редовне и ванредне прилике; промет на мало биљних, традиционалих и хомеопатских лекова, ортопедских помагала, дијететских производа, предмета опште употребе; израду магистралних лекова и галенских препарата; праћење савремених стручних и научних достигнућа у области фармакотерапије и пружање грађанима и здравственим радницима информације о лековима и другим медицинским средствима; праћење нежељених реакција на лекове и медицинска средства; друге послове фармацеутске здравствене делатности, у складу са законом.

Организационе јединице Апотеке:

1. Сектор апотека
2. Централна лабораторија Апотеке
3. Централни магацин резерве
4. Служба за правне и економско-финансијске, техничке и друге сличне послове.

Најзначајнији пројекти које Апотека реализује са локалном заједницом су:

- "Доставља лекова сеоском подручју" – пројекат се реализује у сарадњи са Домом здравља Крагујевац . Пројекат започет 2006. године и још увек је актуелан;
- "Селу у походе" – пројекат се реализује у сарадњи са Домом здравља Крагујевац и Црвеним крстом, у оквиру кога се обилазе удаљена сеоска подручја и дистрибуирају лекови према налазу лекара.

Завод за здравствену заштиту радника Крагујевац

је установа примарне здравствене заштите и има традицију од 1958. године. Укупан број запослених у Заводу је 325.

У вршењу своје делатности Завод обавља следеће послове:

- здравствену заштиту и очување здравља запослених са циљем;
- превентивну и куративну здравствену делатност из области: опште медицине, гинекологије и стоматологије;
- специјалистичко-консултативну делатност из области: интерне медицине, психијатрије (неуропсихијатрије), оториноларингологије и офталмологије ради обављања куративне делатности и превентивних прегледа;
- и друге здравствене услуге у складу са законом.

Најзначајнији пројекти:

1. Анализа малигнух обољења у друштвима Групе Застава након бомбардовања априла 1999. године до априла 2008. године са освртом на раднике који су радили на санирању рушевина.
2. Анализа mortalитета (умрлих) радника у друштвима Групе Застава након бомбардовања (април 1999. - априла 2008. године) са освртом на раднике који су радили на санирању рушевина.

Приватни сектор

На територији града Крагујевца развијена је и здравствена делатност у приватном сектору коју чини 15 приватних стоматолошких ординација, 1 зубо-техничка лабораторија, 14 приватних апотека које у свом саставу имају већи број објеката, 16 приватних специјалистичких ординација, 3 амбуланте, 1 специјална уролошка болница, Центар за негу коже и Естетско-пластичнохируршки центар.

У наведеним здравственим установама приватног сектора се организују и акције едукативног карактера које се односе на промоцију здравља и превенцију болести. Осим едукативног карактера акције имају за циљ и бесплатну проверу различитих параметара здравља становништва, као што је мерење крвног притиска, одређивање нивоа гликемије, триглицерида у крви, аудиометрија, одређивање квалитета корена косе, дијагностиковање квалитета коже, промоција и поклањање различитих врста медицинских и козметичких производа, суплемената, апарата.

Као део програма који подупиру социјалну заштиту је и учествовање лекара из приватне праксе у подршци старим лицима, особама са инвалидитетом и другим социјално угроженим групама у виду изласка на терен, редукције цене услуге као и омогућавање појединих бесплатних услуга за наведене категорије становништва.

Невладин сектор

Удружење грађана «Сунце» у области социјалне заштите делује од 1994. године. У протеклих 15 година, реализовало је више од 40 пројеката усмерених на побољшање положаја посебно осетљивих друштвених група - деце, младих, старих, ОСИ. Удружење поседује драгоцену искуство у областима: планирања, развијања, имплементације, праћења и евалуације услуга социјалне заштите.

У сарадњи са Министарством рада и социјалне политике РС и Фондом за социјалне иновације удружење је радило на пројектима експертеке подршке локалним актерима у процесу израде статешких докумената, покретању услуга социјалне заштите и као консултант у увођењу система за мониторинг и евалуацију имплементације услуга и стратешких докумената.

Удружење је израдило низ анализа, водича, практикума о припреми, планирању и организовању обука за стручњаке у области социјалне заштите.

У удружењу је континуирано активно петнаест особа и 12 активних волонтера.

ДОБРОТВОРНИ ФОНД СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ «ЧОВЕКОЉУБЉЕ» спроводи хуманитарне активности засноване на основним хришћанским вредностима. Рад фонда базира се на:

- помоћи старим, сиромашним, угроженим групама, жртвама масовних несрећа,
- помоћи у стварању услова за економску самосталност угрожених појединаца,
- доприносу побољшања социјалне и здравствене заштите угрожених група,
- доприносу образовању угрожених група.

НВО «ВИКТОРИЈА» је невладин и непрофитна организација основана 1991. године која се бави социјално-економским и едукативним развојем заједнице. Својим радом покрива регион Шумадије и Поморавља, а своје активности усмерава ка деци, омладини, старима, особама са инвалидитетом, незапосленима и женама. До сада је реализовала више од 100 пројеката којима је обухваћено преко 50 000 корисника.

СОЦИЈАЛНА КООПЕРАТИВА „ВИВЕРЕ-ЖИВЕТИ“ је основана у априлу 2005. године као прва социјална кооператива у Србији, која се бави услугама у области социјалне заштите.

У сарадњи са Градом реализује пројекат «Дневни центар за лица старија од 25 година са умерном и тежом менталном ретардацијом» и збрињава кориснике који се, кроз процес рехабилитације, ресоцијализације и функционалног оспособљавања, припремају за активно укључивање у животно окружење.

Кооператива је реализовала Пројекте:

- «Хендикеп и интеграција» са коопертивом «Codess Sociale» из Венеције;
- «Професионално оспособљавање лица са посебним потребама» финансиран од стране АСДИ/VOCA;
- «Социјална инклузија слепих лица»;
- «Локална коалиција за смањење сиромаштва рањивих група младих», са Групом 484 и немачком НВО «HELP».

УДРУЖЕЊА ОСИ

У Граду је активно више удружења особа са инвалидитетом која окупљају особе са урођеном или стеченом физичком, сензорном, интелектуалном или емоционалном умањеном способношћу и то:

- Међуопштинска организација Савез глувих и наглувих;
- Међуопштинска организација Савез слепих и слабовидних;
- Међуопштинско удружење цивилних инвалида рата;
- Удружење дистрофичара;
- Удружење мултипле склерозе;
- Друштво за лечју и церебралну парализу;
- Удружење РВИ и ППБ;
- Удружење параличара и квадриплегичара "Шумадија";
- Удружење параличара и квадриплегичара "Крагуј";
- Удружење за борбу против дијабета;
- Удружење дијализираних и трансплантираних бубрежних инвалида;
- Организација за заштиту права и подршку женама са инвалидитетом "Из круга";
- Удружење за помоћ особама са аутизмом;
- Друштво за помоћ ментално недовољно развијених лица Крагујевац (МНРД)
- Удружење родитеља лица са посебним потребама «ЕГАЛ»;
- Форум младих са инвалидитетом;
- Удружење студената са хендикепом.

На подручју Града делују и удружења избеглих и расељених лица са Косова и Метохије чија је мисија хуманитарног карактера са циљем што боље интеграције ових лица у локалну средину као и пружање подршке онима који се одлуче за повратак. Најактивнија удружења су:

- Здружење грађана Крајине- Крагујевац "Зора";
- НВО "Нова нада";
- Удружење за помоћ расељеним лицима „Завичај за повратак“.

Посебан допринос у подршци избеглим, интерно расељеним и локалном угроженом становништву Удружење грађана «Визија». Удружење је реализовало низ пројеката који су допринели унапређењу услова становања, материјалног положаја и психо-социјалној подршци ових лица.

На територији Града делује 15 ромских организација од којих су најактивније следеће:

Рамски информативни центар (РИЦ) је основан 1999.године као невладин, нестраначка и непрофитна организација која се залаже за коришћење права на образовање, побољшање социјалног, културног и политичког живота Рома/Ромкиња. РИЦ акценат ставља на ангажовање жена и обучавање младих за рад на образовању, култури и ширењу прогресивних идеја демократије. За десет година постојања и рада РИЦ је реализовао преко 100 пројеката. РИЦ има 3 стално запослена лица, 50 активних чланова и 20 волонтера.

Удружење Рамско-Српског пријатељства "Стабло" је основано 2003. године. Активности организације су усмерене на област образовања деце, младих и жена, предшколског образовања деце, очувања ромске традиције и културе, превенције насиља у породици и оснаживања жена-жртава насиља. Удружење броји 6 запослених, 6 активних чланова и 66 волонтера.

Образовно културна заједница "Романипен" је основана 2005. године. Области у којима делују су образовање, култура, здравство и социјална заштита, а циљне групе су деца, млади и породица. Пројектним активностима је обухваћено око 300 породица или око 1 000 лица. Удружење броји 2 стално запослена, 50 активиста и 3 волонтера.

НВО «Асоцијација ромске солидарности» је основана 2004. године и делује у области социјалне заштите, запошљавања, информисања, неговања ромске културе и језика. Реализовали су велики броја пројеката у наведеним областима. Имају 7 активиста и 10 волонтера.

НВО «Бахтанипе» је основано 2005.године а активности су усмерене ка јачању свести ромског човека како би се активно укључио у друштвене токове. Удружење је реализовало низ пројеката у сарадњи са међународним и локалним партнерима а најзначајнији су:

- пројекат «Заштита старих и немоћних лица од насиља у породици» (UNDP, Министарство правде РС, Агенција за међународни развој и сарадњу Краљевине Шведске – СIDA, СЦР, Град)
- пројекат «Омогућимо услове за бољи живот» усмерен ка унапређењу услова живота у ромским насељима (ОЕБС, Град)

Остали важни актери

Црвени крст Крагујевац

је хуманитарна, независна, непрофитна и добровољна организација, основана на територији града Крагујевца пре 133 године. Црвени крст има за циљ да пружи ургентну помоћ лицима у невољи, у случајевима ванредних ситуација, развијањем солидарности међу људима и организовањем различитих облика међусобне помоћи, као и превентивним деловањем у области социјалне заштите.

Црвени крст има 21 запослено лице, 66 подружница у месним заједницама, предузећима, институцијама основним и средњим школама и факултетима.

Црвени крст реализује следеће социјалне програме:

- «Народне кухиње», за 600 корисника;
- «Ђачке кухиње» за 3000 ученика основношколског узраста;
- «Бриге о старима» пружајући психосоцијалну подршку, храну, лекове (тренутно има 515 корисника програма);
- “Селу у походе”, намењен најугроженијима и на селу и др.

Црвени крст промовише и организује добровољно даваштво крви и низ активности намењених деци, младима, старима, породици и лицима у невољи, кроз сарадњу са социјалним и здравственим организацијама, удружењима и невладиним организацијама.

Посебна активност Црвеног крста је едукација, којом се развија социјална свест и врлине: солидарност, толеранција, саосећање, непристрасност, поштовање људског бића и живота.

Полицијска управа Крагујевац

у сарадњи са релевантним партнерима из локалне заједнице, спроводи многе превентивне и друге програме у циљу стварања безбедне заједнице.

ПУ Крагујевац активно учествује у спровођењу следећих програма и активности:

- израда и примена Пројекта о превенцији малолетничке деликванције;
- израда и примена Протокола о међусекторској сарадњи у процесу заштите жртава насиља у породици;
- рад са ромским НВО;
- спровођење Протокола о сарадњи са ОШ које су укључене у реализацију пројекта «Школа без насиља»;
- укључивање у пројекте реадмисије и реинтеграције;
- пројекат «Полиција у заједници»
- издавање личних докумената ОСИ ван ПУ

Правосуђе у Крагујевцу

Крагујевачко правосуђе, основано 1820.године, најстарије је у Србији.

Судови опште надлежности су: Општински суд, Окружни суд.

У Крагујевцу постоји и Општински суд за прекршаје, Општинско јавно тужилаштво, Окружно јавно тужилаштво, Градско јавно правобранилаштво, Републичко јавно правобранилаштво и Трговински суд.

Локални медији

Град Крагујевац је оснивач градске телевизијско-информативне куће ЈП Радио-телевизија Крагујевац (РТК) која има регионалну покривеност, а поред ње функционише и велики број приватних радио и телевизијских станица: Телевизија «Канал 9»; Радио-телевизија «ИН»; ТВ «Лидер»; Радио «Бис»; Радио «Браво»; «Радио 34»; «Радио 9»; Радио «Стари град».

Недељни информативни листови који се објављују су «Крагујевачке новине» и «Светлост», а бројна су и дописништва која имају своја представништва у Граду: РТВ Србије; «ВВС» «Б92»; «Авала»; «Пинк»; «Блиц»; «Политика»; «Данас»; «Вечерње новости»; «Пресс»; «Гањуг»; «Бета»; «Фонет».

У оквиру градске управе Крагујевца постоји Информативна служба Града задужена за односе с јавношћу. На овај начин, локална самоуправа је остварила добру сарадњу са медијима које сматра једним од најважнијих партнера у локалној заједници.

Јавност рада градске управе обезбеђује се и путем званичне интернет презентације града: www.krugujevac.rs

Информативни карактер има и неколико комерцијалних градских сајтова:

www.krugujevac.co.rs

www.teklareka.com

www.zastavinsoliter.com

4.3. ЛОКАЛНИ СИСТЕМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Град Крагујевац социјалну политику спроводи кроз обезбеђивање људских, материјалних, техничких и логистичких капацитета за остваривање права грађана.

Град Крагујевац Одлуком о правима у социјалној заштити Града Крагујевца дефинисао је оквир подршке грађанима који права остварују преко Центра за социјални рад „Солидарност“ Крагујевац. Одлука о правима у социјалној заштити предвиђа да право може да оствари лице са пребивалиштем или боравиштем у Крагујевцу.

Предвиђена права Одлуком су:

- Право на опрему корисника за смештај у установу или другу породицу;
- Право на једнократну помоћ;
- Право на путне трошкове и исхрану пролазника;
- Право на трошкове сахране;
- Право на помоћ у кући;
- Право на коришћење услуга Саветовалишта;
- Право на дневни боравак деце и омладине са сметњама у развоју;
- Право на дневни боравак за стара лица;
- Право на дневни боравак за умерено и теже ментално недовољно развијена одрасла лица;
- Право на социјално становање у заштићеним условима;
- Право на привремено становање деце и омладине без родитељског старања;
- Право на привремени смештај у Прихvatилиште и прихватну станицу за децу и омладину;
- Право на привремени смештај у Прихvatилиште за жртве породичног насиља.

Град Крагујевац има усвојене и одлуке којима пружа подршку појединим категоријама становништва и то:

- Одлуку о родитељском додатку за прво дете;
- Одлуку о остваривању права на новчану помоћ породици у којој се роде близанци, тројке или четворке;
- Одлуку о финансирању целодневног боравка трећег детета у обданишту;
- Одлуку о остваривању права на превоз у јавном саобраћају ученика и запослених у ОШ и СШ;

- Одлуку о остваривању права на повлашћеном возњу у јавном градском превозу путника;
- Одлуку о месечном новчаном помоћи деци палих бораца;
- Одлуку о правима добровољних давалаца крви у области здравствене заштите.

Одлукама Управних одбора предузећа чији је оснивач Град Крагујевац уређено је право

- субвенционисаног превоза од 50% за незапослена лица;

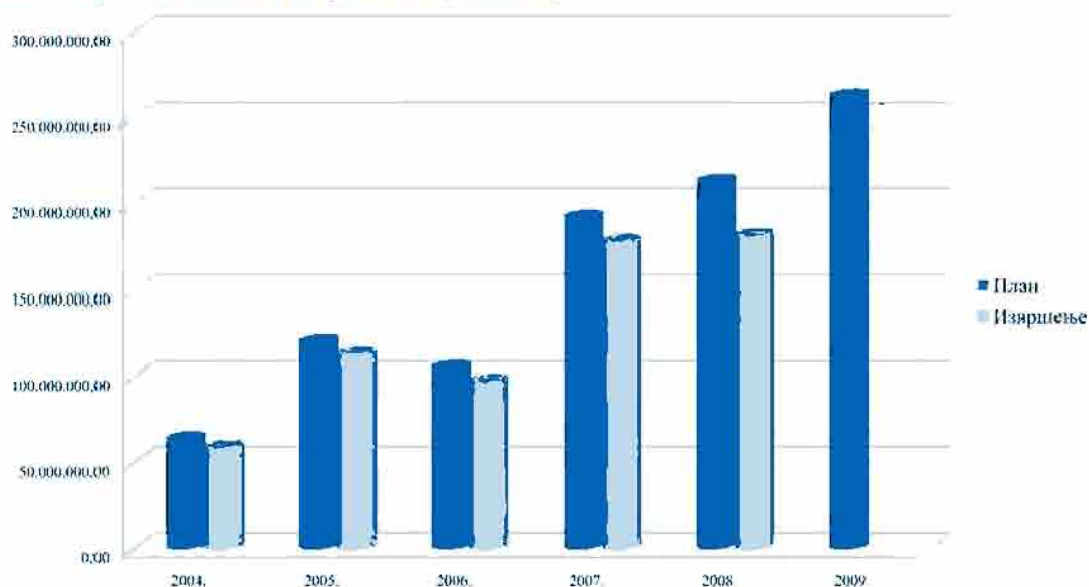
Табела 3. Приказ планираних и извршених буџетских средстава у области социјалне заштите за период 2004. – 2008. година

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
План	63.332.860,00	120.227.065,00	105.288.902,00	191.902.880,00	213.094.724,00	262.313.000,00
Извршење	58.859.401,86	113.241.212,54	96.832.543,89	178.206.302,29	181.311.270,24	

Извор података : Градска управа за финансије

У укупно планираним средствима у буџету града Крагујевца (2009.) средства за спровођење социјалне политике учествују са 4,02%.

Графикон 3. Приказ плана и извршења буџета Града

Извор података : Градска управа за финансије - Одељење за буџет

- у наведеном петогодишњем периоду планирана средства у буџету Града за област социјалне политике повећана су 3,3 пута.
- извршење планираних расхода износи преко 90% и у свакој години појединачно је изнад процента реализације укупног буџета града Крагујевца.

SWOT

Анализа социјалне заштите града Крагујевца

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - ГУ за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци; у оквиру ГВ поједини чланови су задужени за област социјалне и дечје заштите, здравствене заштите, запошљавање и образовање; радна тела при Скупштини града и ГВ за област социјалне заштите; Јединица за координацију израде и имплементације Стратегије као и Савет социјалног стратешког партнерства; - установе социјалне заштите (ЦСР, Геронтолошки центар, Завод за смештај одраслих «Мале Пчелице»); - развијен НВО сектор; - међусобна повезаност и сарадња свих актера у социјалној заштити (Протоколи); - постојање локалних стратешких докумената и одлука о проширеним правима; - високо образовани, едуковани и стручни кадар; - простор и опрема; - успостављене транспарентне буџетске линије за социјалну заштиту; - развијене услуге и алтернативни модели социјалне заштите; - транспарентност у раду (медијска заступљеност); - комуникација са грађанима; - иновативност (спремност за прихватање нових модела у социјалној заштити); - мобилност (присутност на терену); - волонтерски рад; - пројектно искуство; - партиципација корисника услуга - политичка стабилност 	<ul style="list-style-type: none"> -недовољни просторни капацитети; -недовољна опрема; -неумреженост институција и управа; - непостојање јединствене базе података о услугама и корисницима; - недостатак финансија за постојеће и иновативне програме; -нестабилни извори финансирања са становишта одрживости постојећих пројеката - економска зависност; - делимично одсуство личне мотивисаности запослених за стицање нових вештина; - недовољна информисаност грађана о свим правима која могу остварити; - недовољно дефинисане процедуре за остваривање права грађана; - програми НВО сектора недовољно прате потребе грађана; - недовољан број ванинституционалних услуга и обухват грађана услугама посебно на сеоском подручју; - ad hoc испитивања потреба грађана; - непостојање институција одређеног типа (општа болница, поливалентна патронажа. .); - недостатак механизма за кориснички надзор; - недовољно развијен систем мониторинга и евалуације; - недовољна мотивисаност појединих социјалних група за решавање проблема; - непостојање специјализованих емисија о проблемима у социјалној заштити; - недовољна укљученост приватног сектора; - недовољно развијен волонтерски рад;
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - реформски процеси (децентрализација, регионализација); - процес интеграције наше државе у ЕУ; - развој приватног сектора за услуге у области социјалне заштите; - подстицај волонтерског рада у пружању услуга; - израда инфо.базе; - акције, кампање, водичи, штампање пропагандног материјала; - увођење стандарда услуга и акредитованих програма; - интеграција стратешких докумената; - конкурси за програме које објављују Министарства и грантови донатора; - јавни конкурси за наручивање услуга; - повезаност институција у локалној заједници и шире; - организована заступљеност медија у социјалној заштити-специјализоване емисије; 	<ul style="list-style-type: none"> - макроекономска и политичка нестабилност на националном нивоу; - рестрикције политике Владе према локалним самоуправама; - политика државне управе (смањења броја запослених); - спорост у спровођењу започетих реформских процеса; - неусаглашеност закона; - отежан приступ фондовима и недовољна подршка са националног нивоа; - мали проценат буџетског издвајања за социјалну заштиту са републичког нивоа; - неосетљивост приватног сектора на социјалне проблеме; - непостојање наменских трансфера.

4.4. ЗАКЉУЧЦИ АНАЛИЗЕ КОНТЕКСТА

Град Крагујевац у оквиру социјалне политике има дефинисана права која обухватају све категорије становника.

Од значаја за развој Града посебно за развој социјалне заштите су и усвојена стратешка документа (ЛПА за децу, ЛПА за ИРП и Роме, Стратегија локалног економског развоја, Градска стамбена стратегија...)

Права корисника дефинисана су локалним усвојеним документима и средства за њихову реализацију се обезбеђују у буџету Града.

У Граду су заступљени институционални и ванинституционални облици заштите.

Сарадња локалне самоуправе, институција социјалне заштите и невладиног сектора развијена је кроз пројектне активности. За одређене области између институција и осталих партнера постоје дефинисане процедуре о поступању и протоколи о сарадњи.

Континуираном сарадњом локалне самоуправе и осталих актера друштвене заједнице успостављен је систем тимског и мултисекторског рада у циљу ефикасније заштите грађана.

Поред постојања права и услуга социјалне заштите постоји проблем територијалне покривености, нарочито на сеоском подручју и недовољног обухвата становника.

Поједине услуге социјалне заштите нису развијене, иако за њима постоји потреба. Неразвијеност услуга условљена је недостатком финансијских средстава и непостојањем адекватних просторних капацитета.

Информисаност грађана о правима и услугама у области социјалне заштите није довољно развијена.

Незапосленост, као дугогодишњи проблем, узрок је великог броја социјалних проблема који се одражавају на различите друштвене групе - младе, одрасле, ОСИ, Роме, избегла и расељена лица.

СТАРТЕШКИ ЦИЉ

ДЕО

5

5.1. СТРАТЕШКА СВРХА

Анализирајући достигнути степен развоја социјалне заштите и сагледавајући стање потреба грађана/ки, ослањајући се на већ донета документа на локалном и националном нивоу, уочили смо предности и недостатке у овој области који су нам указали на потребу израде стратешког документа као начину остварења зацртане визије.

Стратегија развоја социјалне заштите града Крагујевца је развојни документ Града, којим се пружају смернице за унапређење социјалне заштите, који ће омогућити да се постојећи систем усклади са националним приоритетима и покушати да достигне стандарде Европске уније у наредном четворогодишњем периоду.

Стратегија се у својој поставци фокусира на развој социјалне заштите у граду Крагујевцу, успостављајући интегративни систем социјалне заштите, којим се обједињују активности Градске управе, социјалних, образовних, здравствених и других установа, сектора запошљавања као и активности организација грађанског друштва.

Стратегијом се постављају смернице, које ће омогућити граду Крагујевцу да:

1. демонстрира спремност за развој одрживог модела интегралне социјалне заштите/политике, који настаје као резултат транспарентног и активног интер-секторског приступа и као такав буде у власништву локалне заједнице;
2. демонстрира јасно опредељење града Крагујевца за институционализацију интер-секторског модела локалног планирања, спровођења, праћења и ревидирања стратешког документа;
3. јасно препознаје значај и дефинише улоге, обавезе и одговорности свих актера у реформи / унапређењу социјалне заштите / политике на локалном нивоу;
4. препознаје / предвиђа мере за континуирано и флексибилно прилагођавање / ширење мреже услуга као одговор на потребе локалне заједнице;
5. своје ресурсе, активности и средства усмери у правцу развоју услуга које подржавају живот у заједници и створи јасну везу између потреба својих грађана/ки и правца развоја услуга које се ослањају на принцип доступности;
6. изрази спремност и формулише мере за функционално регионално повезивање ради задовољавања потреба својих грађана/ки и рационалног коришћења расположивих ресурса;
7. подстиче плуралитет пружалаца услуга и развој мреже социјалних услуга;
8. развија одрживе и транспарентне механизме за наручивање, финансирање, праћење и евалуирање пружених услуга;
9. ствара оквир за развој услуга грађанима који су у највећем ризику од институционализације и измештања из природног окружења;
10. омогући грађанима/кама да узму активно учешће у активностима које ће допринети стварању позитивне социјалне климе у заједници.
11. сензибилише јавност и повећа ниво осетљивости заједнице на социјалне проблеме и потребе осетљивих социјалних група;
12. унапреди капацитете (људске, организационе и инфраструктурне) за интегративни систем социјалне заштите.

5.2. СТРАТЕШКИ ЦИЉ

Приликом одређивања стратешког циља, који смо желели да остваримо имплементацијом стратешког документа, водећи рачуна о његовој реалистичности и остварљивости, руководили смо се постојећим стањем и потребама осетљивих социјалних група како би смо допринели унапређењу њиховог положаја.

Стратешка сврха ће у периоду имплементације Стратегије бити остварена реализацијом једног стратешког циља:

Унапређење положаја осетљивих социјалних група

За потребе остварења стратешког циља препозната су четири кључна приоритета, којима су након анализе ситуације и идентификовања кључних проблема у приоритетним областима, дате препоруке и дефинисани циљеви и активности за њихово превазилажење и унапређење социјалне заштите на територији града Крагујевца.

ПРИОРИТЕТИ И ПРИОРИТЕТНЕ ЦИЉНЕ ГРУПЕ

део

6

Приоритети и приоритетне циљне групе

Циљне групе које ће разматрати Стратегија развоја социјалне заштите дефинисане су кроз следеће приоритете:

- 1. Поддршка деци, младима и породицама у ризику;*
- 2. Побољшање положаја одраслих лица погођених сиромаштвом;*
- 3. Унапређење положаја особа са инвалидитетом;*
- 4. Унапређење положаја и квалитета живота старих лица.*

Приоритетне циљне групе Стратегије су опредељене на основу анализа о положају становништва града Крагујевца, користећи податке о имплементацији постојећих локалних акционих планова и других докумената у области социјалне заштите.

Подаци који су коришћени током процеса израде стратешког документа прикупљени су из база података постојећих ресорних институција и удружења грађана. Поред тога информације о положају, проблемима и потребама прикупљани су и на организованим јавним скуповима, активном партиципацијом грађана, чији су предлози за њихово превазилажење били драгоцени током процеса дефинисања циљева и конкретних активности.

Циљне групе су формиране по претежној карактеристици, не искључујући истовремено припадност и другој циљној групи, што говори о породицама и појединцима са комбинованим проблемима.

Питања положаја жена, Рома, избеглих и расељених лица разматрана су у оквиру сваке од наведених циљних група у циљу интеграције са осталим становништвом, уз уважавање њихових специфичних потреба.

Циљна група: подршка деци, младима и породицама у ризику

Увод

Током последње две деценије дошло је до друштвених промена, које су у великој мери утицале на породичну кохезију, измениле традиционалне улоге у породици, а посебно неповољно утицале на услове у којима се развијају деца и млади.

Реагујући на узроке проблема, Влада Републике Србије је од 2002. године до данас усвојила низ стратешких докумената, које локалним заједницама указују на правце којима се могу санирати последице или превенирати узроци бројних проблема у области социјалне подршке деци, младима и породицама у ризику.

Кључни национални документи на које се ослања Стратешки план развоја социјалне заштите града Крагујевца су: Стратегија за смањење сиромаштва (2002.), Национални план акције за децу, Национална стратегија за младе, Стратегија за унапређење положаја особа са инвалидитетом, а пре свега национална Стратегија развоја социјалне заштите, коју је Влада Републике Србије усвојила у децембру 2005. године.

Овом Стратегијом се дефинишу смернице за будућност, обухватају узроци, а не само последице социјалних изазова у нашем друштву. У Стратегији су одређени правци развоја социјалне заштите усмерени на побољшање социјалног статуса грађана на личном, породичном и ширем друштвеном плану, са циљем јачања друштвене кохезије и подстицања независности и способности грађана да помогну сами себи. Посебна пажња је посвећена деци, младима и породици, као и доступности и развоју услуга које

Проблеми деце, младих и породице препознати су и у Локалном плану акције за децу за период од 2005. до 2010. године, коју је град Крагујевац усвојио 26 фебруара 2005.

Приоритети и циљеви овог стратешког документа, посебно они који се односе на осетљиве групе деце и младих и породице у ризику, инкорпорирани су у циљеве и активности Стратегије развоја социјалне заштите.

"Свака деца укључена у друштво и подршка деци да остваре у потпуности и спречавање их да развију своје потенцијале, да живе у пуној мери живота и да могу да остваре у пуној мери своје Стратегије развоја социјалне заштите разматрају се социјалним и друштвеним развоју својих земља"

Анализа стања

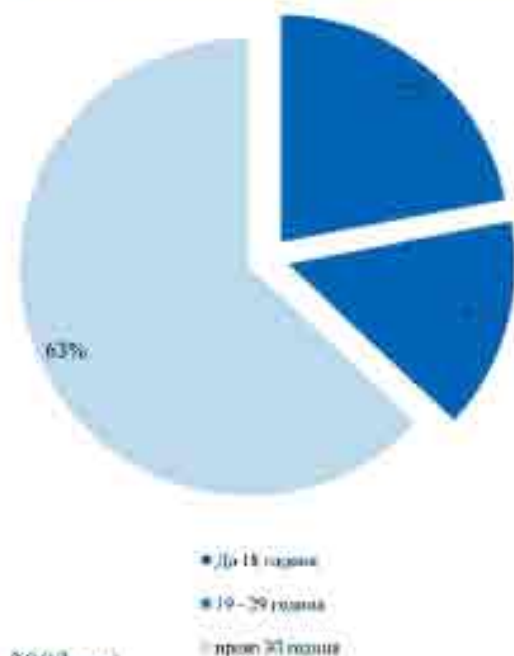
Анализа циљне групе

Према последњем попису становника из 2002. године, у Крагујевцу живи 64.855 деце и омладине старости до 29 година, што представља 38% укупне популације града Крагујевца.

У граду живи 86% процената младих, а на сеоском подручју 14%.

Према подацима Комесеријата за избеглице РС из 2004.године у Крагујевцу живи и 3819 деце до 19 година расељених лица и 68 деце избеглих. Од укупног броја деце, око 2000 су деца ромске националности (Канцеларија за ромска питања).

Графикон 1. Приказ учешћа деце и омладине у укупном броју становника

Табела 3. Преглед старосне структуре младости 2002. год.

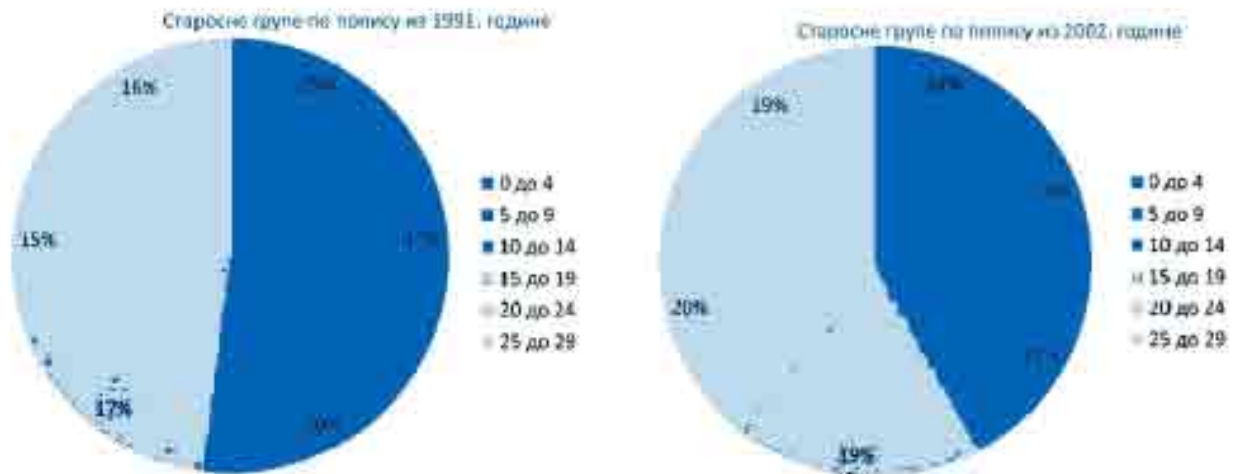
Старосна група	2002.	2001.	2000.	%
Деца до 19 година	50,396	28	39,407	22,4
Млади (од 20-29 година)	23,090	12,7	25,448	14,4
Деца и млади до 29 год. на терит. Крагујевца	73,486	40,7	64,855	36,8
Млади до 29 год. на нивоу Шумадијског региона	120,939	38,7	106,718	35,7
Млади до 29 год. на републичком нивоу	3,600,450	36,8	2,689,416	35,8

Извор података: Републички завод за статистику

- У периоду између два пописа дошло је до умањења популације деце до 19.година за 6%;
- Разлози смањења броја деце и младих у укупној популацији су: низак природни прираштај и повећана миграција младих у веће центре;
- На крагујевачком подручју је већи број младих у односу на Шумадијски регион и национални ниво, упркос тенденцији смањења броја ове популације у последњих 10 година.

Графикон 1. Старосне групе деце и младих по пописима из 1991 и 2002. године

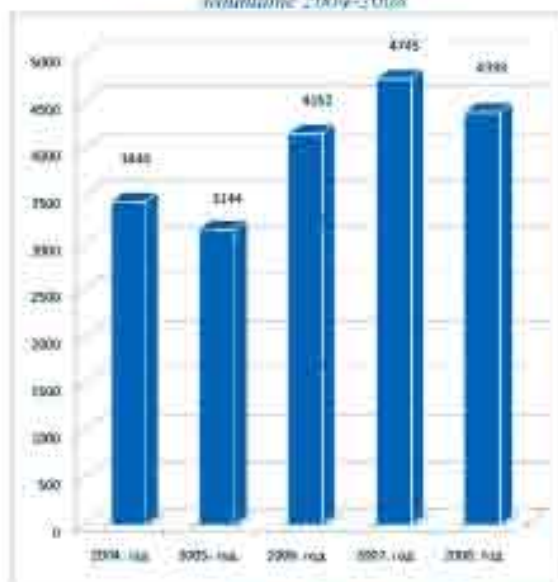

Извор: Републички завод за статистику

У старосној структури деце и младих између два пописа становника дошло је до смањења деце на нижим узрастима и повећања броја старије деце, и то:

- Деце предшколског узраста за 4%, услед рађања мањег броја деце и негативног природног прираштаја;
- Смањења броја деце основношколског узраста за 3%;
- Повећања броја деце средњошколског узраста за 2%;
- Повећања броја младих старости до 24 година за 5% и младих до 29 година за 3%.

Графикон 1. Промени количина броја деце и младих - корисника социјалне заштите 2004-2008

Извор: Центар за социјални рад

Подаци о броју деце и младих корисника социјалне заштите укључују на следеће трендове:

- деца и омладина чине 33% од укупног броја корисника ЦСР. Забрњавајуће је да је испољен тренд раста за 22% у посматраном периоду.
- 11% малолетних младих Крагујевчана су корисници социјалне и породично-правне заштите
- 73% деце и младих, корисника ЦСР је са градског, а 27% младих са приградског и сеоског;
- 30% од укупног броја деце и младих су деца из ромских и расељених породица;
- 73% малолетних корисника ЦСР је са градског подручја, док је 27% младих са приградског и сеоског.

Табела 3. Преглед структуре деце и младих, корисника услуга социјалне заштите у периоду 2005.-2008.године

Категорија	2005	2006	2007	2008	2009
Деца без родитељског старања	145	166	129	146	201
Деца ометена у психо-физ. развоју	221	251	244	269	290
Из породица са поремећеним пород. односима	818	588	460	528	687
Деца и омладина са поремећајима у друштвеном понашању	320	377	446	675	808
Материјално угрожена	1936	1762	2624	2829	2041
Укупно	3,440	3,144	4,162	4,745	4,395

Извор података : Центар за социјални рад

- Тренд повећања броја корисника испољен је у свим групама деце и омладине, и то:
- деца без родитељског старања за 38%, због све већег броја родитеља који се неадекватно старају о деци и занемарују базичне потребе своје деце и неадекватног старања;
 - деца ометена у психофизичком развоју за 31% услед све већег броја рођене деце са сметњама у развоју;
 - деца и омладине са поремећајима у друштвеном понашању за више од два пута, као последица опште друштвене кризе;
 - деца из породица са поремећеним породичним односима за 23%, као последица економске кризе, која је узроковала нефункционисање породице и породичних односа;
 - у укупној структури малолетних корисника доминирају деца из материјално угрожених породица - 46%, због изражене незапослености родитеља.

Табела 3. Број ученика и наставника у школској 2006/07, 2007/08 и 2008/09. години

Категорија	Основне школе			Средње школе		
	2006/07	2007/08	2008/09	2006/07	2007/08	2008/9
Ученици	15,958	14,722	14,765	952	1011	1129
Наставници	9,527	8,755	8,727	867	863	891

Извор података : Школска управа

- У 2008. години у односу на 2006. годину дошло је до смањења броја ученика основне школе за 7.5% а у средњим школама за 8,4% док број наставног кадра расте.
- На основу евиденције коју школе воде о исписивању деце из основних и средњих школа установљено је да се годишње око 1% од укупног броја ученика исписује из школа, углавном због премештања у други град или други део града.

- Број деце која заврше основну школу, а не желе да наставе средњошколско образовање креће се око 0.2% од укупног броја ученика (29 деце).
- Деца која су изван образовног система су васпитно и хигијенски запуштена деца и живе у баракама и картонским насељима (око 70 деце).

Табела 3. Преглед структуре деце и омладине са поремећајем у понашању

Категорија	2005.	2006.	2007.	2008.
Са асоцијалним понашањем	15	13	45	43
Кривично неодговорни (испод 14 год)	15	19	28	58
Одговорни за кривични преступ	144	153	288	253
Одговорни за прекршај	203	261	314	454
УКУПАН БРОЈ МАЛОЛЕТНИКА	377	446	675	808

Извор података : Годишњи извештаји ЦСР

Основна обележја асоцијалног и девијантног понашања деце и омладине на крагујевачком подручју су:

- 2-3 пута је испољен тренд повећања малолетника са асоцијалним понашањем у односу на претходне године, као последица нарушеног система друштвених вредности, недовољног и неадекватног укључивања родитеља у процес васпитања деце (скитња, различити облици проблема у прилагођавању школској средини, напуштање школе, злоупотреба психоактивних супстанци исл.)
- евидентно је повећање броја кривично неодговорних малолетника који чине кривична дела за 52%. Праћењем ове појаве у Центру за социјални рад уочено је да је све нижа старосна граница малолетника који чине тешка кривична дела и разбојништва.
- за 30% је повећан број малолетних извршиоца кривичних и прекршајних дела.
- константан раст броја старијих малолетника, са 17 и 18 година, који се први пут евидентирају као извршиоци тешких кривичних дела, разбојништва и насиља, што говори о постојању високог степена толеранције родитеља, наставног особља и средине на асоцијално понашање деце,
- кривична дела се све чешће чине под дејством алкохола и психоактивних супстанци,
- све је већи број девојчица које чине кривична и прекршајна дела.
- потписивањем и применом Протокола о сарадњи између ПУ Крагујевац, Школске управе и Центра за социјални рад унапређена је процедура откривања малолетника и покретања поступака против њих (2006.године).

Посебно драгоцен извор података о деци и младима који иде у прилог објашњењу појаве деликвентног понашања, представља истраживање потреба и проблема младих у Крагујевцу, које је реализовано 2004.године у процесу израде Локалног плана акције за децу. Резултати истраживања (којим су обухваћена деца из основних и средњих школа, њихови родитељи, наставно особље из готово свих основних школа) указују на следеће:

- слободно време највећег броја деце и младих је безсадржајно, често га проводе на улици, у кафићима, кладоницама или у другом простору где им се нуде садржаји, који свакако нису адекватни њиховим потребама;
- изражена је пасивност школске деце- 75% ученика не користи ниједан облик неформалног образовања;
- медији у довољној мери остварују своју едукативну функцију на младе.

До сличних података дошло се и приликом истраживања потреба и проблема младих у сеоским насељима, која су удаљена од Крагујевца око 25 километара (Страгари, Вљача, Маслошево). Истраживање, реализовано током новембра и децембра 2008.године, на узорку од 160 младих старости од 10-25 година, је показало да они живе у крајње нестимулативном окружењу и да су суочени са бројним проблемима :

□ проблеми у оквиру породице - породице анкетираних младих у највећем проценту живе од пољопривреде; о великом броју деце брину родитељи који су остали без посла због пропадања предузећа у Страгарима и околним градовима, што је додатно погоршало материјалну ситуацију породица; највећи проценат младих живи у вишегенерацијским и вишечланним породицама, које карактерише низак образовни ниво.

□ проблеми у образовању - млади у овим насељима завршавају основну школу без већих проблема, млада тек 30% ученика постиже одличан успех; само трећина анкетираних користи неки облик неформалног образовања у својој школи; значајна број младих није у ситуацији да упише жељену школу јер би то захтевало много већа финансијска улазиња за породицу; мали је број младих који завршавају факултет (према евиденцији НСЗ од 176 незапослених лица 5-оро их је са седмим степеном стручне спреме); углавном су присутна ниско квалификована занимања.

□ проблеми запошљавања - посебан проблем младих је проналажење запослења у струци, у месту где живе, као и проблем сопственог издржавања након запослења у граду; укупна ситуација их ставља у зависан однос од родитеља; младе са евиденције незапослених лица карактерише: неинформисаност о програмима НСЗ, непостојање вештства са самозапошљавањем, непоказивање иницијативе за промене; млади помажу родитељима и значајно време проводе у обављању пољопривредних послова;

□ слободно време – присутна је неадекватна искоришћеност слободног времена, знатна пасивност школске деце као и недовољна и безсадржајна дружења.

□ пасивност сеоске средине – изражена је незантересованост средине, пре свега месне заједнице, осталих грађана, када су у питању потребе младих за дружењем и забавом. Као последица оваквог пасивног става евидентно је непостојање удружења грађана, које би окупило младе људе и покренуло их на акцију, као и одсуство подршке донатора.

Савремена породица је изазовима времена одговарала трансформацијом своје структуре, односа и функција.

Табела 3. Преглед структуре породица према типу, 2002.

ПОРОДИЦЕ	БРОЈ	Удео у укупном броју породица у општини (%)
Брачни пар без деце	14133	28
Брачни пар са децом	30098	58
Мајка са децом	5803	11
Отац са децом	1775	3
Укупан број породица	51809	100

Извор података: Центар за социјални рад

У погледу структуре породице, односно домаћинства уочавају се следеће карактеристике:

- 58% случајева су породице са децом, од којих чак 34% су нуклеарне породице.
- у 28% случајева брачни парови су без деце, а 14% су породице у којима деца живе са једним родитељем.

Табела 3. Преглед броја разведених у односу на број закључених бракова и броја породица у којима је ЦСР интервенисао због присуства насиља

Година	Број закључених бракова	Број узбуке за развој (Отац, суд)	Број интервенција	Број породица у ЦСР са насиљем у породици	Број породица у којима је присутно насиље у породици
2006	916	480	222	53	36
2007	1030	475	228	105	105
2008	1081	507	212	198	122

Извор података: Центар за социјални рад

Најчешћи разлози за прекидање брачне заједнице код млађих парова су проблеми у прилагођавању заједничком животу, економска и стамбена зависност од родитеља, а код парова са дужим брачним стажом узроци су дугогодишња економска криза, незапосленост, уз честу појаву алкохола и насиља.

- у 2008. години број захтева за развод брака показује тенденцију раста за 7% док је у претходним година био на приближно истом нивоу ;
- у односу на закључене бракове, сваки пети се годишње разведе (у Србији исто);
- четири пута већи број поднетих пријава за насиље у породици у 2008. у односу на 2006. годину;
- број породица у којима је утврђено постојање насиља у породици је у 2008. години већи три пута у односу на 2006. годину;

Поред раста броја тужби за развод брака, у Крагујевцу је испољен тренд раста и броја пријава сумњи на занемаривање и злостављање деце. У односу на 2007. годину број пријава сумњи на злостављање, већи је за 32,6%.

Један од главних узрока породичног насиља јесте патријархални систем који диктира положај и однос партнера у заједници.

Дуго година, насиље или злостављање је представљало табу, како за друштво уопште, тако и за саму жртву. Насиље је третирано као приватан проблем породице, у који друштво не треба да се меша.

Друга карактеристика због које се трпи насиље је економска зависност жртава од партнера.

Оснивањем Тима за превенцију насиља у породици у последњих пет година решавање ових проблема је у Крагујевцу знатно унапређено.

Табела 3. Број и структура деце из породица са поремећеним породичним односима

Категорија	2006	2007	2008
Родитеља са поремећеним односима који нису покренули судске поступке	133	161	169
Родитеља у бракоразводном спору/прекиду ванбрачне заједнице	259	313	350
Родитеља у споровима после развода брака/прекида ванбрачне заједнице	68	54	168
УКУПАН БРОЈ ДЕЦЕ	460	528	687

Извор података : Извештаји ЦСР

• током 2008. године евидентиран је већи број деце и омладине из породица са поремећеним породичним односима за 23% у односу на претходну годину, чиме је настављен тренд раста.

• у структури ове деце доминирају деца родитеља који су прекинули брачну заједницу, али и даље постоји проблем у регулисању контакта детета са другим родитељем, остваривања алиментације и др.-(три пута више).

Мере заштите од насиља у породици

Табела 3. Структура породица према начину откривања породичног насиља

Начин откривања	Број породица	
	2007.	2008.
Пријава члана породице	38	52
Пријава другог лица ван породице	19	15
Пријава установе (школа, дом здравља, вртић....)	33	43
Пријава МУП-а	7	4
Захтев суда	6	-
Пријава невладине организације	1	1
Орган старатељства по службеној дужности	1	6
Анонимна пријава	-	4
УКУПАН БРОЈ ПОРОДИЦА	105	122

Извор података: Центар за социјални рад

У 2008.години у Центру за социјални рад евидентиране је 198 пријава за насиље у породици, од којих је у 122 случаја утврђено постојање елемената за насиље.

Табела 3. Структура породица према начину откривања породичног насиља

Чланови – жртве насиља	Женски	Мушки	Укупно
Деца	34	30	64
Одрасла лица	58	-	58
Остарела лица	-	-	-
УКУПАН БРОЈ ДЕЦЕ	92	30	122

Извор података: Центар за социјални рад

По пријавама где је процењено да има елемената насиља, предузете су конкретне мере заштите жртава породичног насиља, а у многим случајевима је организован саветодавно-терапијски рад са родитељима, усмерен на превазилажење њихових конфликта, унапређење комуникације и подизање васпитних компетенција:

- према 22 родитеља су одређене мере корективног надзора;
- изречено је 24 упозорења родитељима на недостатке у вршењу родитељског права;
- 8 родитеља је упућено на разговор у породично Саветодашште;
- 16 деце је ургентно збринуто;
- 3 родитеља је у 2008. години лишено родитељског права;
- у 8 случајева је изречена забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености или места становања;
- одређена 2 смештаја у Прихvatилиште за жртве породичног насиља

Анализа социјалних актера

Градека управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци се стара о реализовању одлука Скупштине града и Градског већа које се односе на решавање значајних питања и проблема у области социјалне, дејче и здравствене заштите.

Локални план акције за децу за период 2005 – 2010. године предвидео је развијање мреже капацитета и услуга у заједници намењен деци. Стратегија социјалне заштите се фокусира на побољшање положаја деце и младих са аспекта социјално-породичне

Мапа 2. Мрежа институција и услуга за децу

Посебно радно тело Скупштине Града је Савет за безбедност у оквиру којег функционишу и радне групе од значаја за област социјалне заштите:

- Радна група за децу и младе ;
- Радна група за превенцију малолетничке деликвенције;
- Радна група за превенцију болести зависности;
- Радна група за превенцију насилја у породици.

Радне групе функционишу на принципу међусекторске сарадње различитих социјалних актера: локалне самоуправе, школа, Центра за социјални рад, Полицијске управе, Тужилаштва, Дома здравља и других актера.

Посебан значај у развијању превенције угрожених социјалних група представљају донети Протоколи о поступању у области малолетничке деликвенције и породичног насилја, који прецизно дефинишу обавезе свих партнера, као и многе нове услуге за децу и младе, настале у протеклом петогодишњем периоду.

Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци у сарадњи са установама социјалне, здравствене и дечје заштите развија програме унапређења укупног положаја деце у Граду, програме збрињавања деце и породица које се налазе у стању социјалне потребе.

Градска управа врши послове признавања права на :

- дечји додатак (број породица које користе дечји додатак у последње три године опада. У 2008 години ово право користило је 7.985 деце, у оквиру 3.962 породице);
- родитељски додатак (1571 корисник права по основу закона и 841 корисник по Одлуци Скупштине Града)
- накнаду зараде за време породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета (657 корисника) и одсуства са рада ради посебне неге детета (21 корисник);
- финансирање целодневног боравка трећег детета у предшколској установи (за 249 деце);
- накнаду трошкова боравка у предшколској установи за децу без родитељског старања (у 2006. години 2 деце, а у 2007. години и 2008. години није било корисника)
- накнаду трошкова боравка у предшколској установи за децу ометену у развоју (за 14-ро деце)
- новчану помоћ породицама у којој се роде, близанци, тројке или четворке (23 породице);
- месечну новчану помоћ деци палих бораца (за 25-ро деце)

Табела 3. Програми подршке деци и младима и износ средстава буџета Града у 2008. год.

Назив програма подршке	Износ
Родитељски додатак за прво дете	22,295,000.00
Бесплатан боравак трећег детета у вртићу	23,945,394.00
Родитељски додатак за вишеструка рађања	1,385,000.00
Превоз ученика -1300	5,800,000.00
За ученичке стипендије	100,000.00
Локални план акције за децу	2,687,500.00
Новчана помоћ деци палих бораца	1,290,000.00
Локални план за Роме	1,630,560.00
Ђачка кухиња	9,646,000.00
Дневни боравак за децу из породица у ризику	861,926.00
„Кућа на пола пута“	212,000.00
Прихватилиште за децу и омладину и жртве породичног насиља	5,600,765.00
Центар за младе	2,952,592.00
Саветовалиште за младе, брак и породицу	2,276,487.00
Отворена школа	1,000,000.00
Асистент у настави	1,025,760.00

Извор података : Градска управа

Градска управа у сарадњи са ромском НВО «Романипен» спроводи акцију опремања ромске деце за припремни предшколски програм у циљу њиховог увођења у образовни систем. У 2008. години је овом акцијом обухваћено 65-ро деце, а 2009. године 75-ро деце.

У 2008. години је отворена и Градска канцеларија за младе, која је у фази израде Акционог плана за младе до 30 година старости и дефинисања најважнијих питања за ову популацију на територији Града.

Мрежа образовних институција у Крагујевцу је доста развијена и чини је :

- 14 вртића са 45 издвојених одељења;
- 22 основне школе са 42 издвојена одељења;
- 8 средњих школа;
- Музичка школа (ниже и средње образовање);
- Школа са домом за ученике оштећеног слуха (основно и средње образовање);
- Школа основног и средњег образовања «Вукашин Марковић» (основно и средње образовање);
- Висока техничка школа струковних студија;
- Српска православна Богословија «Св.Јован Златоусти»;
- Универзитет са 11 факултета.

Установа за децу „Нада Наумовић“- има укупно 14 објеката и располаже смештајним капацитетом од 17 212м² и 28 282 м² простора дворишта.

Број деце која користе услуге целодневног боравка установе је 3597 и то:

- од 1 до 3 године 812 деце у 43 групе;
- од 3 до 7 година 2785 деце у 87 група.

Број деце на четворочасовном програму је 1067 у 61 групи.

У оквиру Установе раде и две развојне групе за 14-ро деце а 22 деце са сметњама у развоју укључено је у редовни програм.

Од укупног броја деце у вртићима - 85 су ромска деца. За школску 2009/10 годину у припремни предшколски програм укључено је 75-ро ромске деце.

На територији Града постоје три интерната за смештај средњошколске деце и један студентски дом и то:

- Дом ученика средњих школа, капацитета 341 (172- девојчице, 169- дечака);
- Дом ученика при Медицинској школи «Сестре Нинковић», капацитета 135 ученица;
- Дом ученика при Српској православној Богословији «Св.Јован Златоусти», капацитета 104 ученика;
- Студентски дом «Вита Јанић», капацитета 634 студента.

У циљу унапређења положаја деце, сарадњом Градске управе и релевантних актера, у претходном периоду реализовани су пројекти, за које су средства обезбеђена у буџету Града.

- Од октобра 2008.године реализован је Програм „Асистент у настави“, који има за циљ подизање квалитета наставе у основним школама, уз ангажовање 33 учитеља, који се налазе на евиденцији Националне службе за запошљавање.

- Пројекат "Отворена школа" реализован у 11 основних школа у граду, а он подразумева осмишљавање креативних садржаја и радионица по принципу неформалног образовања, који је доступан ученицима у школама које похађају, током викенда. Пројекат је реализован у оквиру градског Центра за младе, а програмом је обухваћено 55 наставника и око 1400 ученика.
- Град реализује програм "Хоћемо ли у школу", којим Градоначелник свим ђацима правцима на територији Града, честита полазак у школу, а на кућне адресе се упућује писмо са основном документацијом за упис деце у први разред. Ову активност Град реализује и у сарадњи са Полицијском управом Крагујевца.
- У четири основне школе у Крагујевцу се од 2004. у континуитету реализује пројекат УНИЦЕФ-а "Школа без насиља" у којима су развијени вршњачки тимови за спровођење овог програма, а склопљени су и Меморандуми школа и институција, како би се овај програм што ефикасније реализовао. У свим школама родитељи су упознати са приручником „Шта је данас било у школи?“.
- Од 2007. године град Крагујевац и Напуљ реализују пројекат „Усвајање на даљину“, којим се обезбеђују средства у износу од 3000 еура за децу на старатељству која нису остварила право на породичну пензију.
- Град обезбеђује и средства за летовање 120 деце основношколског узраста из социјално угрожених породица.
- Значајан пројекат је и «Полицајац у локалној заједници» који је омогућио ангажовање школских полицајаца у основним и средњим школама, чиме је подигнут степен безбедности у школама у циљу смањења асоцијалног и делинквентног понашања малолетника.
- У Политехничкој школи уз помоћ донатора из Италије отворен је Центар за младе, чије услуге користе ученици ове школе. У реновираном и опремљеном простору школе реализују се садржаји за младе: такмичења у стоном тенису, дружења, едукације, културне манифестације и други забавни садржаји.
- Школска управа Крагујевца, Град, Центар за социјални рад, Установа за децу, Црвени крст и један број ромских НВО («Романипен», «Стабло», Риц, Асоцијација ромске солидарности Крагујевац) су реализовали бројне активности, које су се односиле на укључивање ромске деце у школски систем и унапређивање њиховог образовања.

Сви наведени актери су укључени у реализацију Локалног акционог плана за Роме и активности као што су: едукација и мотивисање ромских родитеља за укључивање у савете родитеља, организовање медијске подршке, увођење ромских асистената, васпитача и учитеља у школу, укључивање ромске деце у предшколски припремни програм.

- Сличне програме подршке деци у постизању бољег успеха у школи реализовале су у последње три године и невладина организација „Школа мира“ и „Танго“ из Крагујевца, у партнерству са Министарством за омладину и спорт, Министарством финансија и другим донаторима.

- Град Крагујевац издваја значајна средства и за стипендирање ученика и студената. За школску 2008/09.годину планирана су средства за 89 –оро младих из Фонда „Академик Драгослав Срејовић“ (12 ученика средњих школа, 71 студент и 6 студената докторских академских студија).

Стручно усавршавање за 1360 просветних радника (75% укупног броја) организовано је током 2008/09.године у оквиру 25 семинара.

Центар за социјални рад «Солдарност» малолетним корисницима пружа мере и услуге породично правне и социјалне заштите у оквиру Службе за децу.

Табела 3. Број малолетних корисника основних облика, мера и услуга породично правне и социјалне заштите – упоредни преглед по годинама

Облици, мере и услуге заштите	Број деце и осподаних				
	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Усвојење	7	6	4	1	4
Хранитељство за децу	53	56	57	58	66
Старатељство	146	165	129	134	137
Привремено старатељство	-	-	5	12	7
Смештај у установу СЗ	41	38	25	22	12
Интер.обележење-број деце	1,074	1,213	984	989	926
Помоћ у натури	227	41	27	13	36
Једнократне новчане помоћи	800	1174	982	1095	1116
Помоћ за оспособљавање за рад	4	4	4	2	-
Дневни боравак за децу из породица у ризику	-	-	-	45	27
Стављање уз натуру	5	6	6	5	5
Прихватилиште за децу и омладину	-	-	-	-	32
Прихватилиште за жртве поразења	-	-	-	37	27
Услуге социјалног рада	8075	9745	9353	6574	8,767

Извор података : Центар за социјални рад

- Из структуре примењених облика, мера и услуга социјалног рада може се видети да доминира заштита деце из материјално угрожених породица;
- број деце која су остварила право на једнократну новчану помоћ у последњих пет година има тенденцију раста, док је број деце-корисника МОП-а незнатно смањен.

Услед незадовољавајућег материјалног положаја, млади из осетљивих друштвених група, пре свега из ромске популације, чешће се јављају као корисници система социјалне заштите-око 30% од укупног броја корисника услуга.

Делатност Центра за социјални рад усмерена је у највећој мери на заштиту деце без родитељског старања, на проналажење адекватних и најмање рестриктивних облика заштите ове деце и на унапређење породичног смештаја и хранитељства. Центар има 66 хранитељских породица, које су завршиле Програм припреме за бављање хранитељством. Међу њима је и 7 ромских породица, у којима су већ смештена деца. Две породице су одређене за ургентни смештај деце.

Дечји дом «Младост» збрињава децу без родитељског старања. Од 2001 године Дом се налази у процесу трансформације: смештајни капацитети су смањени са 48 деце без родитељског старања на 32 и тренутно збрињава 25 деце. У простору Дома су покренуте услуге за децу и младе, у складу са потребама деце и приоритетима Локалног плана акције за децу :

- Становање уз подршку младих по изласку из Дома (2003.год.);
- Центар за младе(2006.год);
- Дневни боравак за децу из породица у ризику (2007.год.);
- Прихватилиште са прихватном станицом за децу и омладину до 18 година старости и за жртве породичног насиља (2008.год.)

У 2008.години, на иницијативу Министарства рада и социјалне политике РС, покренут је поступак осамостаљивања Дома.

Центар за младе - организациона јединица Центра за социјални рад- је програмска активност Саветовалишта за младе, брак и породицу, а проистекао је из Локалног плана акције за децу Крагујевца.

Центар за социјални рад је у сарадњи са Градом и омладинским невладиним организацијама, 2006. године отворио Центар за младе у простору Дечјег дома, и у приградском насељу-Ждраљница, у циљу стварања могућности за организовано коришћење слободног времена и постизања веће информисаности младих о културним и забавним садржајима у Граду. Кроз креативне радионице (радионице страног језика, рачунара, ликовна, музичка, иконописи, фитнес клуб) годишње прође око 500 младих, а током године се реализује више од 20 манифестација у граду (Лето код куће, Дечја недеља...) које окупљају око три хиљаде деце и младих.

Центар за младе реализује сваке године и међународну размену младих, која је омогућила да тридесетак младих борави у иностранству. Услуге Центра су бесплатне и користе их млади Дома, деца из хранитељских породица, корисници Прихватилишта, млади које упућују стручни радници Саветовалишта за брак и породицу, као и остали популација младих Града, узраста од 10-26 година.

Дневни боравак за децу из породица у ризику „Наш кутак“- функционише од фебруара 2007. године као нова услуга, намењена деци из породица у ризику и део је пројекта „Корак ближе породици“.

У оквиру Дневног боравка деца из породица у ризику (низак материјални статус, низак степен образовања родитеља, незапосленост родитеља, поремећени породични односи, болест или хенџек родитеља) обезбеђује се дневни боравак, исхрана, организује васпитно-образовни рад, културно-забавне и рекреативне активности, у складу са њиховим способностима, склоностима и испољеном интересу.

Избор деце корисника врше психолошко-педагошке службе из три основне школе које гравитирају ка Дому, учитељи и тим за Дневни боравак. Критеријуми избора за групу су: занемаривање базичних потреба деце, ниско предзнање, тешкоће у савладавању градива, нередовно похађање наставе, социјална угроженост породице. Овој деци је потребан свакодневни, интензивни и континуирани програм.

Деца су на располагању и остали ресурси Дома: библиотека, играоница, спортски терени, керамичка радioniца...

Истовремено, реализује се рад и са родитељима ове деце у циљу подизања њихове васпитне компетенције.

Прихватилиште са прихватном станицом за децу и омладину до 18 година је отворено у простору Дома, 2008. године чиме је решен проблем ургентног збрињавања младих, који се вађу на улици. Простор у коме се реализују ове услуге наменски је адаптиран за ову сврху. Корисницима су на располагању и ресурси Дома, као што је кухиња за припрему хране, домско дворниште, хол, услуге Центра за младе.

Табела 3. Преглед броја деце корисника Прихватилишта и прихватне станице

Врсте услуга	Капацитет и број деце	
Прихватна станица	Капацитет	4
	Укупан број деце у 2008.	20
Прихватилиште	Капацитет	8
	Укупан број деце у 2008.	12

Извор података: Центар за социјални рад

Прихватилиште за жртве породичног насиља - У 2005. години у сарадњи Града и НВО «Алтернативни круг» из Крагујевца започела је реализација Пројекта за подршку жртвама породичног насиља. Град Крагујевац и НВО «Аутономни женски центар» у 2006. години започели су сарању на реализацији пројекта «Повежимо заједницу» са циљем подстицања локалне самоуправе, јавних служби и НВО у изградњи модела координиране акције у области насиља у породици.

Од фебруара 2008. године основано је Прихватилиште за жртве породичног насиља које покрива подручје централног региона. Рад Прихватилишта се финансира средствима Града и НВО «Адра» из Републике Чешке, а програм оснаживања жртва породичног насиља спроводе Центар за социјални рад и НВО „Оаза сигурности“ из Крагујевца.

Прихватилиште је отворено 24 сата, располаже са 12 постеља и под сталним је надзором

Табела 3. Преглед корисника Прихватилишта за жртве породичног насиља

Корисници	2006	2007	2008
Жене	18	21	47
Деца	21	29	14
Укупно:	39	50	61

Извор података : Прихватилиште за жртве породичног насиља

- У односу на 2006. годину укупан број жртва насиља у породици је повећан за 56.4% а у односу на 2007. годину за 22%;
- Повећан број евидентираних корисника Прихватилишта последица је оснаживања жртва за пријаву насиља.
- Више од 50% жртва породичног насиља су са крагујевачког подручја, а остале из околних општина: Аранђеловца, Баточине, Крушевца...

Корисницима Прихватилишта се пружа психолошка подршка, безбедан смештај, бесплатно правно заступање, материјална помоћ за плаћање стана и задовољавање основних потреба по напуштању Прихватилишта.

Потписивањем Протокола о међусекторској сарадњи између: града Крагујевца, Центра за социјални рад, Полицијске управе, Дома здравља, Завода за хитну медицинску помоћ, Клиничког центра, Школске управе и Хуманитарне невладине организације „Оаза сигурности“ знатно је унапређена заштита жртва породичног насиља.

Саветовалиште за брак, породицу и младе пружа следеће услуге:

- индивидуални саветодавни рад са клијентом и породицом,
- правни савети,
- терапија личних конструката,
- породична терапија,
- породична медијација,
- консултације са психијатром,
- групни рад,
- превентивни програми
- информисање и издавање билтена „Саветовалиште“

Табела 3. Преглед корисника услуга Саветовалишта у 2008. години

Поливалентни саветодавни рад (број)	Брачна терапија (број сесија)	Породична терапия (број сесија)	Психијатрија (број сесија)	Проводни савети	Консултације са психијатром
264	48	73	21	32	37

Извор података: Центар за социјални рад

Најчешћи разлози због којих се корисници обраћају су проблеми у партнерском и породичном функционисању, односно конфликти у предразводној фази, конфликти у фази развода брака и постразводни проблеми.

У зависности од врсте проблема и саме мотивације корисника организована је брачна терапија са паровима и саветодавни рад у циљу успостављања родитељске комуникације за уређивање родитељског односа. Један број родитеља је уз саветодавни рад упућен на едукативни програм "Школа за родитеље", као и на "Едукативни програм за родитеље" као припрему за медијацију.

Учешће у оквиру ова два програма родитељима је значајно помогло да уреде родитељски однос према потребама деце и побољшају своје родитељске компетенције. Осим редовне делатности Саветовалиште, уз подршку Града, реализује следеће програме:

- Промоција медијације у локалној заједници,
- Едукативни програм «Школа за родитеље»,
- Групни рад са кривично неодговорним лицима,
- Примарна превенција поремећаја у понашању деце и омладине.

У циљу превенције малолетничке деликвенције и подизања васпитне компетенције родитеља неопходно је развијати нове програме. Поред рада са децом, потребна је и едукација родитеља, који све чешће проблеме у понашању своје деце откривају тек када сами нису у ситуацији да их реше. Присутни су и вишегодишњи проблеми у раду са младима који имају вишеструке поремећаје у развоју.

Кроз годишњи билтен «Саветовалиште» представљају се важне активности у области социјалне заштите и информишу грађани о раду и могућностима коришћења постојећих услуга у Граду.

Саветовалиште за младе Школског диспанзера налази се у просторијама Школског диспанзера –Дома здравља у оквиру кога се организује превентивни и индивидуални рад са адолесцентима на тему репродуктивног здравља.

Саветодавне услуге пружају: педијатар, гинеколог и психолог диспанзера. Теме се односе на: заштиту репродуктивног здравља, заштиту од сексуално преносних болести, на превенцију болести зависности, на правилну исхрану младих и др.

У групном раду едукују се вршњачки едукатори и укључују се у рад и предавања у школама, у сарадњи са ђачким парламентима, професорима и директорима школа. Једном месечно се одржавају предавања ромској деци млађе и старије популације у месним заједницама.

У 2008. години разним активностима је обухваћено 12.860 адолесцената.

Црвени крст у Крагујевцу реализује више програма намењених деци свих узраста као и младима. У основним, средњим школама и факултетима Црвени крст има подружнице подмлатка и омладине. У саставу Црвеног крста ради и Омладинска теренска јединица «Др Елизабет Рос». Најзначајније активности су:

- организовање забавишта «Дуга» за децу из колективних центара;
- хуманитарно-рекреативне активности «За срећније детињство»;
- «Један пакетик – много љубави» подела новогодишњих пакета за децу из социјално угрожених породица;
- «Зимујмо код куће» као програм организованог зимовања за социјално угрожену децу у току зимског распуста;
- «Заштитимо децу у саобраћају» у циљу едукације деце о значају безбедности у саобраћају;
- «Друг другу» прикупљање уџбеника, средстава за хигијену за помоћ социјално угроженој деци;
- трибине, округли столови, форуми, са темама о алкохолизму, наркоманији, утицају пушења на здравље младих, промоција добровољног давалаштва крви, трговини људима и др.

Бачки парламент средњих школа града Крагујевца чине парламенти шест средњих школа у Граду. Парламент је основан и у једном броју основних школа Крагујевца. Они заједнички крсерају омладинску политику и реализују бројне активности, пре свега, у циљу поштовања дејних права.

Подршку у развоју деци и младима пружају у Граду и : Дом омладине, Студентски културни центар, Универзитетска библиотека, Универзитетски спортски савез Крагујевац, Здравствено потпорно удружење студената Крагујевац, Студентска асоцијација Крагујевац и други.

Невладин сектор

- Програме намењене младима реализују НВО: KгYouth Сектор, Омладина ЈАЗАС-а, Волонтерски центар Крагујевац, «Сунце», «Танго», «Школа мира», ромске НВО: «Стабло», «Романипен», «РИЦ».

Реализовани пројекти за децу и младе у последње три године:

- НВО Романипен – „Укључивање ромске деце у припремни предшколски програм/ППП у Србији“. Пројекат је реализован током 2008. и 2009. године у партнерству са Установом за децу, Градом и НВО Стабло. Резултати пројекта су: 126-оро деце је уписано у ППП, 24 деце која су била искључена из програма образовања прикључено циљној групи, 24 ромске деце уписано у први разред. Поред укључивања деце у припремни предшколски програм, реализоване су редовне посете породицама од стране асистената, вршена материјална подршка породицама.

- Пројекат „Образовање – визија за боље сутра“, такође је реализован са ромском популацијом, у циљу већег укључивања ове популације у образовни систем. Реализоване су информативне радионице, едукативне, допунска настава за ученике основних школа, компјутерско описмењавање. Пројекат су подржали Oxfam и Грађанске иницијативе.

- НВО „Школа мира“ - реализује пројекте који се баве едукацијом младих за предузетништво и запошљавање бизниса и њихово запошљавање као једног фактора у смањењу сиромаштва младих. Непосредно је била укључена у израду Националне стратегије за младе.

- НВО: KгYouth сектор- „Подржите нас...“ пројекат реализован током 2008. године, а односио се на унапређење капацитета Центра за младе. Захваљујући овом пројекту отворене су нове радионице: школа иконописа, фитнес клуб и музичка радионица. Пројекат је подржан од стране Балканског фонда за локалне иницијативе. Сваке године реализују се пројекти међународне размене младих, који имају за циљ упознавање култура европских земаља и превазилажење различитости.:

- НВО „Оаза сигурности“ - реализује активности на збрињавању жртава породичног насиља у оквиру Прихватилишта и друге активности које доприносе унапређењу положаја ових особа.

- Волонтерски центар Крагујевац-реализовао је пројекат “Старији брат, старија сестра” у Дечјем дому „Младост”, са децом без родитељског старања. Циљ пројекта био је унапређење школског успеха и лакша социјализација деце. Мали је број невладиних организација које развијају програме за породицу. Осим “Оазе сигурности”, која реализује заштиту жртава породичног насиља, у Крагујевцу се ниједна друга организација не бави породицом.

Медији

Све активности посвећене деци, младима и породици се редовно прате од стране свих електронских и писаних медија који редовно извештавају о занимљивим акцијама младих и пројектима који се реализују у локалној заједници.

Резиме

На основу анализе кључних актера који се баве децом, младима и породицом евидентно је да постоје различите и развијене, сталне и повремене услуге и програми у области социјалне заштите. Потребно је даље квалитативно и квантитативно развијање постојећих услуга, као и увођење нових.

Кључни проблеми

Проблем 1. Недовољно развијена мрежа подршке деци са поремећајима у понашању

Постоји потреба за већим бројем превентивних програма намењених деци са асоцијалним и деликвентним понашањем. Због непостојања услова (непотписани уговори са предузећима и установама у којима би се спроводила мера, непостојања дневног боравка за децу са поремећајима у понашању) још увек се не примењују васпитни налози и мере од стране надлежних институција, што има за последицу недоследно спровођење законских одредаби али и повећање рецидива код малолетника у чињењу кривичних дела.

Проблем 2. Недовољни капацитети Центра за младе

Постојећи Центри за младе не задовољавају све потребе укупне популације младих Крагујевца посебно када се ради о младима из сеоских средина. Због недовољних финансијских средстава не постоји могућност проширења просторних капацитета Центра за младе и квалитетнијег организовања слободног времена младих.

Проблем 3. Недовољан обухват деце услугама предшколске установе

Постојећи капацитети Установе за децу "Нада Наумовић" не подмирују потребе за целодневним боравком деце предшколског узраста. Препознајући потребу за решавањем овог проблема од нејавно су започете активности на отварању нових објеката Установе. На листи чекања за коришћење услуга целодневног борава је око 300 деце. Оваква ситуација има за последицу недовољну социјализацију великог броја деце, посебно деце из сиромашних породица или/и породица у ризику од сиромаштва.

Проблем 4. Недовољан број хранитељских породица у Крагујевцу за збрињавање деце са сметњама у развоју и поремећајем у понашању

Постојећи број хранитељских породица за специјализовано хранитељство не може да одговори на потребе, што условљава неадекватно збрињавање деце или дужи боравак у установи социјалне заштите. Већа заинтересованост породица за хранитељством захтева и већу промоцију овог вида заштите деце која ће се реализовати отварањем и радом Регионалног центра за хранитељство.

Проблем 5. Недовољна укљученост невладиног сектора у програме намењене деци, младима и породици

Највећи број невладиних организација у Крагујевцу се бави проблемима одраслих и старих лица погођених сиромаштвом, док је мањи број организација које се баве породицом и децом са проблемима у понашању и развоју. Недовољна заинтересованост невладиног сектора и непостојање довољно афирмативних акција на локалном нивоу последица су малог броја програма за младе.

Проблем 6. Финансијска одрживост постојећих услуга за децу, младе и породицу

Присуство донатора је временски ограничено и износ средстава за реализацију програма и пројеката се смањује сваке године, што условљава веће учешће локалне заједнице.

У досадашњој пракси Град је преузимао овабезу финансирања нових услуга за децу и младе, јер су исказани резултати пројектних активности указивали на потребу за настављањем услуга. Дефинисањем стандарда у примени услуга намењених младима, Град је суочен са потребом обезбеђивања већег обима средстава за реализовање постојећих услуга, као и проблемом планирања тих средстава. До сада је Град проналазио решења аплицирањем пројектима код различитих фондова.

Проблем 7. Недовољан обухват грађина услугама Саветовалишта за брак породицу и младе

Због ограниченог времена рада Саветовалишта није могуће свим заинтересованим грађанима изаћи у сусрет. Проблем додатно усложњава изражен тренд раста броја грађана који се за помоћ јављају због насиља у породици и проблема у породичном

функционисању, као и нови приступи и методе у раду са клијентима који изискују дужи третман (породична терапија, медијација и др.).

Проблем 8. Недовољни програми подршке жртвама породичног насиља

Жртве породичног насиља још увек нису довољно оснажене да затраже подршку од надлежних институција. Иако се последњих година запажа тренд раста броја ових лица. Заштита и помоћ жртава насиља није потпуна због недовољног броја програма намењених како жртви тако и насилнику, што има за последицу њихову недовољну оснаженост за функционисање у свакодневном животу (економско оснаживање, психо-социјална подршка, ресоцијализација).

Проблем 9. Одеуство иницијативе приватног сектор у пружању подршке програмима за децу, младе и породицу

До сада није било озбиљнијих активности од стране приватног сектора за планско укључивање у реализацију програма подршке за децу, младе и породицу. Савремени менаџмент приватног сектора је више усмерен на донаторство а мање на конкретне проблеме деце, младих и породице и активности усмерене ка њиховом превазилажењу.

Проблем 10. Недовољна финансијска подршка и строги критеријуми за остваривање права у области децје заштите

Низак цензус, компликоване процедуре за остваривање права на децји додатак доводи до смањења броја корисника и мањег обухвата деце у остваривању права. Новчани износ за остварено право на родитељски додатак се не исплаћује једнократно већ у вишемесечним ратама што не представља адекватну подршку породици са више деце.

Закључци и препоруке

На основу наведеног закључује се да :

- у Граду су недовољно развијене услуге намењене младима са асоцијалним и делинквентним понашањем;
- постојећи капацитети Центара за младе не омогућавају свој деци и младима да задовоље потребу за едукативним, забавним, креативним, културним и спортским активностима;
- деца и млади из руралних средина немају могућности да користе постојеће садржаје који би допринели адекватном коришћењу слободног времена;
- постојећи капацитети за смештај деце предшколског узраста у целодневни боравак не задовољавају стварне потребе;

- постојећи број хранитељских породица у Крагујевцу не задовољава реалне потребе за збрињавање деце без родитељског старања и деце са сметњама у развоју;
- капацитети Саветовалишта за брак, породицу и младе не задовољавају потребе грађана за саветодавним радом;
- недовољан је број програма за ојачавање жртава породичног насиља, посебно по изласку из Прихватништа;
- отежана је финансијска одрживост услуга које су произашле из пројекатних активности;
- низак обухват деце двањима у области деље заштите због компликованих процедура остваривања права, оставља велики број корисника ван система заштите.

За квалитетнији рад са наведеном циљном групом потребно је:

- развијати постојеће услуге подршке за оптимални развој деце, младих и породица;
- развијати програме подршке одговорном родитељству;
- развијати програме подршке деци и младима у сукобу са законом отварањем Дневних боравка;
- унапредити капацитете Центара за младе и обезбедити већи број креативних, забавних садржаја за децу и младе у граду и своским срединама;
- оспособљавати породице за превазилажење породичних криза кроз посебне програме, саветовања, обуке и терапијске програме;
- организовати саветодавно-терапијски рад за жртве насиља, насилнике и лица са проблемима у партнерском функционисању;
- организовати рад Саветовалишта са пуним радним временом, које би реализовало већи број превентивних програма за породицу, кроз сарадњу са осталим социјалним актерима Града;
- основати Центар за медијацију у оквиру Саветовалишта;
- јачати степен друштвене одговорности код приватног сектора за учешће у финансирању услуга социјалне заштите;
- покренути иницијативу усавлашавања закона и стратешких докумената у области деље заштите (подстицајне мере рађања, породична одсуства)

Оперативни циљеви

- 1.1. Повећање обухвата материјално угрожених породица услугама социјалне заштите
- 1.2. Унапређење капацитета и функционисања установа социјалне и деље заштите
- 1.3. Повећање обухвата корисника постојећим услугама за децу и младе у Крагујевцу за 30% до краја 2013. год.
- 1.4. Промоција хранитељства и развој мреже хранитељских породица на подручју региона
- 1.5. Повећање обухвата корисника услугама које имају за циљ јачање кохезије породица у социјалном ризику за 15% до краја 2013. године
- 1.6. Унапређење капацитета на нивоу локалне заједнице за реализацију програма превенције асоцијалног и делинквентног понашања за 30% до 2013. године

6.2. ЦИЉНА ГРУПА : ПОБОЉШАЊЕ ПОЛОЖАЈА ОДРАСЛИХ ЛИЦА ПОГОЂЕНИХ СИРОМАШТВОМ

Увод

„Сиромаштво представља вишедимензионални феномен који, поред недовољних прихода за задовољење животних потреба, подразумева и немогућност запошљавања, неодговарајуће стамбене услове и неадекватан приступ социјалној заштити, здравственим, образовним и комуналним услугама“ (Стратегија за смањење сиромаштва).

Према подацима Анкете о животном стандарду сиромаштво је у Србији у периоду 2002-2007. преполовљено, чиме је испуњен циљ Владе Србије, постављен у ССС. Укупан број сиромашних смањен је за око 500.000 људи, односно са 14% на 6,6%. Студија ЛСМ је показала да је сиромаштво и даље присутније у руралним насељима, у којима живи 2/3 сиромашних, као и да постоје значајне разлике у регионалном смањивању сиромаштва.

У шумадијском региону број сиромашних је са 13,8% у 2002. години опао на 3,7% у 2007. години. На урбаном подручју Шумалије сиромаштво је смањено за 7,8% у 2007. години, а у руралном подручју чак за 12,2%. Међутим, број сиромашних у руралним насељима је готово двоструко већи у односу на урбано подручје (4,9% према 2,5%), што упућује на закључак да су разлике у сиромаштву урбаних и руралних насеља и даље остале високе.

Стратегија развоја социјалне заштите Крагујевца ће у наредном периоду има за циљ ублажити последице сиромаштва и ојачати социјални статус угрожених грађана и породица како домацилног становништва тако и Рома, избеглих и расељених лица са Косова и Метохије.

Анализа стања

Анализа циљне групе

У укупној популацији Крагујевца, одрасло становништво (од 20-64 година) је према резултатима Републичког пописа из 2002 године заступљено са 61,73%

Табела 3. Упоредни преглед старосне структуре одраслих лица према пописима 1991- 2002. године

Старосна структура	1991%		2002%	
	Број	Процент	Број	Процент
20 - 29 година	23.090	12,82%	25.448	14,07%
30 - 39 година	32.571	18,09%	22.081	12,70%
40 - 49 година	24.026	13,34%	30.510	16,87%
50 - 60 година	23.093	12,82%	23.016	14,72%
60 - 64 година	10.142	5,63%	9.710	5,36%
Укупно 20-64 година	112.922	62,75%	110.765	61,73%

Извор података : Републички завод за статистику

- Најбројнију групацију међу одраслима чине лица старости од 40-49 година -27,32% у односу на укупан број одраслих.
- Највеће промене у старосној структури забележене су у групи од 30-39 година старости, где је број лица опао за 5,39%;
 - број лица до 29 година старости повећан је за 1,25%, од 40-49 година је повећан за 3,53% а од 50-60 година старости је повећан за 1,9%.
 - број лица од 60-64 година је незнатно смањен за 1,91% (157)
- Укупан број становника од 20 до 64 године смањен је за 1,02,9%.

Табела 3. Упоредни преглед броја становника према активности по пописима из 1981-1991-2002.године

Година	Активно становништво	Лица са личним приходима	Нездрављена лица
1981	84.338 (51%)	13.316 (8%)	63.520 (39%)
1991	93.870 (52%)	23.469 (13%)	63.180 (35%)
2002	83.626 (48%)	32.043 (18%)	59.745 (34%)

Извор података : Републички завод за статистику

- у посматраном периоду испољена је тенденција опадања броја активног становништва (4%) и броја издржаваних лица (1%), док је за 5% повећан број лица са личним приходима;
- број незапослених у 2008.години (23711) учествује са 28,35% у броју активног становништва по попису из 2002.године;
- од укупног броја радно активних лица 45,58% су жене;
- укупан број запослених (45.265) у активном становништву по попису из 2002.године учествује са 54,12%;
- број запослених у 2002.години чинио је 64% активног становништва;
- број незапослених у Крагујевцу у 2008.години у чини 68% од укупног броја незапослених у округу (35350).

Табела 3. Кретање броја незапослених у Крагујевцу према степену стручне спреме у периоду 2005-2008

Степен стручне спреме	2005		2006		2007		2008	
	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене	укупно	жене
I.степен стр.спреме	5457	3055	6161	3882	6013	3647	5768	3459
II.степен стр.спреме	2194	1255	2074	1221	2348	1320	2184	1206
III.степен стр.спреме	6498	3183	6761	3450	7004	3582	6635	3434
IV.степен стр.спреме	7240	4814	6865	4625	6877	4546	6404	4242
V.степен стр.спреме	510	71	635	89	810	104	688	97
VI-1.степен стр.спреме	817	519	931	559	983	571	953	540
VI-2.степен стр.спреме	0	0	0	0	1	1	2	2
VIII.степ. стр.спреме	789	509	862	556	972	629	1067	672
VII-2.стоп. стр.спреме	7	5	7	3	11	5	7	3
VIII.степен стр. спреме	2	1	2	0	1	1	3	3
Укупно за нестручне-I+II	7651	4310	8235	5103	8361	4967	7952	4665
Укупно за стручне(III+VIII)	15863	9102	16063	9282	16659	9439	15759	8993
ТОТАЛ Крагујевци	23514	13412	24298	14385	25020	14406	23711	13658

Извор података : Иницијална служба за запошљавање -Филијал Крагујевци

- број незапослених лица је у посматраном периоду бележио тренд раста све до 2008.године када је евидентирано 5% мање ових лица у односу на 2007.годину,
- у погледу полне структуре незапослених жене чине 57% ;
- у посматраном периоду изражена је већа незапосленост жена;
- током 2008.године НСЗ је евидентирала 16.775 лица која су се запослила, од којих 5.895 на неодређено време,
- у односу на претходне године запосленост је у 2008.години повећана за 15%, што је и утицало на смањење броја незапослених лица.
- 24% незапослених су лица без основне школе, односно непотпуном основном школом.

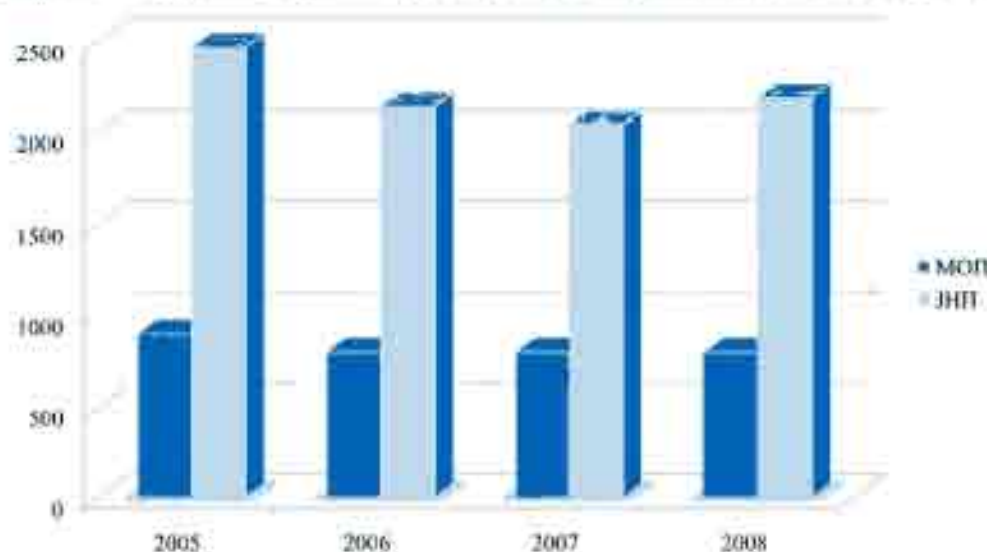
Табела 3. Преглед незапослених одраслих лица, према старосној граници

Старосна група	2005		2006		2007		2008		Укупно	
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
Укупно	23.711	13.658	7.305	4.658	5.265	3.424	5.264	3.296	5.877	2.744

Извор података: Национална служба за запошљавање-Београд и Крагујевац

- Од укупног броја незапослених, на крају 2008.године, са фактором отежане запошљивости евидентирани су:
 - млади до 30 година – 7.305 што чини 30% (жене 4.658 што чини 63,76%)
 - старији од 50 година – 5.877 што чини 25% (жене 2.744 што чини 46,69%)
 - особе са инвалидитетом – 1.938 лица
- У оквиру наведених категорија налазе се Роми, ИРЛ и корисници социјалних давања за које се у НСЗ не води посебна евиденција о незапослености;
- Укупно учешће лица са фактором отежане запошљивости креће се око 60%.

Графикон 6. Преглед укупног броја породица-корисника права на МОП и ЈНП

Извор података: Центар за социјални рад

- Право на материјално обезбеђење је у 2008. години примало у просеку 856 породица, што је око 2500 појединаца. Свака четврта породица која користи право на материјално обезбеђење је вишегенерацијски корисник социјалних фондова;
- У погледу полне структуре, 56% су жене а 44% мушкарци;
- У структури породица корисника МОП-а доминирају једночлана домаћинства- 33%;
- 80% корисника МОП-а су радно способни, а незапосленост је један од најчешћих основа по коме грађани остварују ово право;
- Код 20% корисника је присутна неспособност за рад.

Табела 3. Упоредни приказ броја одраслих лица, корисника МОП-а од 2005.год. до 2008. године

Година	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
18 год.	50	24	40	33	25	30	64	27
19-20	82	41	80	34	93	53	89	57
21-25	234	108	241	130	209	125	236	162
26-27	102	69	92	45	116	61	123	89
28-45	788	422	708	588	760	345	670	233
46-59	402	222	405	211	534	218	488	270
Укупно	1589	876	1581	841	1534	834	1676	808

Извор података: Центар за социјални рад

- У старосној структури одраслих лица, млади корисници материјалног обезбеђења представљају 31%, што је знатно више од процента заступљености младих, корисника МОП-а, на нивоу Републике (17,2%).
- У погледу старосне структуре, најзаступљенија група корисника МОП-а су лица старости од 28-45 године - 40%. У односу на 2005.годину испољен је тренд раста броја ових корисника за 21%, иако је укупан број породица мањи.
- На градском подручју је 84,5% корисника МОП-а, а на сеоском 15,5%.

Према последњем попису становника у Крагујевцу живи 1.154 Рома, 573 мушкараца и 581 жена. Међутим, према подацима ромских невладиних организација, у Граду је присутан знатно већи број ове популације - око 10.000, од којих је око 30% живи у сиромаштву.

Образовна структура ових становника је на ниском нивоу, због чега је основно обележје ове популације висока незапосленост, низак степен економске активности, изражени здравствени ризици и сиромаштво у већинском делу ове популације. У Граду има 9 ромских насеља, у којима је због нерешене инфраструктуре, хигијена на незадовољавајућем нивоу.

Међу угроженом популацијом налази се одређени број избеглих и расељених лица, посебно они који живе у колективним центрима.

Према подацима Комесаријата за избеглице РС на територији града Крагујевца борави 14.683 расељених и 555 избеглих лица. Један број ове популације живи у сиромаштву а поред лоших стамбених и хигијенских услова, ова лица сусрећу се и са проблемом запошљавања, набављања личних докумената, проблемом имовинских права и сл. Иако је у 2007. години према Анкети животног стандарда забележен пад сиромаштва код избеглица и расељених лица, ово су и даље угрожене категорије становништва.

Табела 3. Преглед зараде запослених у 2008. години

Показатељ	Крагујевац	Ниш	Београд	Сремски Карловци	Панчево
Бруто	45,674	42,556	56,011	53,310	39,306
Нето	32,746	30,530	40,089	38,128	28,026

Извор података: Републички завод за статистику

У 2008. години Крагујевац се налазио на 37 месту листе општине у Србији према висини просечне нето зараде. Просечна нето зарада у Крагујевцу износила је 30.530 динара и у односу на републички просек зарада је нижа за 6,76 % а за 23,84% нижа него зарада у Београду. У односу на град Ниш просечна нето зарада у Крагујевцу је већа за 8,2%.

Анализа социјалних аспеката

Град Крагујевац пружа организовану подршку материјално угроженим и незбринутим лицима и породицама у циљу смањења сиромаштва. Значајне активности Града усмерене су на подизања свести корисника о значају личног учешћа у раду, којим се мења њихов пасиван однос и стечене навике.

Одлуком о правима у социјалној заштити града Крагујевца дефинисана су права корисника услуга социјалне заштите која се реализују преко Центра за социјални рад а финансирају из буџета Града.

Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци у партнерству са Центром за социјални рад, јавним комуналним предузећима, месним заједницама и другим актерима четири године спроводи програм добровољног радног ангажовања радно способних лица у стању социјалне потребе. Овим програмом обухваћени су радно способни корисници МОП-а и једнократне новчане помоћи. Права и обавезе партнера на реализацији овог права дефинисана су Споразумима о сарадњи – 47 потписаних, између: Града, Центра за социјални рад, 36 месних заједница, четири установе, пет ЈКП и две НВО.

Градска управа је, у сарадњи са невладином организацијом ONLUS из Италије и Регионалном агенцијом за економски развој Шумадије и Поморавља, обезбедила микрокредите за незапослене жене у укупном износу од 300.000 динара у периоду од 2006-2009.године. Кроз овај програм су посебно обухваћене кориснице Прихватилишта за жртве породичног насиља као модел њиховог оснаживања.

Град обезбеђује средства за исплату једнократних новчаних помоћи преко Центра (15.000.000) и исплату једнократних новчаних помоћи грађанима за које Комисија за социјалну и здравствену заштиту процени да је помоћ неопходна (10.000.000).

Програм народне кухиње Град реализује у сарадњи са ЦСР и Црвеним крстом којим се обезбеђује дневно 600 obroka за најсиромашније суграђане од којих је 400 obroka намењено Ромима.

У два Колективна центра смештено је 337 лица (250 смештених по унуту Комесаријата) за које Град, Комесаријат за избеглице РС и Агенција за туризам и свобраћај обезбеђују смештај, исхрану и комуналне услуге.

Град је у партнерству са ЈП Градском стамбеном агенцијом и донаторима изградио више стамбених објеката са 143 стана за избегла, расељена и социјално угрожено домаће становништво. У оквиру ових стамбених објеката Град спроводи програм социјалног становања:

- социјално становање уз подршку (51)
- социјално становање уз минимални закуп (76)

Град, Комесаријат за избеглице РС и партнерске НВО у циљу смањења сиромаштва и побољшања животног стандарда избеглих и расељених лица обезбедили су:

- куповину грађевинског материјала за доградњу кућа за 45 породица (235 лица)
- откуп сеоских домаћинстава за 7 породица
- pick-up програм за 89 породица (249 лица)

Канцеларија за ромска питања при Градској управи за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци дала је допринос у области унапређења услова живота Рома:

- у сарадњи са ЈКП решен је проблем водоснабдевања за више угрожених ромских породица:

- кроз програм социјалног становања у 2009.години обезбеђено је 5 стамбених јединица за ромске породице расељене са Косова;

- пружање помоћи за добијање личних докумената за 20 лица ромске популације;

- помоћ у укључивању у здравствени и образовни систем лица ромске припадности;

- додела хуманитарне помоћи у храни, гардероби, хигијенским пакетима...

Социјално економски савет града Крагујевца је основан 2005. године као трипартитно тело од 9 чланова и чине га по три представника сваког социјалног партнера.

Споразумом о оснивању, који је закључен између представника локалне самоуправе, репрезентативних синдиката и послодаваца, дефинисани су циљеви Савета усмерени ка успостављању и развоју социјалног дијалога у питањима од значаја за остваривање економских и социјалних слобода и права човека, материјалног, социјалног и економског положаја запослених и послодаваца, развоја културе преговарања, подстицања мирног решавања колективних радних спорова, издавања часописа «Одјео», брошура и других публикација. Рад Савета се организује кроз три стална радна тела:

- за питања заштите радника и социјалних права у процесу приватизације ЈКП;
- за економска питања и
- за питања из области радног и социјалног законодавства.

Локални савет за запошљавање за територију града Крагујевца је основан 2005. године Одлуком Градоначелника града Крагујевца. Савет чине представници локалне самоуправе, представник репрезентативних синдиката, представници репрезентативних удружења послодаваца, представник Националне службе запошљавање и представник Агенције за запошљавање.

Савет даје мишљења и препоруке у вези са :

- садржином програма активне политике запошљавања на територији града Крагујевца;
- организовањем јавних радова и радног ангажовања запослених;
- нацртима закона и другим прописима који се односе на запошљавање, рад и социјално осигурање;
- додатним образовањем и обуком.

У оквиру Градске управе за привредне ресурсе спроводе се програми подршке незапосленима у виду доделе грантова за samozapošljavanje. Максимални износ гранта је до 180.000 динара, а грантови се додељују искључиво у опреми потребној за

Табела 3. Преглед додељених средстава из буџета Града за samozapošljavanje

Ред.бр.	Година	Број грантова	УКУПНО
1.	2006.	18	3.210.626,95
2.	2007.	32	6.978.271,84
3.	2008.	81	12.472.560,36
УКУПНО		131	24.661.459,15

Извор података : Градска управа

- Број корисника грантова у 2008. години је повећан два и по пута у односу на 2007. годину што указује на све већу заинтересованост незапослених да започну сопствени посао;
- Укупан износ грантова у 2008. години око два пута је већи у односу на 2007. годину. Сарадња града Крагујевца и немачке НВО "HELP" траје од 2003. године, а од 2006. године град Крагујевац учествује у суфинансирању грантова. Појединачни износ гранта износи до 180.000 динара и додељују се у опреми.

Табела 3. Приказ додељених грантова Града и НВО "HELP"

Број	Година	Број грантова	Износ у динарима		УКУПНО
			Град	HELP	
1	2006.	33	3.500.000	2.679.968	6.179.968
2	2007.	76	3.500.000	4.329.306	7.829.306
3	2008.	20	3.500.000	/	3.500.000
4	2009.	23	3.500.000	720.000	4.220.000
УКУПНО		152	14.000.000	7.729.274	21.729.274

Извор података: Градско управно

- Град је из сопствених средстава за посматрани период издвојио 14.000.000 динара што је 64,43% од укупно ангажованих средстава.

Табела 3. Додељени грантови у сарадњи Града и АСДИ/ВОСА

Број	Година	Број грантова	Износ у динарима		УКУПНО	Напомена
			Град	HELP		
1.	2006.	143	5.000.000	19.453.491,34	24.453.491,34	Заносило 160 лица

Извор података: Градско управно

Центар за социјални рад "Солдарност" је у 2008. години евидентирао 4672 материјално угрожена одрасла лица, што представља 4,58% укупно одраслих лица Града.

Сиромаштво у значајној мери корелира са недостатком образовања, па се велики број незапослених из ове категорије налази међу корисницима материјалних давања у Центру за социјални рад.

Право на материјално обезбеђење породице у 2008. години примало је у просеку 856 породица (2500 лица). Заштита ових лица реализује се у оквиру Службе за материјална давања Центра за социјални рад.

У 2008. години право на једнократне новчане помоћи остварило је 2105 породица, од којих су 500 корисници МОП-а. У односу на претходну годину евидентирано је незнатно повећање укупног броја породица корисника овог права. Евидентирано је укупно 5171 захтева за остваривање права на ЈНП. Најбројнији захтеви односе се на набављање основних животних намирница-1628 и за лекова-1071 захтев.

Од увођења права на добровољно радно ангажовање повећано је интересовање за корисника што је у значајној мери побољшало материјални статус угрожених породица. Међу радно ангажованим лицима око 30% су лица ромске популације. Повећано интересовање за добровољним радним ангажовањем резултат је и промене начина размислања корисника у односу на рад као и чињенице да су износи МОП-а ипак и недовољни за живот, с обзиром да је остваривање права на МОП ограничено у току године на 9 месеци.

Центар располаже са 40 стамбених јединица у којима су смештени корисници МОП-а а 86 породица се налази на листи чекања.

Национална служба за запошљавање – Филијала Крагујевац је у 2008. години евидентирала на подручју Шумадијског управног округа 35.350.незапослених лица, од којих су 67% са евиденције филијале у Крагујевцу.

Мере активне политике запошљавања које спроводи НСЗ су:

- каријерно вођење и саветовање
 - o успостављање контакта са послодавцима -1.271
 - o групно информисање-14.422 лица
 - o информисање о могућностима за развој каријере – 555 лица
 - o позивни центар – 40.000 позива
 - o процена запошљивости и индивидуални планови запошљавања-14.731 лице
 - o саветовање и ФОЗ – 74 лица
 - o селекција и класификација -609 лица
 - o сајмови запошљавања – запослено 486 лица
 - o мере активног тражења посла (клуб, обуке, тренинзи, радионице)
- програми додатног образовања и обуке:
 - o функционално основно образовање одраслих
 - o приправници и волонтери -248 лица
 - o суфинансирање поетдиптомаца
 - o обуке – 259 лица
- развој предузетништва и програми запошљавања
 - o развој предузетништва
 - o програм запошљавања
 - o решавање вишка запослених

Најзначајнији програми запошљавања:

1. Субвенција за samozapoшљавање – 93 лица.
2. Исплата једнократне новчане накнаде за samozapoшљавање – 7 лица.
3. Субвенције послодавцима за отварање нових радних места - 94
4. Запошљавање путем јавних радова - у 14 пројеката 259 лица.
5. Пројекат «Отпремнином до посла».-samozapoшљавање- 213 лица.
6. Пројекат «Отпремнином до посла».-ново запошљавање – 49 лица
7. Исплата зарада и доприноса за 64 инвалидна лица.

У току 2008. године НСЗ-филијала у Крагујевцу регистровала је 1.180 расељених лица са подручја Косова и Метохије који остварују право на привремену накнаду.

Социјално партнерство је од изузетног значаја за постизање синергетског ефекта у стратегији запошљавања. Препознајући да се само заједничким деловањем свих социјалних партнера могу створити неопходни предуслови за смањење стопе незапослености и смањење сиромаштва град Крагујевац је, у претходном периоду, иницирао различите партнерске моделе подршке незапосленим лицима.

Регионална агенција за економски развој Шумадије и Поморавља доо основана је 2001. године са циљем пружања савета, консултација, обука; припрема стратешких планова развоја; помоћи у покретању и унапређењу сопственог посла; помоћи у промовисању туризма и стварању туристичке понуде; подршке унапређењу пољопривредне производње; ефективног и ефикасног управљање људским ресурсима; просторног планирања; пружања подршке у економској трансформацији региона; задовољавања потреба угрожених група становништва на територији региона; подршке развоју нових и постојећих малих и средњих предузећа и предузетништва у региону; подршке развоју руралних области пољопривреде; обезбеђивања ефективне имплементације економских, социјалних, инфраструктурних и пројеката из сфере заштите животне средине који су тренутно у фази реализације, као и подршке у идентификацији и привлачењу фондова за финансирање пројеката.

Регионална агенција има развијену мрежу спољних сарадника и запошљава 16 лица.

Business Start UP Centar (BSC) пружа подршку развоју и унапређењу предузетништва незапослених до 40. година старости, за започињање сопственог посла. BSC спроводи програм микрокредита за започињање или проширење посла у износу од 1.000 до 10.000 еура а предузетници могу да добију и консултантске услуге у вредности од 2.500 еура, бесплатну регистрацију фирме и могућност коришћења пословног простора у ВИС-у.

У току две године рада BSC је организовао два такмичења за најбољи бизнис план кроз која су подржана 33 бизниса. За микрокредите одобрено је 160.000 еура, консултантске услуге пружене су у износу од 43.000 еура, отворено 10 нових фирми и више од 80 нових радних места.

Biznis Inovacioni Centar(BIC) је модеран пословни инкубатор јединственог радног окружења намењен младима, предузетничког духа, који желе да покрену сопствени бизнис. Пружањем услуга од субвенционисаног закупа пословног простора, бесплатног коришћења пословних, економско-правних и осталих савета, ширења тржишта па до бесплатног коришћења сала за конференције и презентације, интернета, нуди потпуну помоћ будућим start up предузетницима.

Службе и агенције које се баве посредовањем у запошљавању

На територији града Крагујевца поред Националне службе за запошљавање, пословима посредовања у запошљавању бави се још шест овлашћених Агенција, и то:

1. „Атлас“,
2. „ГМ консалтинг“,
3. „Вашариште“,
4. „Агенција за запошљавање Вера Ђуровић“,
5. „Перспектива“ и
6. „Агенција за запошљавање инвалида Крагујевца“

Кључни проблеми

Проблем 1. Велики број лица и породица без средстава за живот

На територији града Крагујевца присутан је велики број лица и породица у стању социјалне потребе која су без средстава за живот. У процесу спровођења реструктуирања привредних предузећа, неуспелих приватизација и транзиције, велики број лица је остао без посла због чега се повећао број незапослених и притисак на службе социјалне заштите.

Проблем 2. Отежано запошљавање младих до 30 година

Највећи проблем младих до 30 година је незапосленост као последица недовољног привредног развоја и осталих друштвених кретања. Проблем незапослености прати и Роме, расељена лица као и децу без родитељског старања по изласку из институција. Услед отежаног запошљавања велики број младих се не одлучује на заснивање породице.

Проблем 3. Изражена незапосленост лица изнад 50 година која су у процесу транзиције остала без посла

Услед економских промена и проглашавања технолошким вишком, велики број лица старости изнад 50 година је остао без посла, због чега је дошло до погоршања социјалног статуса њихових породица. Незаинтересованост послодавца за њихово запошљавање, као и непоседовања знања и вештина које захтевају нови процеси рада захтева предузимање активних мера запошљавања на националном и на локалном нивоу.

Проблем 4. Недовољан број стамбених јединица за смештај социјално угрожених породица

Велики број лица у стању социјалне потребе нема адекватно решено стамбено питање и живи у нехигијенским условима или колективним центрима. Град је суочен са великим бројем интерно расељених лица која немају решено стамбено питање, као и са одређеним бројем корисника материјалног обезбеђења са неадекватним условима становања. Средства Града и донације не прате реалне потребе за решавање стамбених проблема ових лица.

Проблем 5. Пасиван став лица без средстава за живот за решавање egzистенцијалних проблема

Врло је изражена лична незаинтересованост лица без средстава за живот за решавање проблема у којима се породице налазе, услед стечених навика, отпора ка променама и великих очекивања од заједнице, што има за последицу спорост у решавању њихових основних проблема.

Проблем 6. Недовољна информисаност лица о правима у области социјалне заштите

Изражена је недовољна информисаност лица у стању социјалне потребе о правима у социјалној заштити посебно на руралном подручју. Недовољан је број промотивног материјала са информацијама о правима у социјалној заштити која су доступна сеоском становништву. Активности Савета месних заједница и месних канцеларија нису у довољној мери усмерене на промоцију социјалних права и услуга.

Анализа циљне групе

На основу наведеног закључује се да:

- на територији града Крагујевца присутна је висока стопа незапослености младих до 30 година, старијих од 50 година, лица без квалификација, дугорочно незапослених;
- ове особе су услед ниског образовног нивоа и застарела знања, недовољно компетентне за обављање послова које захтева савремено тржиште рада;
- знање и вештине лица са фактором отежане запошљивости нису у складу са потребама послодавца;
- наглашена је потреба за адекватним решавањем стамбених питања лица која се налазе у стању социјалне потребе;

- због недовољне информисаности о правима у социјалној заштити један број лица остаје ван система, нарочито у руралном подручју;
- износи признатих права у области социјалне заштите нису довољни за egzистенцијалне потребе корисника;
- недовољан је број породица обухваћених МОП-ом у односу на потребе.

За превазилажење наведених проблема потребно је:

- наставити и развијати програме подршке материјално угроженим породицама;
- вршити умрежавање институција ка системском решавању проблема запошљавања;
- организовати јавне радове за кориснике са фактором отежане запослености;
- развијати подстицајне мере и оснаживати кориснике за започињање сопственог посла;
- дизајнирати посебне програме стручног оспособљавања, преквалификације и доквалификације у складу са потребама послодаваца;
- унапређивати услове становања и обезбеђивања нових стамбених јединица за социјално угрожене породице;
- континуирано радити на повећању нивоа информисаности о правима у социјалној заштити и начину њиховог остваривања.

Оперативни циљеви

1. Пружање помоћи одраслим лицима погођеним сиромаштвом
2. Унапређење услова живота одраслих лица погођених сиромаштвом
3. Запошљавање лица са фактовом отежане запошљивости (млади до 30.год, одрасла лица старија од 50.год.)

6.3. ЦИЉНА ГРУПА: УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

Увод

Традиционални приступ инвалидности заснива се на медицинском приступу који поставља инвалидност као индивидуални, лични проблем узрокован биомедицинским факторима. Проблем инвалидности не потиче само од оштећења неких функција, него је и продукт међусобних односа са особама које немају инвалидитет. Особе са инвалидитетом чине седам до десет процената сваке популације и чак 20 процената популације сиромашних. Инвалидност представља у исто време и узрок и последицу сиромаштва.

Последњих неколико деценија организације које окупљају особе са инвалидитетом промовишу приступ инвалидности кроз питања људских права и средњих фактора. Овакав приступ базиран је на социјалном моделу инвалидности, који подразумева промену друштва које мора постати инклузивно за све.

*„Ако никада нисам могао
стварно да будем попут других
људи, нисам ни барем бити попут
самоса себе и направити најбоље од
тога.“*

*Christy Brown,
„Моје лево стопало“*

Проблеми ОСИ су раније били ретко предмет програма и пројеката: донатора, хуманитарних и невладиних организација. Постепено, временом, приступ усмерен ка социјалним факторима и људским правима постаје доминантан и налази своје место у Светском акционом програму 1982. године и у стандардним правилима УН 1993. године, као и у многим другим документима.

Ослањајући се на стратешка међународна и национална документа, пре свега Конвенцију о правима особа са инвалидитетом, Стратегију за смањење сиромаштва, Стратегију за унапређење положаја особа са инвалидитетом, град Крагујевац је у изради Стратегије развоја социјалне заштите, особе са инвалидитетом уврстио у своју приоритетну циљну групу.

На прикупљању података, анализи и постављању стратешких праваца и потреба ангажовани су сви локални актери, а посебан допринос су дале ресорне институције и организације грађанског друштва које су постигле одређене резултате и својим радом

промениле однос локалне заједнице према капацитетима и потребама особа са инвалидитетом, пружањем социјалних услуга, психо-социјалне или друге подршке.

Извори који су коришћени у процесу израде Стратегије су подаци Републичког завода за статистику, Градске управе, Центра за социјални рад, Националне службе за запошљавање, удружења особа са инвалидитетом и других организација грађанског друштва које се баве унапређењем положаја ОСИ. У заједничком деловању са локалним актерима дошли смо до потребних информација које смо формулисали у реално изводљиве активности и циљеве.

Овај документ треба да кроз задати временски период, својом имплементацијом омогући ОСИ социјалну укљученост, обезбедивши им једнаке могућности кроз: унапређење квалитета служби заштите, унапређење доступности јавних сервиса и добара, охрабривање активности, приступ информацијама, едукације и сл.

Анализа стања

Анализа циљне групе

У Крагујевцу, као ни у Србији, не постоји потпуна евиденција о броју особа са инвалидитетом. Користећи податке институција, установа, организација, удружења добили смо приближну слику о броју особа са инвалидитетом, типу инвалидитета, старосној доби, степену остварених социјалних мера-облика заштите, степену институционалног збрињавања и броју запослених. Стварни број особа са инвалидитетом на територији Града тешко је утврдити јер се ОСИ најчешће губе из евиденције због промене места становања или због прикривања инвалидности од стране породице и њих самих. Оно што се није могло утврдити путем статистичких података, допунили смо прикупљајући информације активних учесника социјалне заштите и корисника услуга пре свега, удружења особа са инвалидитетом и НВО-сектора.

Комисија за разврставање деце и омладине са сметњама у развоју формирана је при Градској управи за образовање, културу, информисање, спорт и омладину. Комисија врши категоризацију деце за подручје града Крагујевца и општине и градове из више околних управних округа.

Табела 3. Број категорисане деце (до 18 година) према врсти инвалидитета у периоду од 2005. до 2008. године

Врста инвалидитета	Врста оштећења	2005.		2006.		2007.		2008.	
		Број деце	Промена	Број деце	Промена	Број деце	Промена	Број деце	Промена
Врсте инвалидитета	Слабошћива	1	-	1	1	1	1	1	-
Оштећење слуха	Нискоуш	10	6	8	2	6	4	8	4
	Глува	2	1	2	1	-	-	1	-
Телесна инвалидност		46	21	46	18	50	25	63	36
Ометеност у психичком развоју	Лака	42	38	49	42	49	45	38	37
	Умерена	10	7	15	11	11	10	17	13
	Тешка	1	-	3	1	3	-	-	-
	Тешки	1	-	1	-	1	-	4	-
Комбиноване сметње		54	35	30	23	34	20	46	30
Укупно:		167	108	156	99	154	105	178	120

Извор података: Комисија за категоризацију деце при ГУ

• Укупан број деце са сметњама у развоју, која су разврстана у одређене категорије инвалидности у периоду од 2005. године до 2008. године, је у порасту, у округу за 6,6% а у Крагујевцу за 11%:

- У 2006. год. у односу на 2005. год. број категорисане деце је смањен за 6,6% у округу, а 8,3% у Крагујевцу;

- У 2007. год. у односу на 2006. год. број категорисане деце је смањен за 1,3% у округу, а у Крагујевцу увећан за 6%;

- У 2008. год. у односу на 2007. год. број категорисане деце је увећан за 15,6% у округу, а 14,3% у Крагујевцу.

• Највећи број категорисане деце, у Крагујевцу, је разврстано у категорију лаке ометености, телесне инвалидности и комбинованих сметња у развоју

Табела 3. Кретање броја деце, одраслих и старих лица ометених у психофизичком развоју у ЦСР у периоду 2005-2008 година

	2005.	2006.	2007.	2008.
Деца и омладина ометена у развоју	251	250	269	290
Одрасла лица ометена у развоју	626	665	794	917
Тешке хронично оболела и инвалидна стара лица	1293	1211	1217	1374
УКУПАН БРОЈ	2170	2126	2280	2581

Извор података: Иновативј Центар за социјални рад

- У укупном броју корисника Центра у 2008.години, ова лица су заступљена са 19 %;
- За 19% је већи укупан број корисника ометених у психофизичком развоју у 2008.години, у односу на 2005. годину;
- За 15,5% је повећан број деце ометене у психофизичком развоју у 2008. у односу на 2005.годину;
- 46% је повећан број одраслих лица ометених у развоју у 2008. у односу на 2005.годину
- 6% је већи број остарелих теже хронично оболелих лица
- У старосној структури лица ометених у развоју, деца и омладина су заступљена са 11%, а одрасла лица са 36%, а остарела са 53%.

Табела 3. Структура деце према врсти ометености корисника ЦСР

Врста и степен ометености	2005	2006	2007	2008
Тешка ментална ометеност	5	5	6	5
Тежа ментална ометеност	14	14	14	10
Умерена ментална ометеност	22	23	24	25
Лака ментална ометеност	10	8	5	10
Слепи и слобовиди	7	7	6	7
Глуви и наглуви	22	20	15	13
Сметње у говору и гласу	7	7	3	3
Телесне сметње	74	71	102	127
Комбиноване сметње	97	95	94	90
Укупан број деце:	258	250	269	290

Извор података : Извештај Центра за социјални рад

- 43% од укупног броја деце ометене у развоју чине деца са телесним сметњама;
- 31% од укупног броја деце ометене у развоју су деца са комбинованим сметњама;
- 26% ометене деце у развоју се односи на остале врсте ометености;
- 24,5% је повећање броја деце са телесним сметњама у 2008.години у односу на 2007. годину; а за 71,6% у односу на 2005.

Табела 3. Структура одраслих и старих лица према врсти ометености корисника ЦСТ

Врста ометености	Година			
	2005	2007	2008	2009
Оштећење вида и слуха	22	27	24	20
Ментална ометеност о одраслих	208	224	234	259
Душевна обољења	160	160	169	160
Теже физички оболела лица	153	173	245	337
Остала инвалидна лица	83	81	122	141
Теже хронично оболела и инвалидна стара лица	1293	1211	1217	1374
УКУПАН БРОЈ	1919	1876	1966	2291

Извор података: Извештај Центра за социјални рад

- Укупан број одраслих и старих ОСИ корисника социјалне заштите се у 2008.год повећао за 16,5% у односу на 2007.год, а за 19,4% у односу на 2005.;
- У структури одраслих лица, 37% су теже физички оболела лица. Процент увећања, у односу на 2007. годину ових лица је 37,5%, а у односу на 2005. више од два пута;
- Број корисника ментално ометених одраслих лица у 2008. години већи је за 10,6%;у односу на 2007. односно 34,5% више у односу на 2005.
- Број осталих инвалидних лица у 2008.години већи је за 15,6% у односу на 2007.годину, а за 70%у односу на 2005.годину.

Табела 3. Број и типна структура ратних војних, мирнодопских војних и цивилних инвалидарата, корисника права из Републичког буџета у 2008.години

Тип инвалидарата	Статус		Укупно
	Војни	Цивилни	
Ратни војни инвалиди	246	6	252
Мирнодопски војни инвалиди	128	-	128
Цивилни инвалиди	24	6	30
Укупно	398	12	410

Извор података: Градски уривни

- 410 особа са инвалидитетом у Крагујевцу користи права борачко-инвалидске заштите
- Највећи број ОСИ има статус ратних војних инвалида-61,3% Инвалидност је стечена у оружаном сукобима, од којих су четворо ратни војни инвалиди, досељени са Косова;
- Мирнодопски војни инвалиди чине 31,37% од укупног броја војних инвалида, од којих је 18-ро досељено са Косова;
- Цивилни инвалиди рата чине 7,35% а двоје је досељено са Косова.
- У категорији РВИ жене чине 2,44% а у категорији ЦИР жене чине 25%.

Табела 3. Кретање броја незапослених и запослености (ОСИ 2006.-2008.год.)

	Укупан број незапослених	Број незапослених ОСИ	незапослени у односу на укупан број (%)	Укупан број запослених	Број запослених ОСИ	% запослени у односу на укупан број
2006	24,298	1,932	7.95	14,158	51	0.36
2007	25,020	2,124	8.48	14,225	76	0.53
2008	23,711	1,931	8.14	16,775	106	0.63

Извор података : Национална служба за запошљавање

• 8,14% укупног броја незапослених у Крагујевцу у 2008. години чине особе са инвалидитетом;

• 39,5% је већи број запослених особа са инвалидитетом у односу на 2007. а два пута више у односу на 2006.

Анализа циљне групе

Град Крагујевац посебну пажњу поклања ОСИ желећи да створи што боље услове за њихово укључивање у све токове друштвеног живота, као и да развије инклузивни приступ у сагледавању њихових потреба. Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци сагледава потребе на које указују ОСИ и у сарадњи са институцијама и удружењима, настоји да уведи нове услуге које ће задовољити потребе ОСИ.

Као примере заједничког деловања локална самоуправа је обезбедила за ОСИ:

- Превоз ОСИ у јавном градском саобраћају;
- Превоз комби возилом за ОСИ који не користе ЛП;
- Клуб младих особа са инвалидитетом;
- Отклањање архитектонских баријера;
- Обележавање већег броја паркинг места за ОСИ;
- Инклузивно предшколско образовање;
- Дневне боравке;
- Становање уз подршку;
- Просторије за рад удружења ОСИ;
- Финансирање рада удружења ОСИ;

У оквиру Градске управе за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци обављају се и поверени послови борачко-инвалидске заштите и решава о правима из ове области. Основна права војних инвалида су:

- 1) лична инвалиднина (408 корисника);
- 2) додатак за негу и помоћ (10 корисника);
- 3) ортопедски додатак (55 корисника);
- 5) ортопедска и друга помагала (19 корисника);
- 6) накнада за време незапослености (8 корисника);
- 7) бањско и климатско лечење;
- 8) бесплатна и повлашћена возња (121 корисник);
- 9) накнада за исхрану и смештај за време путовања и боравка у другом месту;
- 10) право на путничко моторно возило
- 11) МНП незапослених РВИ од V до X групе (65 корисника)

При Градској управи се организује и рад Првостепене лекарске Комисије за утврђивање процента војног инвалидитета при остваривању права у складу са законом, која својим радом покрива 29 градова и општина у окружењу. Комисија је у 2007. години обрадила 152 предмета, а у 2008. години 122 предмета.

Решавајући проблем становања, Град је уз помоћ донације Владе Јапана изградио 20 стамбених јединица намењених ратним војним инвалидима и породицама погинулих бораца.

Скупштина града Крагујевца је посебном Одлуком омогућила остваривање права на бесплатну возњу у јавном градском и приградском превозу и обезбедила специјализовано комби возило за превоз ОСИ.

Град месечно финансира рад 11 удружења ОСИ и програмске активности удружења (Међуопштинска организација Савез глувих и наглувих; Међуопштинска организација Савез слепих и слабовидних; Међуопштинско удружење цивилних инвалида рата; Удружење дистрофичара; Удружење мултипле склерозе; Друштво за дечју и церебралну парализу; - Удружење РВИ и ППБ; Удружење параплегичара и квадриплегичара "Шумадија"; Удружење параплегичара и квадриплегичара "Крагуј"; Удружење за борбу против дијабета; Удружење дијализираних и трансплантираних бубрежних инвалида).

У циљу уклањања архитектонских баријера, у сарадњи са јавно комуналним предузећима и НВО сектором, више прилаза јавним институцијама је учињено доступним ОСИ, што још увек није довољно тако да се активности ове врсте настављају. У 25% објеката Дома здравља обезбеђена је приступачност ОСИ уклањањем архитектонских баријера. Такође су прилагођени приступи тротоарима у ужем језгру Града као и на раскрсницама и јавним институцијама.

Особе са инвалидитетом, у складу са Одлуком УО ЈКП „Паркинг сервис“ у Крагујевцу остварују право на бесплатно паркирање на територији Града. Број издатих картица за паркирање ОСИ је 398.

На подручју Града је обележено 48 паркинг места за ОСИ (20 паркинг места испред зграда у којима станују ОСИ, 6 паркинг места испред суда, позоришта, Градске управе и пијаци), 8 паркинг места испред просторија удружења ОСИ и 14 паркинг места испред великих тржних центара и маркета). На три раскрснице у центру Града је постављена звучна сигнализација.

Град финансијски подржава културно забавне и спортско рекреативне активности ОСИ чији резултати завређују пажњу не само на државом већ и на међународном нивоу. У оквиру Градске управе за образовање, културу, информисање, спорт и омладину организује се рад Комисије за преглед деце са сметњама у развоју. Комисија врши преглед деце са:

- телесним и чулним оштећењима (телесно инвалидна; слепи и слабовида и глува и наглува)
- менталним сметњама (лако, умерено, теже и тешко);
- вишеструком ометеношћу у развоју (са две или више ометености, аутистична идр.)

Комисија даје мишљења о врсти и степену психофизичке ометености детета као и предлог о мерама које треба предузети у циљу заштите, васпитања, образовања и оспособљавања за живот и рад детета.

На подручју Града рале два Дневна боравка за децу и одрасле ОСИ са укупно 92 корисника, као и Клуб младих ОСИ.

Табела 3. Број корисника Дневних боравка деце и одраслих ОСИ у 2008.год.

Врста дневног боравка	Број корисника
Дневни боравак за децу до 25.година	79
Дневни боравак за одрасле преко 25 год.	13
Укупно:	92

Извор података: Дневни центри за ОСИ

- Сваке године за око 5 корисника Дневног боравка, за децу до 25 година, престаје право на коришћење услуга. Због ограничених капацитета Дневног боравка за лица изнад 25 година један број ових лица нису даље обухваћени овом услугом.

Табела 3. Број деце ОСИ која користе услуге социјалне заштите које се финансирају из буџета Града у 2008.год.

Мера/облик	Број лица	Средства 2008
Једнократна новчана помоћ	8	24,000.00
Једнократна помоћ у природи	3	-
Градски превоз	239	1,500,000.00
Дневни боравак за децу до 25.година	79	4,447,655.00
Дневни боравак за осн преко 25.година	13	2,353,385.00
Становање уз подршку - кућа на пола пута	1	52,000
Смештај у прихватилиште и прихватну станицу	1	110,000.00
Боравак у предшколској установи-развијне групе	14	861,926,00
Боравак у предшколској установи- редовне групе	22	1,300,000.00
Клуб младих ОСИ	100	658,083.33
Рад и програмске активности 11 удружења	/	6,980,000.00
Остали програми НВО за особе са инвалидитетом	/	1,799,527.00

* од укупног броја корисника 81 лице је пратилица

Извор података - Градска управа

Табела 3. Број одраслих лица ОСИ која користе услуге социјалне заштите које се финансирају из буџета Града

Мере и облици социјалне заштите	2007.год.	2008.год.
Помоћ у кући	29	30
Дневни боравак	13	13
Једнократна новчана помоћ	104	141
Становање уз подршку-социјално становање	2	4
Градски превоз	745	729
Комби превоз	-	35
УКУПАН БРОЈ	893	952

Извор података - Градска управа и Центар за социјални рад

• Локална самоуправа је у 2007.год. и 2008.год. највише финансијских средстава издвојила за једнократну новчану помоћ. У односу на предходну годину број корисника једнократних новчаних помоћи се повећао за 35,5%.

• Повећан је и број лица која користе услуге социјалне заштите које се финансирају из Градског буџета за 6,6%.

У оквиру предшколске Установе за децу „Нада Наумовић“ организује се рад за децу са сметњама у развоју у две развојне групе (за 14 деце) , док је 22 деце са сметњама у развоју укључено у редовни програм. Са децом раде дефектолози уз уважавање савремених тенденција интегрисања у остале васпитно образовне средине.

У сарадњи са НВО „People in Need „ из Републике Чешке, кроз студијску посету овој земљи, стручни радници Установе су стекли неопходна знања од еминентних стручњака која су помогла у раду са децом која имају потребу за додатном социјалном подршком. Настављајући активности усмерене деци са сметњама у развоју од 2008.године у Установи се реализује Пројекат отварања „Центра за увођење инклузивног образовања“ уз подршку УН-ХАБИТАТ. Тим за реализацију активности чине: педагог, психолог, дефектолози и васпитачи. Осим индивидуалних терапеутских третмана, у Центру се израђују индивидуални образни програми за свако дете, у складу са њиховим могућностима. Центар се налази у вртићу „Црвенкапа“, а услуге користе деца узраста од 1-15 година.

У двогодишњем периоду реализације пројекта постигнути су следећи резултати:

- Кроз Центар је прошло 58 деце, 37 дечака (63,7%), 21 девојчица (36,3%);
- 22 деце са инвалидитетом је добило адекватну подршку;
- Око 1460 деце из група у којима бораве деца са инвалидитетом успоставило је већи степен толеранције и свести да живе у окружењу где постоје другачији од њих;
- 13 родитеља је ојачало сопствене капацитете и родитељске компетенције која им је омогућила бољу сарадњу са васпитно-образовним актерима у Граду;
- 20 васпитача и медицинских сестара обучено је за реализацију инклузивног процеса (усвојена потребна знања и вештине);
- 5 волонтера је оспособљено да сарађујући са васпитним особљем и родитељима одговори на потребе деце са инвалидитетом које је у редовној групи у вртићу.

На нивоу Града раде Мрежа инклузивног образовања –МИО и Локални инклузивни тим –ЛИТ, које чине учитеља, наставници, васпитачи и стручни сарадници крагујевачких основних школа и Установе за децу и који својим радом доприносе промовисању инклузије, као права сваког појединца на квалитетно образовање. Образовање деце са сметњама у развоју, на подручју Града организује се у две школе основног и средњег образовања и то:

- Школа са домом за ученике оштећеног слуха
 - у школској 2008/09 години уписано је 40 ученика за основно образовање и 21 ученик за средње образовање
- Школа за основно и средње образовање „Вукашин Марковић“
 - у школској 2008/09 години уписано је 154 ученика за основно и 76 ученика за средње образовање.

Центар за социјални рад „Солидарност“ као основна установа социјалне заштите, пружа социјално-породичну заштиту особа са инвалидитетом у оквиру Службе за децу и Службе за одрасла лица. Признавање права за ОСИ се врши у складу са Законом о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности грађана и Одлуком о правима о социјалној заштити града Крагујевца.

Из буџета републике и локалне самоуправе преко ЦСР финансира се већи број услуга које користе особе са инвалидитетом.

Табела 3. Број деце са инвалидитетом која су користила мере и облике социјалне заштите које се финансирају из Републичког буџета

Мере и облици социјалне заштите:	2005.год.	2006.год.	2007.год.	2008.год.
Усвојење	-	-	1	1
Старатељство	5	11	9	21
Привремено старатељство	-	-	-	4
Смештај у хранитељске породице	2	0	18	5
Смештај у установе социјалне заштите	29	27	31	27
Материјално обезбеђење	16	15	1	4
Додатак за помоћ и негу и увећани додатак	167	151	170	201
Професионално оспособљавање	2	-	2	-
Дневни боравак	86	83	82	39
Једнократна помоћ у новцу	130	93	104	141
Једнократна помоћ у природи	4	9	-	-
УКУПНО	441	389	418	497

Извор података : Центар за социјални рад

- доминантан облик социјалне заштите ових лица у 2008.години је додатак за помоћ и негу и увећани додатак - 40,5%;
- Укупан број примењених мера облика социјалне заштите у 2008.години у односу на 2007.годину је увећан за 18,9%;

Табела 3. Одрасла и стара лица са инвалидитетом која су користила мере и облике социјално породичне заштите

Мере и облици социјалне заштите	2005.	2006.	2007.	2008.
Старатељство	54	55	65	62
Привремено старатељство – одрасла лица	39	63	34	135
Додатак за помоћ и негу – одрасла лица	184	218	138	162
Увећани додатак за помоћ и негу – одрасла лица	-	-	186	290
Додатак за помоћ и негу – стара лица	455	502	317	353
Увећани додатак за помоћ и негу – стара лица	-	-	193	293
Привремено старатељство –стара лица	20	12	19	55
Материјално обезбеђење	78	58	34	42
Смештај у установу социјалне заштите	184	185	164	164
Смештај у другу породицу	1	-	5	2
Професионално оспособљавање	25	28	29	8
Једнократне новчане помоћи у новцу	228	279	104	141
Једнократне помоћи у природи	4	13	-	-
Помоћ у кући	25	24	29	30
Становање уз подршку	-	-	2	4

Извор података : Центар за социјални рад

- Процент корисника финансијских средстава из Републике је, у 2008.год. у односу на 2007.годину, увећан за 32,2%;
- Највећи пораст је забележен код привременог старатељства за одрасла лица , увећаног четири пута, као последица остваривања права на бесплатне акције;
- Значајан пораст забележен је и код броја корисника увећаног додатка за помоћ и негу за 56% као и за додатак за помоћ и негу за 17,4% код одраслих лица;
- Код старих лица са инвалидитетом такође се бележи пораст корисника додатка за помоћ и негу и увећаног додатка за помоћ и негу за 27% у односу на 2007.годину;
- У структури права у 2008.години најзаступљенији су додатак и увећани додатак за помоћ и негу у износу од 42,6% ;
- Три пута је мањи број лица која су се професионално оспособљавала преко ЦСР, што је последица коришћења овог права преко Националне службе за запошљавање.

У оквиру Геронтолошког центра на трајном збрињавању налази се 50-ро особа са инвалидитетом.

Табела 3. Структура и број ОСИ у Геронтолошком центру

Врста инвалидитета	Укупно	Мушкарци	Жене
Дечја и церебрална парализа	4	3	1
Хемиплегија	7	1	6
Физичка инвалидност	6	5	1
Мултипле склероза	5	2	3
Париплегичари	6	3	3
Психичка ометеност	4	1	3
Психо-физичка инвалидност	6	3	3
Слепа лица	3	1	2
Психофизичке сметње	2	-	2
Менталне сметње	2	1	1
Квадриплегичари	1	-	1
Трипареза	1	-	1
Хидроцефалус	1	1	-
Душевна обољења	1	1	-
Епитард	1	1	-
УКУПАН БРОЈ:	50	22	28

Извор података: Геронтолошки центар

- У укупном броју ОСИ на трајном збрињавању у Геронтолошком центру преовлађују жене са 56%;
- Највећи број жена је у категорији хемиплегичара, а мушкараца у категорији физичке инвалидности.

Завод за смештај одраслих „Мале Пчелице“ као установа институционалног збрињавања је активан у реализацији многих пројеката који су усмерени ка побољшању и унапређењу квалитета живота ОСИ. У партнерству са Глобал Клубом «Јуниор» реализовао је Пројекат «Иницијална стручна обука и промовисање запошљавања ОСИ» који је финансирало Министарство спољних послова Грчке. У сарадњи са НВО «Дечје срце» уз подршку ФСИ реализује се Пројекат «Школа животних вештина у институционалним условима» у који је укључена 181 особа са инвалидитетом, корисника Завода.

Национална служба за запошљавање-филијала Крагујевац је значајни партнер локалној самоуправи и ОСИ у поступку запошљавања ових лица. Потписник је Меморандума о сарадњи и разумевању којим је регулисана сарадња битних актера јавног и приватног сектора у циљу укључивања ОСИ у свакодневне активности и стварање здравих и хуманих услова живота и рада.

У оквиру својих служби има посебне секторе које се баве:

- припремама ОСИ за запошљавање (професионална оријентација- слабир одговарајућег занимања према способностима и интересовањима),
- састављањем и спровођењем програма обука;
- и посредовањем приликом запошљавања ОСИ.

У 2009 године предвиђене су обуке:

- аранжирања биљног материјала (15 лица)
- основна информатичка обука слепих и слабовидних (5 лица)
- хигијенска припрема угоститељских објеката (10 лица)
- за помоћног куvara (10)

Заштитне радioniце

Поред приватног и државног сектора који се бави запошљавањем ОСИ, битно место заузимају и заштитне радioniце (друштвена предузећа за професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалида).

Запосленост ОСИ код различитих послодавца креће се према процентима:

- 51% ОСИ запошљана приватни сектор
- 28% ОСИ запошљавају државне институције
- 19 % ОСИ запошљавају заштитне радioniце

Табела 3. Структура број запослених инвалидних лица према врсти инвалидитета и послова које обављају

Назив предузећа	Број запослених	Врста инвалидитета	Врста послова
„Графо-промет“	11	- дистрофија	рекламни послова, благајник, магационер, помоћ магационера, књижевца, графичар
		- парализација	
		- ментална ометеност	
		- слуховени	
„Застав-интер“	22	- инвалиди рада	металостругар, пресер, бравар, вартош
		- оштећење слуха	
		- слаба ментална ометеност	
„Шумадија“	62	- ментални ретард. 46	помоћни фарб, радови, оперативски и помоћни газвантарсерски, структурски, заварнички, браварско-лимарски, пресерски радови, планетарнае, магационер, транспортни радови, сечење механичким машинама и машинској тестери
		оштећење слуха 8	
		оштећење вида 1	
		инвалид рада 1	
		иништру. ометен. 6	

Назив послова: Заштитне радioniце „Графо-промет“, „Застав-интер“, „Шумадија“

У оквиру Превентивног центра **-Дом здравља** у сарадњи са Градом и НВО ОСИ организује превентивне здравствене прегледе за чланове удружења ОСИ у циљу раног откривања болести и њене превенције.

Град је на иницијативу НВО **-Из круга-** из буџета издвојио средства за набавку гинеколошке хидрауличне столице како би се ова врста прегледа учинила доступним ОСИ женског пола.

Дом здравља и Савет за питања ОСИ су у сарадњи са локалном самоуправом, утврдили списак приоритета у области здравствене заштите ове популације, који се односе на превентивне, опште, специјалистичке, стоматолошке и гинеколошке прегледе.

Активности **Црвеног крста** највише су изражене у хуманитарној, здравственој и социјалној области. Црвени крст остварује сарадњу са свим актерима јавног, приватног и сектора грађанског друштва који своје активности усмеравају ка побољшању положаја, услова рада и укључености особа са инвалидитетом.

Највећи број услуга се базира на директној помоћи у виду :

- подела пакета (храна, хигијенски пакети и гардероба);
- новчана помоћ од стране донатора за помоћ ОСИ у колективним центрима или појединцима из Града;
- психо-социјална подршка;

У Црвеном крсту су запослене две особе са инвалидитетом. Најзначајнији реализовани Пројекти су:

- пројекат „Корак ка прихватању другачијих“ - за менторство, заступање и запошљавање ОСИ;
- пројекат „Викенд чување особа са аутизмом“;
- пројекат „Помоћ деци са сметњама у развоју“

Сваке године млади волонтери Црвеног крста на дан борбе против сиромаштва и дан здраве исхране одржавају едукације за ОСИ у Дневном боравку за ОСИ преко 25 година.

Социјална кооператива Вибере-Живети, обавља социјалне, здравствене и васпитно-образовне деланости. Носилац је и пружалац услуга на пројекту „Дневни боравак за ОСИ преко 25 година“ и чланица „Локалне коалиција за запошљавање ОСИ“

Кооператива је реализовала инклузивни програм укључивања слепе девојчице у школској 2005/06 години у ОШ “Свети Сава” у Баточини.

У Кооперативи је кроз пројекат Дневног боравка запослено 4 лица (дефектолог,медицинска сестра,2 радна терапеута).Тим свакодневно збрињава 13 корисника који се кроз процес дефектолошке дијагностике, рехабилитације, социјализације и функционалног оспособљавања, користећи индивидуалне способности и склоности, припремају за активно укључивање у животно окружење.

Сви ови процеси се реализују кроз план рада, који укључује активности (југарња гимнастика, радионица лепог понашања, хигијена, екологија, домаћинство, мушка радионица и једнодневни рекреативни и културно-забавни излети).

Клуб младих особа са инвалидитетом је у Крагујевцу основан 2007. године са идејом да побољша положај и остваривање основних људских права ОСИ, њихову социјализацију, подршку за запошљавање и самостални живот, превазилажење предрасуда које владају у нашој околини итд. У Клубу се одржавају креативне радионице (музичка, ликовна), обуке (рад на рачунару, шивење, компјутерски вез) као и дружење и забавни програми за младе ОСИ. Долазак у Клуб је добровољан и месечно га посети преко 100 особа.

На територији града Крагујевца ради више удружења ОСИ од којих су најзначајнија:

Међуопштинска организација Савез глувих и наглувих је социјално-хуманитарна организација грађана основана 1948. године са циљем рехабилитације, школовања, запошљавања и социјализације глувих и наглувих лица. Савез броји 320 чланова на територији града и 50 чланова са ширег подручја. Активности Савеза су усмерене ка остваривању циљева унапређења положаја и квалитета живота ових лица.

Међуопштинска организација Савез слепих и слабовидних је социјално-хуманитарна организација која делује са циљем да задовољи специфичне потребе по саставу хетерогеног чланства. Савез броји 282 члана. Улога организације је да открива и уводи у чланство слепа лица, млађе чланове упућује на школовање, набавља различита помагала, организује курсе описмењавања на Брајевом писму, организује скупове по најразличитијим питањима решавања проблематике слепих итд.

Међуопштинска организација ЦИР је социјално-хуманитарно организација основана 1972. године са циљем окупљања цивилних инвалида рата, уживалаца породичне инвалиднине чије су активности усмерене ка решавању статуса чланова, заштити законских, економских, здравствено-социјалних и других права и укључивању у сферу друштвеног живота. Удружење броји 111 чланова.

Удружење дистрофичара је невладин, хуманитарна организација која окупља и помаже особе оболеле од мишићне дистрофије, на подручју Шумадије. Основано је 1977. године и броји 115 чланова. Мисија је побољшање квалитета живота лица оболелих од мишићне дистрофије и њихових породица у свим друштвеним токовима и процесима, од информисања и организовања културно-спортских и забавних манифестација, до помоћи у образовању, запошљавању и слично.

Удружење мултипле склерозе је социјално-хуманитарна организација грађана основана 1993. год. чија је циљ побољшање положаја и пружање помоћи лицима оболелим од мултипле склерозе и сродних болести. Удружење броји 237 чланова.

Активности и услуге које организацији пружа су обезбеђивање права из области здравственог и пензионог осигурања, помоћи у остваривању права на ортопедска помагала, организовање радионица, дружења, физикалне терапије и др.

Друштво за церебралну и дечју парализу је социјално-хуманитарна организација основана 1997. године са циљем побољшања положаја инвалида оболелих од дечје и церебралне парализе. Удружење броји 203 члана. У оквиру активности Друштво посредује у организовању бањског лечења; обезбеђивању ортопедских помагала за све чланове; организовању радионица и дружења.

Удружење РВИ и ППБ је организација грађана основана 1995. године са циљем заштите интереса чланова и њихових права по питању статусног, материјалног, здравственог и социјалног положаја. Удружење броји 300 чланова. Активности Удружења су усмерене ка помоћи при остваривању разних права у институцијама на локалном и националном нивоу као и укључивање у одговарајуће установе ради остваривања права; помоћи при лечењу; административне помоћи итд.

Удружење паралегичара и квадрилегичара " Шумалија " је удружење особа са инвалидитетом основано 1995. године са циљем побољшања стандарда живота и свеукупног положаја особа са инвалидитетом, ресоцијализације и укључивање у све токове друштвени живот. Удружење броји 45 чланова. Активности које Удружење пружа су: социјална и правна помоћ, помоћ у отклањању архитектонских баријера, запошљавање, итд.

Удружење паралегичара и квадрилегичара " Крагуј " је нестраначко, невладино и непрофитно удружење особа са инвалидитетом, основано 2006. године и броји 41 члана. Активности које удружење спроводи су усмерене ка организовању, координацији и социјализацији чланова, пружање психо-социјалне помоћи особама са инвалидитетом, помоћи приликом образовања и запошљавања организовање спортских активности, рекреације у природи, дружења и слично.

Удружење дијализираних и трансплантираних бубрежних инвалида шумадијског округа основано је 1996. године и сада заступа интересе 210 чланова. Сврха постојања Удружења је:

- Побољшање квалитета живота чланова
- Социјална рехабилитација чланова
- Едукација и мотивисање грађана у циљу пропагирања акције донаторство органа.

Удружење за борбу против дијабета је социјално-хуманитарна организација основана 2000. године са циљем пружања помоћи у постизању квалитетнијег живота оболелих од дијабета, првенствено деце и младих. Удружење броји 130 чланова из популације деце и младих и преко 500 одраслих. Активности удружења усмерене су ка мерењу глицемије; пружању саветодавних услуга и информација о дијетама; дистрибуцији часописа, брошура и сл.

НВО «Викторија» један део својих активности је усмерила ка помоћи у кући особама са инвалидитетом, као и њиховом запошљавању. Кроз програм геронтодомаћица од ангажованих 32, осам су особе са инвалидитетом и ангажоване су путем јавних радова. Са UNHCR-ом реализује се Пројекат обуке петоро лица ОСИ у циљу samozapošljavanja.

Организација за заштиту права и подршку женама са инвалидитетом "Из круга" је основана 1997. године као женска, невладина и нестраначка организација која пружа подршку особама са инвалидитетом, посебно женама када имају или су имале искуства насиља и дискриминације или им је неко право угрожено, односно ускраћено. Паролом "Све је у твојим рукама" оснажује жене са инвалидитетом да преузму контролу над својим животом.

Удружење за помоћ особама са аутизмом је основано 1994. године као непрофитна организација на волонтерској основи. Основни циљ удружења је стално тражење системских решења која ће омогућити остваривање права особа са аутизмом као што су: адекватна дијагностика, право на рад, смештај, образовање, здравствена заштита, као и помоћ њиховим породицама.

Форум младих са инвалидитетом - канцеларија Форума младих са инвалидитетом је у Крагујевцу отворена 2009. године. Основана је са идејом да окупи и активира што већи број младих особа, под мотом - бити једнак и створити једнаке могућности у друштву. То је непрофитна организација која заговара и заступа интересе младих ОСИ. Приоритетна активност ове организације је сарадња са бизнис сектором која се огледа кроз развијање концепта друштвено корпоративне одговорности, као и развијање модела социјалног предузетништва. Иницијатори су акција постављања прилазних рампи за ОСИ, оснивања Савета за питања особа са инвалидитетом и представљају организацију у успону.

Удружење студената са хендикепом је једна од првих организација у Србији која има канцеларију и у Крагујевцу и броји 17 чланова. Визија ове организације је: «Једнаке могућности за све». Удружење окупила младе људе са различитим типовима хендикепа без обзира на медицинску дијагнозу, као и младе без хендикепа (инклузивни приступ). На остваривању мисије Удружење пружа:

- сервисе за студенте са хендикепом (асистенција у образовању, информативни сервис, заступање пред администрацијом факултета...)
- програме неформалног образовања (семинаре, радионице, летње школе, курсеве рачунара и страних језика, тренинга из различитих вештина)
- психо-социјалну подршку и оснаживање (психолошко саветовање и радионице, тренинзи о људским правима, антидискриминацији и друштвеној укључености) и многе друге активности.

Друштво за помоћ ментално недовољно развијених лица Крагујевац (МНРЛ) основано је и функционише више од 20 година као добровољна, самостална, социјално-хуманитарна и нестраначка организација, са циљем да својим радом и активностима подстиче и помаже унапређење социјалне и здравствене заштите, рехабилитацију и запошљавање лица са сметњама у развоју (деце, омладине и одраслих). Друштво броји 2900 чланова и чине га лица са сметњама у развоју, родитељи, чланови породица, суседи, стручњаци различитих профила и др. Друштво је члан Савеза друштава за помоћ МНРЛ Србије.

Град је 2006. године подржао иницијативу стварања локалне коалиције за запошљавање ОСИ, а од 2009.године функционише **Савет за питања особа са инвалидитетом**. Савет је формиран потписивањем Меморандума о сарадњи свих битних актера који се баве питањима ОСИ, са циљем унапређења њиховог положаја, умрежавања рада удружења и веће интеграције у локалну средину.

У раду Савета учествују: Форум младих са инвалидитетом, Удружење за помоћ особама с аутизмом, Удружење параплегицара и квадриплегицара «Шумадија», Клуб младих ОСИ, Удружење за борбу против дијабета, Удружење за целијакију, Удружење родитеља лица са посебним потребама «Егал», Удружење дијализираних и трансплантираних бубрежних болесника Шумадијског округа, Удружење студената са хендикепом. Поред организација ОСИ Савет има и придружене чланове који чине ЦСР, НСЗ, Црвени крст и др.

Локални медији редовно обавештавају јавност о свим битним акцијама, активностима и кампањама које се тичу ове популације, мада не постоје редовне емисије које се тематски баве ОСИ.

Кључни проблеми

Проблем 1. Недовољна подршка запошљавању ОСИ

Запошљавање ОСИ захтева већу укљученост свих релевантних актера на локалном нивоу у циљу лобирања послодаваца да пружи подршку у запошљавању ове циљне групе. И поред законске регулативе у области запошљавања ОСИ, осећа се потреба за међусекторском сарадњом на решавању овог проблема.

Проблем 2. Недовољна приступачност средине ОСИ

За укључивање у опште друштвене токове ОСИ потребно је фокусирати се на област приступачности које треба повезивати са принципом „дизајн за све“. Приступачност добрима, сервисима и грађевинским објектима је централно питање ОСИ, због чега треба наставити са уклањањем архитектонских баријера, обележавањем места за паркирање, изградњом прилазних рампи, постављањем звучне сигнализације на раскрсницама.

Проблем 3. Недовољан обухват корисника и недовољни развијеност услуга социјалне заштите

И поред великог броја услуга које пружају институције јавног и приватног сектора које су доступне ОСИ постоји потреба за новим. У Граду је присутна потреба већег броја пружалаца услуга и финансијска подршка за њихову реализацију. Посебан проблем представљају ОСИ у руралном подручју.

Проблем 4. Непостојање јединствене базе података о ОСИ

Проблем непостојања тачне евиденције о броју ОСИ представља вишеструку препреку за бројне актере усмерене на стварање једнаких могућности за ОСИ. Ово је проблем не само локалне средине већ и националног нивоа. Званични подаци и евиденција удружења ОСИ не могу бити основ за креирање јединствене базе података јер је велики број ОСИ ван система заштите.

Проблем 5. Недовољна и неадекватна информисаност ОСИ

И поред активног деловања свих битних актера у домену унапређења положаја ОСИ велики број остаје ускраћен за информације значајне за остваривање права и информисања о актуелним догађањима. Овај проблем је последица и пасивног понашања самих ОСИ, код којих се јавља одсуство самоиницијативе. Са друге стране, информисање је неадекватно за поједине категорије ОСИ због природе њихове инвалидности (гестовни говор).

Закључци и препоруке

На основу изложеног закључује се да:

- је на локалном нивоу повећано али и даље недовољно запошљавање;
- је Град у сарадњи са надлежним институцијама поједине просторе учинио доступним ОСИ уклањањем архитектонских баријера, постављањем звучне сигнализације семафора, изградњом прилазних рампи, обележавањем паркинг места;
- се кроз пројектне активности примењују принципи инклузивног образовања;
- је за децу са сметњама у развоју обезбеђен бесплатан боравак у предшколској установи;
- не постоји јединствена база података о ОСИ што отежава реално сагледавање проблема са којима се они сусрећу;
- је Град омогућио бесплатан градски превоз ОСИ, а особе које због природе своје инвалидности нису у могућности да га користе, превоз је учинио доступним увођењем специјализованог комби возила;

- је у циљу веће интеграције ОСИ отворен: Клуб младих ОСИ који је створио услове за заједничко дружење, организовање радионица, едукација, културно забавних, спортих и других програмских активности;

- је рад Дневног боравка за лица старија од 25 година са сметњама у развоју омогућио њихову већу социјализацију;

- на подручју Града функционише велики број удружења ОСИ који својим програмским активностима доприносе бољој интеграцији ових лица у друштвене токове;

- постојеће услуге треба развијати обухватом корисника и територијалном заступљеношћу;

- нове услуге треба развијати у складу са потребама ОСИ;

За превазилажење наведених проблема потребно је:

- наставити уклањање архитектонских баријера, израду прилазних рампи, обележавање паркинга места за ОСИ;

- анимирати послодавце да запошљавају ОСИ и пружити подршку ОСИ у отпочињању сопственог бизниса;

- наставити са пружањем подршке професионалне оријентације и оспособљавањем за рад;

- побољшати информисаност ОСИ;

- приступити изради базе података о ОСИ;

- развијати мултисекторску сарадњу за унапређење положаја ОСИ;

- обезбедити одрживост, постојећих услуга и уводити нове;

- одржавати едукације, радионице, трибине са актуелним темама које се тичу социјалне укључености ОСИ;

Оперативни циљеви

1. Повећање приступачности средине за ОСИ
2. Повећање броја запослених ОСИ за 30% до краја 2013. године
3. Успостављање јединствене базе података о ОСИ у Крагујевцу
4. Развијање дневних боравка и сервисних служби за пружање подршке ОСИ
5. Подизање нивоа осетљивости заједнице на потребе и проблеме ОСИ

6.4. ЦИЉНА ГРУПА: УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТА СТАРИХ ЛИЦА

Увод

Општи тренд старења становништва и велики број старих лица, као и бројни социјални и здравствени проблеми са којима се суочава ова популација и немогућност да се сами брину о својим потребама, намећу потребу свеобухватне друштвене бриге о старима. С тога је град Крагујевац за приоритетну циљну групу стратешког планирања определио стара лица као и побољшање квалитета њиховог живота.

Стратегија у области заштите старих се руководи принципима Министарске декларације «Друштво за сва животна доба», Стратегије развоја социјалне заштите, Националне стратегије о старењу, Стратегије за смањење сиромаштва, Мадридским међународним планом акције о старењу и Регионалном стратегијом његове примене (донете од економске комисије Уједињених Нација за Европу) и другим стратешким документима.

*«Ветка несрећа појектом јесте
ити живот почиње младостију а
завршава старостију, јер би живот
био неизмерно савршенији да,
напротив, почиње старостију, а
завршава младостију.»*

Јован Дучић

Ефикасна социјална заштита коју креирамо овим стратешким документом, у погледу унапређења положаја старих усмерена је ка:

- Развоју програма који превенирају настанак и генерацијски пренос социјалних проблема;
- Мерама, услугама и активностима које су посебно усмерене на старог појединца, породице у ризику и маргинализоване групе (Роми, избегла и расељена лица, особе са инвалидитетом), њихову активну партиципацију у заједници у циљу предупређења зависности од социјалних служби и институционалног збрињавања.

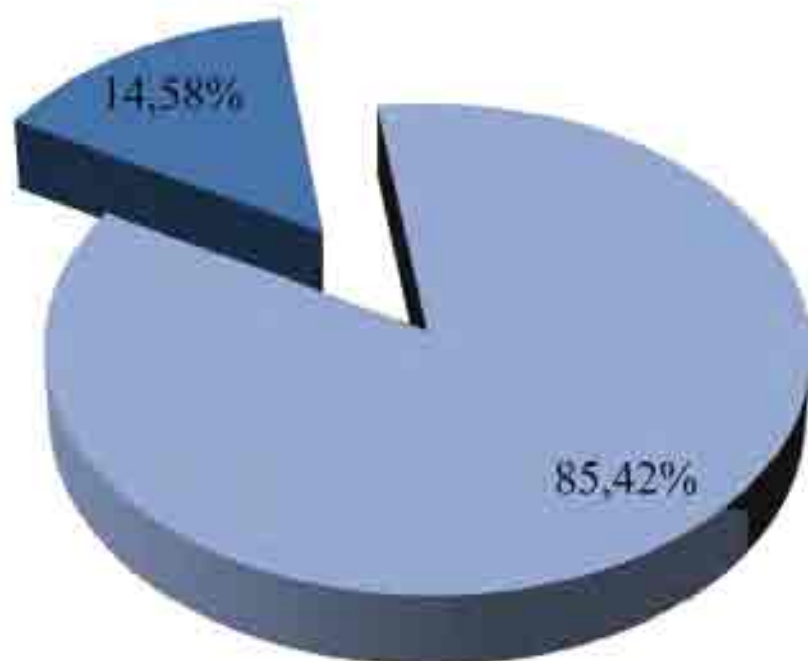

Анализа стања

Анализа циљне групе

Србија је четврта земља у свету по броју становника старијих од 65 година и према попису из 2002.године стари чине 17,18% укупне популације. Пројекције Републичког завода за статистику указују да ће у Србији 2017.године живети 1,8 милиона лица старијих од 65 година и они ће чинити 25,9% популације.

Графикон 1. Приказ удела старих (преко 65 година) у укупној популацији Града Крагујевца попис 2002.год.

Извор података : Републички Завод за статистику

Основна демографска карактеристика града Крагујевца, која прати кретање на националном нивоу, изражена је кроз процес интензивног старења популације и негативног природног прираштаја. Коefицијент старости у Граду је 39,3% док у појединим сеоским насељима прелази 50%;

Табела 3. Преглед старосне структуре лица преко 65 година и % учешће у укупном броју старих

Старосна група	1991	%	2002	%
65-69	7,426	44.29	9,687	37.8
70-74	3,158	18.84	7,559	29.49
75-79	2,597	15.49	4,763	18.58
80-84	1,908	11.38	1,731	6.75
85-89	788	4.7	558	2.18
90-94	174	1.04	250	0.98
95 и више	42	0.25	43	0.17
Непознато	673	4.01	1039	4.05
Укупно	16,766	100	25,630	

Извор података : Републички завод за статистику - пописе 1991-2002.година

- према попису становника из 2002.године број лица старијих од 65 година износи 25630 или 14,58% од укупног броја становника што је у односу на попис из 1991.године више за 5,27%;

- највећи број старих је у категорији од 65-69 година а најмањи број старих је у категорији преко 95 година;

- анализа два пописа показује повећање броја старих са непознатим бројем година;

У 1991. години евидентирано је 673 лица, а 2002. године 1.039 старих лица која немају лична документа, тако да је њихов број година непознат. То су углавном најстарији становници, а непостојање личних докумената указује и на немогућност остварења права из социјалне и здравствене заштите.

Демографској структури старих и бројности ове популације доприноси и чињеница да на подручју Града Крагујевца, према подацима Комесаријата за избеглице Републике Србије, живи 1.709 интерно расељених лица и 135 избеглих лица старијих од 65 година.

Положај старих опредељује њихов материјални статус, здравствено стање, ниво социјалне укључености у друштвене токове. Квантитативном елементу треба додати и квалитет живота старих који подразумева физичке и друштвене функције, ментални статус, задовољење потреба и превазилажење проблема.

Материјални статус старих

Напросечном ризику од сиромаштва изложена су лица која имају више од 65 година, при чему су у најтежем положају они без пензија и са минималним пензијама. Стари чине скоро четвртину укупног броја сиромашних. Релативни ризик сиромаштва је за 13,4% већи код старих у односу на ризик укупне популације. У 2008. години 2215 старих лица је користило услуге Центра за социјални рад, што је 8,64% од укупног броја старих у граду Крагујевцу.

Табела 3. Упоредит приказ броја и структуре старих-корисника социјалне и породично правне заштите

Категорија	Година			
	2007.	2008.	2009.	2010.
Лица без породичног старања	62	47	45	75
Лица без средстава за живот	684	436	613	718
Душевно оболела лица	21	-	-	-
Теже хронично оболела лица	1272	1211	1217	1374
Остали	-	-	-	48
Укупно	2039	1694	1875	2215

Извор података: Центар за социјални рад Крагујевца

- у 2008. години је евидентирано повећање броја старих за 18,13% у односу на претходну годину;

- повећан је број лица без средстава за живот за 17% у односу на 2007. годину, као и број лица без породичног старања за 66%;

- у структури старих лица, корисника Центра за социјални рад доминирају теже хронично оболела лица, којих је у 2008. години било 1.374 или 61,20% од укупног броја корисника;

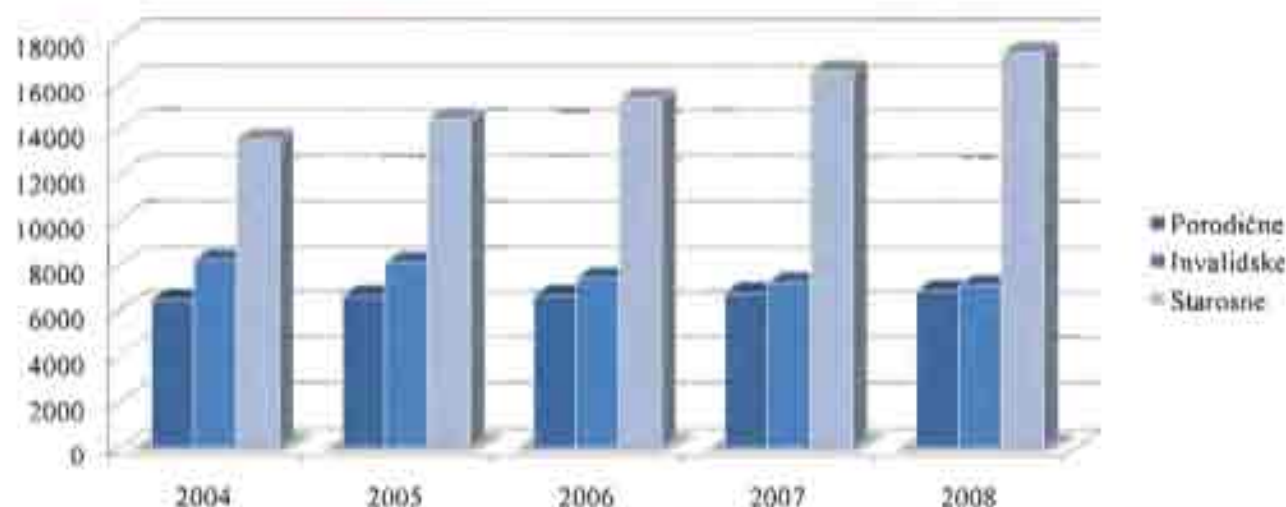
- У групи осталих корисника евидентирана су 4 лица са породичним проблемима и 44 лица без спецификоване категорије.

Са становишта структуре домаћинстава, сиромаштво је најизраженије у вишечланим сеоским домаћинствима, као и у једночланим и двочланим старачким домаћинствима у којима живи 48% старих. Посебно су угрожена стара лица у удаљеним руралним насељима, јер живе сами, већина њих без подршке породице и сродника. Положај старих у сеоским насељима је много неповољнији у односу на њихове вршњаке у граду и због удаљености од градског центра и инфраструктуре – здравствених и социјалних установа, културних институција, али и због израженог сиромаштва ове популације.

Основни извор прихода старих су пензије. На подручју града Крагујевца 35.366 лица остварује право на пензију.

Графикон 1. Упоредни преглед броја пензионера корисника старосне, инвалидске и породичне пензије

Извор података: Републички фонд ПНО- филијал Крагујевац

Од 2004. године, бележи се пораст броја корисника пензија по основу старости, а пад броја корисника породичних и инвалидских пензија. Ова чињеница, указује на тренд старења популације.

Табела 3. Преглед броја пензионера по основу за пензионисање и по просечној износу пензије

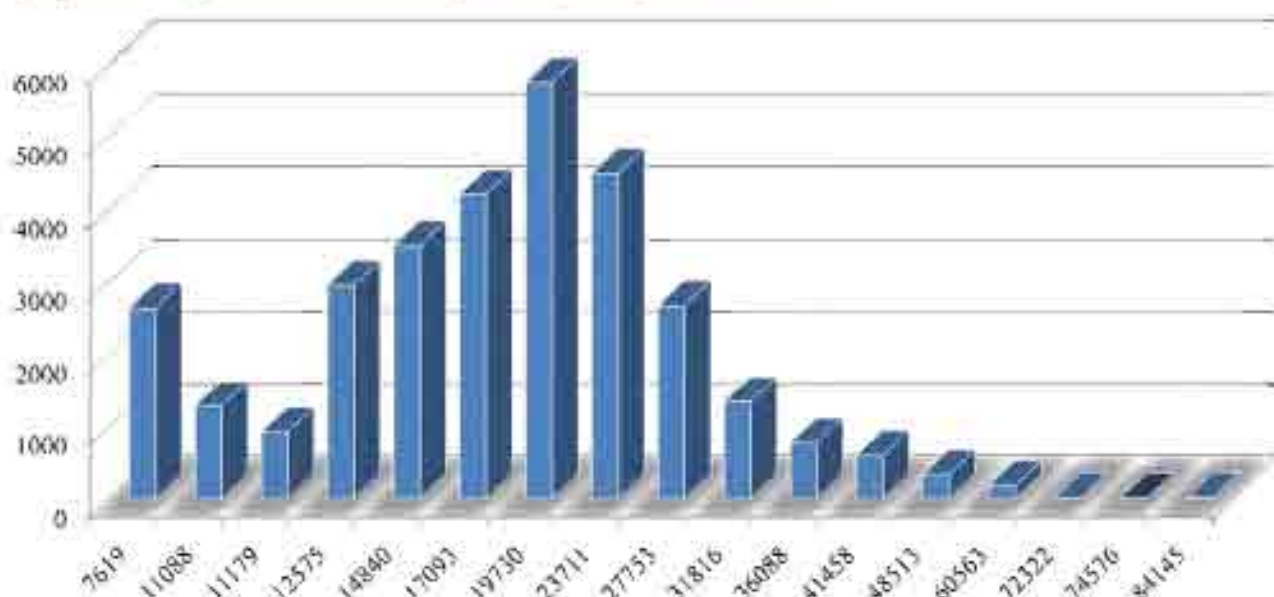
Основ пензионисања	Број пензионера	Просечан износ (децембар 2008.гг.)
Радни однос	31349	21.713,00 дин.
Самостална делатност	897	21.248,00 дин.
Пољопривреда	3120	8.126,00 дин.
Укупно	35366	/

Извор података: Републички фонд ПНО- филијал Крагујевац

- Број корисника пензија из фонда запослених је 31.349, а њихова просечна пензија је за децембар 2008. године износила 21.713 динара.
- Број корисника пензија по основу самосталних делатности је 897 и просечна пензија за ову категорију је износила 21.248 динара.
- Право на пензију по основу пољопривреде остварује 3.120 лица са просечном пензијом од 8.126,00 динара, док је просечан износ породичне пензије за ову категорију 5.977 динара

Графикон 1. Приказ износа пензија за децембар 2008. године.

Извор података: Републички фонд ПИО- финансијала Крагујевца

• У Крагујевцу, према подацима РФ ПИО за децембар 2008. године:

- 29.755 пензионера има пензију мању од просечне зараде
- 21.248 пензионера има пензију мању од просечне пензије у граду
- 3.922 пензионера просечно прима 8.756 динара.

Оваква ситуација са личним примањима пензионера доприноси социјалној несигурности, посебно ако се има у виду да у вишечланним и вишегенерацијским домаћинствима, где су млади незапослени, пензије старих су често једини редовни приход и служе и за издржавање деце и унука.

Једна од специфичности положаја старих је и немогућност обезбеђења адекватног становања. Велики број старих живи у лошим стамбеним условима, без неопходног комфора, у старој градњи, без прилагођености њиховим потребама, без довољне опремљености, а у селу и без водоводне и канализационе мреже.

Услугом социјалног становања у заштићеним условима обухваћено је 17 корисника из категорије старих. На ранг-листи за решавање стамбеног питања корисника МОП-а код ЦСР налази се 20 особа старијих од 65. година, а на ранг-листи РФПИО за решавање стамбеног питања пензионера налази се 19 лица. У два колективна центра у Крагујевцу живи седам лица старијих од 65 година.

Према проценама ромских НВО и Канцеларије за ромска питања на територији Града живи 3% Рома старијих од 65 година у односу на укупан број Рома у Граду. Они су материјално најугроженији, подложни здравственим проблемима и стамбено необезбеђени.

Здравствени статус старих

Процес старења неминовно доводи до слабљења физичког, менталног и духовног здравља. Здравствено стање старих карактерише:

- Присуство хроничних болести (кардиоваскуларне, цереброваскуларне, малигне, оштећења вида и слуха, психички поремећаји, хроничне опструктивне болести плућа, обољења коштаног мишићног система, остеопороза - као главни узрок инвалидности старих, неуролошки поремећаји)

- Свакодневна употреба лекова и зависност од медицинских помагала
- Тешкоће у обављању свакодневних активности
- Нередовна и неадекватна исхрана
- Немогућност обављања активности везаних за личну негу и личну хигијену без помоћи другог лица, отежано кретање или потпуна непокретност, везаност за кревет.

Друштвени живот старих

Чланством у осам удружења старих на подручју Града обухваћено је 8.370 лица, што износи 32% у односу на укупан број старих лица у Граду. Од тог броја је само 1.080 или 4,24 % активно и организује и осмишљава рад удружења.

Активизам старих кроз рад Клубова за старе доприноси неговању и успостављању социјалних контаката и генерацијском дружењу. Друштвеном животу старих доприноси традиционално одржавање Фестивала стваралаштва старих који окупља око 2500 старих лица или близу 10% од укупног броја старих.

Анализа социјалних актера

Град Крагујевац у оквиру Градске управе за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци обезбеђује и реализује права и програме за заштиту старих.

Табела 3. Преглед услуга и износ средстава која су из буџета Града финансирана у 2008. год.

Услуга	Број корисника	Износ средстава
Служба за интегрисану негу и помоћ у кући	416	12,632,556
Дневни боравак за старе	19	3,080,189
Превоз лица старијих од 70 година	9,765	40,000,000
Једнократна новчана помоћ за:		
- лекове и лечење	779	2,500,000
- основне животне потребе		
Трошкови сахране материјално необезбеђених лица	29	794,134.98
Социјално становање	17	1,028,236
Фестивал стваралаштва старих	2,500	225,000
Суфинансирање програма удружења и других организација		1,500,000
Народна кухиња	90	1,187,459

Извор података : ????

Одбор за заштиту старих лица града Крагујевца формиран је 2007. године и одговоран је за планирање, реализацију, мониторинг и евалуацију услуга за старе. Одбор има стални састав који чине представници Града, Центра за социјални рад, Дома здравља и Геронтолошког центра. Поред сталног Одбор има консултативни ниво кога чине представници РФ ПИО, Апотеке Крагујевац, Института за јавно здравље, Завода за смештај одраслих „Мале Пчелице“, Црвеног крста, Добротворног фонда Српске православне цркве „Човекољубље“, НВО „Викторија“, Удружења пензионисаних просветних радника и отворен је за укључивање и других заинтересованих организација/институција и појединаца. Формирана мрежа за заштиту старих обједињује социјалну и здравствену заштиту, јавни, цивилни и приватни сектор, уз активну партиципацију старих на локалном нивоу.

Центар за социјални рад «Солидарност» у Крагујевцу у вршењу послова из своје надлежности третира проблеме старих у стању социјалне потребе у оквиру Службе за заштиту одраслих и старих лица и Канцеларије за материјална давања.

У 2008. години изражен је тренд повећања броја корисника социјалне и породично-правне заштите из категорије старих. Повећан је и број лица без средстава за живот, којима је неопходан неки од видова материјалне помоћи.

Табела 3. Упоредни приказ броја услуга за старе Центра за социјални рад

Услуга	Година			
	2007.	2008.	2009.	2010.
Стариштво	18	12	18	17
Приремено стариштво	0	12	19	35
Датаци за помоћ и цену	-	157	317	353
Увећани датаци за помоћ и цену	-	154	193	293
Помоћ у кући	285	287	366	416
Смештај у установу	301	197	225	227
Смештај у друку породицу	0	1	0	0
Материјално обезбеђење	152	151	191	191
Једнократна помоћ у животу	897	615	625	779
Дневни бораци	17	18	18	19
Сопствено становање	20	20	20	17
Наредна култура	-	-	90	90
Тривижни слесерне			25	29

Извор података: Институална агенција ЦСР

- у 2008.години 1.615 старих лица или 6,3% је користило неки од видова новчаних помоћи (једнократну новчану помоћ, материјално обезбеђење породице, додатак за помоћ и негу и увећани додатак за помоћ и негу);
- у 2008. години изражено је повећање броја корисника додатка за помоћ и негу, укључујући и увећани додатак, за 27% у односу на 2007.годину а двоструко више у односу на 2006.годину;
- повећан је број корисника услуга помоћ и нега у кући за 13,6% у односу на 2007.годину, односно за 45% у односу на 2006.годину;
- повећан је број корисника из породично правне заштите за два пута (старатељство и привремено старатељство);
- социјалним становањем обухваћено је око 12% укупног броја корисника овог облика заштите (161 лице);
- Народном кухињом је обухваћена 1/3 укупног броја корисника народне кухиње;
- евидентно је непостојање услуге сменатаја у другу породицу.

Преко Центра за социјални рад старе особе остварују заштиту и у оквиру:

1. Службе за интегрисану негу и помоћ у кући старим лицима
2. Дневни центар за стара лица
3. Саветовалница за брак, породицу, младе и стари лица

Служба за интегрисану негу и помоћ у кући настала је 2002.године, у оквиру Пројекта "Подршка реформи политике заштите старих лица у Србији" који је подржало Министарство рада и социјалне политике РС, Министарство здравља РС, Министарство иностраних послова Италије, НВО „Progetto Sviluppo“. Пројекат су партнерски реализовали град Крагујевац, Центар за социјални рад, Дом здравља и Геронтолошки центар. По завршетку пројекта, партнерским радом локалних институција настављена је реализација услуга насталих у оквиру пројекта.

Служба је резултат интеграције социјалног и здравственог сектора и потребе пружања услуга старима у најмање рестриктивном природном окружењу и представља иновативни, ванинституционални облика заштите старих.

Услуге Службе обухватају:

Сопственице услуге геронтолошких	Медицинске услуге
<ul style="list-style-type: none">• одржавање личне хигијене корисника,• хигијене станa,• помоћ при кретању,држању,• набавку животних намирница, лекова,• припремање оброка,• плаћање комуналних рачуна.	<ul style="list-style-type: none">• саветовање хроничних болесника,• личне алузилационе терапије,• контрола виталних функција, екв. мерење титације,• укључивање инфузије, интотерација,• обрада рана.

Право на услуге Службе имају сва стара лица са навршених 65 и више година, настањена на градском подручју, као и у селима која су одређена пројектним задаткомом која:

- живе сама;
- живе са супружницима или другим сродницима који нису у стању да им пруже одговарајућу негу и помоћ;
- непокретне особе, иако живе у вишечланим домаћинствима;
- изузетно, особе млађе од 65 година са трајним инвалидитетом којима је обзиром на здравствени и социјални статус овакв вид помоћи и неге неопходан.

Табела 3. Табела корисника Службе по годинама

Година	Корисници услуга			Укупно
	интегрисане	медицинске	социјалне	
2003	145	59	/	204
2004	193	86	/	279
2005	215	70	/	285
2006	229	56	2	287
2007	314	70	11	395
2008	361	52	37	450

Извор података: Служба за интегрисану негу и помоћ у кући

Услуге Службе се пружају из два пункта Дома здравља. Територијално је услугама Службе покривено цело градско и приградско подручје и 22 удаљена села, са укупно 450 корисника. У Служби су запослена 3 социјална радника, административни радник, 28 геронтодомаћица, лекари и медицински техничари Службе кућног лечења.

2009. године у оквиру Пројекта извршена је Пилот акредитација Службе за интегрисану негу и помоћ у кући, Дневног центра и услуге физиотерапије. Процесом је руководила Национална јединица за мониторинг и евалуацију, оформљена од представника Министарства рада и социјалне политике РС, Министарства здравља РС и Републичког завода за социјалну заштиту. Процес је подржан од стране Министарства иностраних послова Италије и НВО „Progetto Sviluppo“. Оцена акредитационог тела је да је достигнут одређени квалитет у пружању услуга, који је оцењен као „Добри услови, добар квалитет.“ Ово је прва акредитација ванинституционалних услуга за старе у социјалној заштити на нивоу Републике Србије.

Геронтолошки центар у Крагујевцу пружа услуге институционалног збрињавања одраслих и старих особа капацитета 305 корисника. Смештај у Геронтолошком центру користе одрасла лица из читаве Србије, а 80% је са подручја града Крагујевца.

Табела 3. Преглед корисника на смештају у Геронтолошким центру 2008. год.

Број смештаја	Објект	Укупно корисника	Полузависни корисници
1.	Објект за покретне	49	51
2.	Стационар I (полузависни)	88	75
3.	Стационар II (зависни)	108	98
4.	Нови дом (за зависне и полузависне)	60	68
Укупно		305	292

Извор података : Геронтолошки центар

- у структури корисника Геронтолошког центра 33,5% су зависни корисници;
- 25,7% су полузависни корисници;
- 17,6% су покретни корисници услуга;
- 23% корисника смештаја се налази у двокреветним апартманима.

Табела 3. Преглед старосне структуре корисника Геронтолошког центра

Старосна група	Број корисника
до 50 година	17
од 51. год. до 60. год.	30
од 61. год. до 70. год.	53
од 71. год. до 80. год.	117
од 81 год. до 90 год.	70
преко 90. година	5
Укупно	292

Извор података : Геронтолошки центар

- 40% укупног броја корисника на смештају је старости од 71 до 80 година;
- 26% корисника је старије од 81 године;
- 18% корисника је у старосној доби од 61 до 70 година;
- 16% смештених корисника је млађе од 60 година

Табела 3. Разлици смештаја у Геронтолошким центру

Разлика смештаја	Број корисника
Недостатак породичног стараша	29
Неадекватно породично стараше	39
Несрећене стамбене прилике	8
Поремећени породични односи	10
Тежа здравствена обележја	202
Физичка инвалидност	4
Укупно	292

Извор података : Геронтолошки центар

- Присуство тежег хроничног обољења је најчешћи разлог смештаја старих лица. (74% укупно смештених);
- Смештај због Неадекватног породичног старања (13%);
- Остали разлози: недостатак породичног старања, поремећени породични односи, стамбена угроженост и сл. (13%)

По програму трансформације установе, Геронтолошки центар развија услуге ванинституционалне заштите старих. Део је мреже за заштиту старих и има сталног члана у Одбору за заштиту старих.

У сарадњи са представницима удружења учествовао је у изради Социјалне платформе, којом су на основу идентификованих потреба старих и уз њихову партиципацију, дефинисани захтеви старих за побољшање квалитета њиховог живота и упућени надлежним градским органима ради разматрања о могућностима испуњења. Геронтолошки центар је израдио Карту услуга установе. Партнер је на реализацији услуге Дневног боравка за старе и пружа услугу физиотерапије за кориснике Службе и Дневног центра.

Дневни центар за стара лица оформљен је 2003.године у просторијама Геронтолошког центра. Услуге дневног боравка се пружају старим лицима са једним или више хроничних обољења, која се налази у стању полупокретности или полузависности од неге и помоћи другог лица. Корисницима се поред дневног боравка обезбеђује: превоз, исхрана, здравствени надзор, анимација, окупациона терапија, физиотерапија, културно-забавне активности.

Капацитет Дневног центра је 19 корисника и у њему су ангажоване три геронтодомаћице.

Дом здравља Крагујевац је установа примарне здравствене заштите која се својом делатношћу укључује у програме заштите старих и даје допринос ефикасности и квалитету услуга за старе кроз интегративни модел социо-здравствене заштите.

Дом здравља је активни сарадник мреже институција и служби за заштиту старих и има сталног члана у Одбору за заштиту старих.

У оквиру Дома здравља организована је услуга кућне палијативне неге за збрињавање онколошких пацијената који су у терминалној фази болести. У 2008.години Дом здравља је евидентирао 2508 онколошких пацијената, од чега је 379 у терминалној фази болести.

Служба кућног лечења и здравствене неге, Дома здравља, пружа здравствене услуге корисницима Службе за интегрисану негу и помоћ у кући и својим капацитетима доприноси ефикасној здравственој заштити старих.

Услуге социјалне и здравствене заштите за старе пружају и хуманитарне организације, невладини и приватни сектор.

Црвени крст реализује низ Програма подршке старим лицима.

- Кроз Програм „Стари за старе“ је ангажовано 42 волонтера за вршњачке посете и 12 за психо-социјалну подршку старима.
 - Кроз акцију «Селу у походе» Црвени крст, уз подршку Града и са партнерским организацијама пружи годишње помоћ за око 500 старих лица.
 - Акцијом „За сунчану јесен живота“ организују се обилазак старих суграђана и пензионисаних радника школа, културни и забавни програми намењени старима.
- Црвени крст реализује и програме припреме и доставе хране, пружања сервисних и занатских услуга.

Добротворни фонд Српске православне цркве «Човскољубље» базира рад на: помоћи старим, сиромашним, угроженим групама и жртвама масовних несрећа. Фонд реализује Пројекат «Мобилне медицинске неге» пружањем здравствених и услуга неге и помоћи у кући старим, болесним и особама са инвалидитетом. Број корисника је 150 на месечном нивоу, а за потребе реализације ове услуге запослене су три геронто домаћнице које се финансирају из буџета града у оквиру Програма добровољног радног ангажовања.

НВО «Викторија» се бави социјално-економским и едукативним развојем заједнице. Реализује следеће програме:

1. Помоћи у кући старим особама и ОСИ
2. Групе за самопомоћ - У оквиру организације делују 52 групе са по 10-12 чланова којима се подстиче активизам старих лица.
3. Клубови за старе на две локације од којих је један у селу Пајазитову
4. Мобилни тимови за самопомоћ кроз психо-социјалну подршку лицима смештеним у колективном центру и објекту социјалног становања.

НВО „Сунце“ је носилац активности Фестивала стваралаштва старих, реализатор програма анимације за кориснике Дневног центра за старе и део је мреже за старе и консултативног нивоа Одбора. Организатор је низа трибина и презентација о положају старих и активно се бави евалуацијом пројектних активности на територији Града.

«ИНТЕРСОС» је хуманитарна организација, која реализује програме намењене старима, донира средства за опремање Клубова за старе у сеоским месним заједницама. Интерсос је део мреже за старе и учесник у раду Одбора.

Коло Српских сестара, Месни одбор Крагујевци је социо-хуманитарна организација која има за циљ пружање помоћи социјално угроженима, обилазак старачких домова, организовање продајних изложби у хуманитарне сврхе, организовање предавања, волонтерски рад са старима. Организација има 80 волонтера.

РНВО „Пурашо Ром“ (Стар човек) је удружење Рома које реализује програме бриге о старим Ромима кроз едукацију о здрављу, организовање здравствених прегледа и помоћи угроженим породицама. Има 170 чланова од којих је 35 изузетно активно.

Дневни центар за збрињавање одраслих и старих лица «Јасмин Вива плус» у Реснику пружа корисницима и њиховим сродницима могућност избора дужине и врсте боравка и то на месечном нивоу, у току радне недеље, за време викенда, као и за време годишњих одмора. Смештај је у једнокреветним и двокреветним апартманима високог стандарда. Капацитет Дневног центра је 15 корисника.

Агенција за помоћ у кући и саветодавне услуге за старе «Промедико» пружа услуге помоћи у кући, здравствене и саветодавне услуга старима. Просечно месечно има 20 корисника са подручја Града и приградских месних заједница. Рад организује кроз једнодневне и вишедневне посете корисницима и 24-часовно дежурство за кориснике палијативне неге.

На подручју града Крагујевца делује и 4 активних удружења старих која окупљају значајан број старих лица:

- Удружење пензионисаних просветних радника
- Градско удружење пензионера при коме функционише КУД „Лепеница“
- Градско удружење пензионера „Синдикат Независност“ са месним одборима
- Удружење војних пензионера

Медији прате све актуелне догађаје везане за популацију старих и дају свој допринос у подизању степена информисаности старих суграђана о њиховим правима, начину и могућностима за остваривање.

Наведени актери дају значајан допринос заштити старих и остварењу циља побољшања квалитета њиховог живота. Између актера је успостављена мрежа за заштиту старих у оквиру које се координирано и организовано планирају и реализују услуге за старе. Евидентирају се и нови пружаоци услуга у приватном сектору чиме се остварује плурализам пружалаца услуга и кориснику пружа могућност избора. Постојећим услугама је обухваћен велики број старих лица. У Крагујевцу су високо развијене услуге ванинституционалне заштите. Подршка кроз активности пружа се и породицама које имају стара лица, а бројни програми подстичу и активизам старих.

Кључни проблеми

Проблем 1. Постојање једног броја старих ван система социјалне заштите

Системом социјалне заштите обухваћен је део популације старих који су остварили права у овој области. Кроз рад удружења, месних заједница и месних канцеларија идентификује се одређени број старих који пролазе различите програме. Проблем представљају стари људи који нису укључени у постојеће садржаје и програме подршке, нарочито они који живе сами и у сеоским срединама.

Проблем 2. Недовољна информисаност старих о услугама у социјалној заштити

И поред великог броја услуга и пружаоца услуга, стари људи нису довољно информисани о правима, начину остваривања и мерама подршке којима могу добити адекватну заштиту. Невинформисаност је посебно заступљена на сеоском подручју, међу Ромском популацијом и избеглим и расељеним лицима. Разлог за овај проблем је најчешће недовољна територијална покривеност информацијама о правима у овој области.

Проблем 3. Недовољан обухват корисника и неједнака територијална заступљеност

У Крагујевцу, због великог броја старих лица, постоји потреба за обухват већег броја корисника, нарочито за програме дневног центра и интегрисане неге и помоћи у кући. Постојећим програмима покривена је територија града, приграда и једног броја села, а изражена је потреба за већом подршком старима са сеоског подручја.

Проблем 4. Неразвијена мрежа специјализованих услуга за стара лица

Непостојање специјализованих услуга, као што су збрињавање особа са деменцијом, палијативно збрињавање у институцији, викенд програми, краткотрајан прихват, оставља ван заштите један број старих лица, као и њихове породице.

Непостојање хранитељских породица има за последицу велики број старих лица на институционалном смештају.

Лица која се изненада или тренутно нађу у стању социјалне потребе, бескућници и пролазници, немају могућност ургентног и адекватног збрињавања у стању изражене потребе.

Проблем 5. Непостојање јединствене евиденције о старима који користе услуге социјалне заштите

Неумреженост евиденције о корисницима услуга институција, удружења, приватног сектора и других који се баве облашћу социјалне заштите доводи до непостојања свеобухватних података о корисницима, броју и врсти права и услугама које су остварили код различитих пружалаца.

Закључци и препоруке

Из наведеног се може закључити:

- становништво града Крагујевца има тренд старења;
- стари су изложени високом ризику сиромаштва;
- постојећи капацитети за пружање услуга нису довољни за укупну популацију старих;
- постојеће услуге нису територијално подједнако заступљене (град, село, приград);
- постоји недовољна информисаност и недоступност услуга која искључује део популације старих лица из система заштите;
- изражена потреба за развојем нових специјализованих услуга помоћи старим лицима и подршке њиховим породицама;

На основу наведеног потребно је:

- континуирано сагледавати потребе и развијати услуге помоћи и подршке старим лицима;
- континуирано развијати услуге ванинституционалне заштите, проширити постојеће капацитете, повећати обухват лица уз равномерну територијалну покривеност;
- интервентно деловати у кризним ситуацијама;
- обезбедити свеобухватну евиденцију о старијим лицима;
- јачати интеграцију свих сектора;
- континуирано информисати грађане о правима и услугама;
- обезбедити активну партиципацију старих;
- развијати специјализоване услуге.

Оперативни циљеви

1. Повећање броја корисника постојећим услугама и увођење нових ванинституционалних услуга за старе
2. Унапређење материјалног положаја старих лица за 30% до краја 2013. године
3. Повећање % социјалне укључености старих у циљу превенције социјалних ризика

А РАНЖМАНИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ СТРАТЕГИЈЕ

ДЕО

7

У циљу имплементације Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца, као и јасног дефинисања улога и одговорности у току процеса примене, аранжмани за имплементацију Стратегије представљају механизме и процедуре који ће омогућити њено успешно спровођење. Аранжмани за имплементацију омогућиће да се на ефикасан начин користе постојећи и изграде нови организациони капацитети, користећи расположиве људске ресурсе.

Циљ успостављања аранжмана је:

1. Примена Стратегије у назначеном периоду ради унапређења положаја циљних група;
2. Успостављање мултисекторске сарадње између кључних актера у примени Стратегије;
3. Користићење организационих, људских и других ресурса у међусекторској повезаности, како би се избегла преклапања и омогућило максимално функционисање свих расположивих ресурса;
4. Успостављање механизма наручивања услуга у циљу интегративног приступа решавању социјалних проблема;
5. Јачање партнерства локалних институција, организација грађанског друштва и привредних субјеката у области социјалне заштите;
6. Јавност процеса у циљу анимације грађана, повећања поверења између институција и грађана, као предуслова за подизање квалитета социјалних услуга у заједници.

У оквиру локалних структура разликују се:

- Структуре управљања и
- Оперативне структуре.

СТРУКТУРЕ УПРАВЉАЊА

Процесом имплементације Стратегије града Крагујевца управљају:

Скупштина града Крагујевца

- разматра и одлучује о **усвајању** Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца;
- доноси одлуку о буџетским средствима за реализацију активности предвиђене акционим плановима стратегије (у оквиру Одлуке о буџету Града);
- годишње **разматра и одлучује о прихватању** извештаја о имплементацији стратешког документа,

Градско веће

- образује Јединицу за координацију израде и имплементације Стратегије развоја социјалне заштите;
- оснива Савет социјалног стратешког партнерства;
- решењем именује чланове Савета социјалног стратешког партнерства (на предлог институција и организација битних актера у области социјалне заштите);
- **утврђује предлог закључка о усвајању Стратегије** и упућује га Скупштини на разматрање и одлучивање;
- **утврђује предлог закључка о прихватању извештаја о имплементацији Стратегије** и упућује га Скупштини на разматрање и одлучивање.

Савет социјалног стратешког партнерства

- пружа подршку у изради Стратегије;
- утврђује нацрт Стратегије;
- омогућује мултисекторски приступ спровођења Стратегије;
- координира процесом имплементације;
- иницира мере и услуге у циљу унапређења социјалне заштите (уз стручну подршку Јединице за координацију израде и имплементације Стратегије развоја социјалне заштите и Градске управе за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци);
- **донosi извештај о резултатима примене Стратегије** и доставља га Градском већу.

ОПЕРАТИВНЕ СТРУКТУРЕ

Оперативне структуре за израду и имплементацију Стратегије представљају сви релевантни актери у локалној заједници, који могу да допринесу реализацији активности предвиђених акционим плановима Стратегије, на професионалан, ефикасан, ефективан и транспарентан начин.

Оперативне структуре за израду и имплементацију Стратегије чине:

Јединица за координацију израде и имплементацију Стратегије развоја социјалне заштите која:

- израђује стратешки документ;
- координира рад радних група;
- пружа административно-техничку подршку Савету социјалног стратешког партнерства;
- прати реализацију акционих планова;
- прати остварење и резултате Стратегије;
- припрема извештај о имплементацији Стратегије за Савет социјалног стратешког партнерства.

Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци са својим унутрашњим организационим јединицама (Одељење за социјалну заштиту са Канцеларијом за ромски питања, Одељење за здравствену заштиту, Одељење за друштвену бригу о деци, Служба за заштиту избеглих прогнаних и расељених лица и Служба за финансијске послове) пружа стручну подршку Јединици за координацију израде и имплементације Стратегије и Савету социјалног стратешког партнерства у целокупном процесу стратешког планирања.

Остале Градске управе у оквиру своје надлежности:

- се старају о финансијској реализацији активности дефинисаних акционим плановима;
- пружају информатичку и информативну подршку у имплементацији и мониторингу Стратегије;
- благовремено обавештавају о актуелним конкурсима из области социјалне заштите и помажу у припремању предлога пројеката;

- омогућавају успостављање боље сарадње локалне самоуправе са представницима савета МЗ и МК;
- и на други начин дају допринос у изради стратешког документа и имају важну улогу у процесу имплементације Стратегије

Центар за социјални рад «Солидарност» у Крагујевцу учествује у имплементацији Стратегије путем конкретне реализације планираних активности из своје надлежности које треба да доведу до кључних постигнућа у области социјалне заштите на локалном нивоу.

Оперативне структуре за примену Стратегије представљају и други актери, институције и организације, као и радни тимови у различитим областима међу којима се истичу:

- Геронтолошки центар Крагујевац;
- Завод за смештај одраслих «Мале Пчелице»;
- Дом здравља Крагујевац;
- Национална служба за запошљавање – филијала Крагујевац;
- Установе за децу «Наза Ндумовић»;
- Основне и средње школе;
- Месне заједнице и месне канцеларије;
- Црвени крст Крагујевац;
- Невладине организације;
- Јавна предузећа и установе;
- Приватни сектор;
- Локални медији;
- Представници локалне привреде.

Мрежа оперативне структуре отворена је за све институције, организације и појединце у циљу подстицања плуралитета пружалца услуга и увећавања броја актера на подручју социјалне заштите.

Стављањем у функцију већег броја институција и организација као дела оперативне структуре ствара се могућност јачања регионалних и међуопштинских веза, као и могућност да постојећи ресурси буду рационално искоришћени и доступни што већем броју грађана/ки.

Активности на јачању сарадње и укључивање нових актера за спровођење градске стратегије су трајан стратешки задатак.

Развијањем партнерстава локалних институција и других актера омогућиће се интегративни приступ у решавању социјалних проблема, подизање квалитета социјалних услуга у заједници и учинити доступним и приступачним услуге за грађане/ке града Крагујевца.

Процедуре и механизми примене Стратегије

Стратегија развоја социјалне заштите настоји да успостави одржив, ефикасан и доступан систем социјалне заштите, који подстиче активно учешће самих корисника услуга. Стратегија тежи да јача партнерство јавног, приватног и сектора грађанског друштва, као оснoв за унапређење система и ширење мреже пружаоца услуга.

У циљу успешног спровођења Стратегије дефинишу се следеће процедуре који су неопходне за њену ефикасну примену:

- Градска управа за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци и Јединица за координацију израде и имплементације Стратегије пружају стручну подршку Савету социјалног стратешког партнерства у сагледавању резултата примене Стратегије и припремају годишњи извештај о њеној реализацији;
- Савет социјалног стратешког партнерства координира, прати, ствара услове за имплементацију и Градеком већу годишње доставља извештај о резултатима примене Стратегије;
- Градско веће утврђује предлог закључка о прихватању извештаја о спровођењу Стратегије и упућује га Скупштини на разматрање и одлучивање;
- Скупштина Града разматра и одлучује о прихватању годишњих извештаја о спровођењу Стратегије развоја социјалне заштите;

План МОНОТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

део

8

Циљ мониторинга и евалуације Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца је систематично и редовно прикупљање података, праћење процеса имплементације стратешких циљева и задатака и процена успеха Стратегије. Сврха мониторинга и евалуације је побољшање ефикасности и успешности Стратегије, али и предлагање измена на основу извештаја о реализованим активностима.

Временски оквир:

- **Мониторинг** се спроводи у континуитету за цео период имплементације Стратегије (2010-2013) за сваки акциони план који је предмет праћења, а помоћу матрице за мониторинг која је развијена током процеса израде стратегија, а уз подршку МИНРСП и ОПМа.

- **Евалуација** ће се спроводити једном годишње и пратиће имплементацију акционих планова Стратегије. Евалуација Стратегије биће саставни део годишњег извештаја о спровођењу Стратегије који се подноси Скупштини Града. Коначну евалуацију Стратегије развоја социјалне заштите града Крагујевца поднеће Савет социјалног стратешког партнерства на крају 2013. године.

Предмет мониторинга и евалуације

Мониторинг и евалуација представљају целовито сагледавање реализације стратешког и оперативних циљева и приоритета кроз:

- Праћење процеса имплементације;
- Праћење резултата спроведених активности;
- Процену утицаја активности стратегије на квалитет живота корисника услуга.

Индикатори

Индикатори напретка и успешности остваривања Стратегије, одређени су прецизно за сваку приоритетну циљну групу и на нивоу сваког оперативног циља. У реализацији активности користеће се квалитативни и квантитативни индикатори. Матрица логичког оквира даје податке о основним индикаторима и средствима њихове верификације.

Методe и технике мониторинга и евалуације

За потребе успешне реализације мониторинга и евалуације Стратегије користеће се:

- евидентирање корисника и услуга;
- анкете међу корисницима и пружаоцима услуга;
- интервјуи;
- скале процене;
- анализа документације;
- фокус групе;
- аудио и видео записи;

Савет социјалног стратешког партнерства **Пословником о раду** прецизније дефинише технике помоћу којих се спроводи мониторинг и евалуација.

Носиоци процеса мониторинга и евалуације

Мониторинг ће реализовати Служба за социјалну заштиту у оквиру ГУ....., а уз подршку Јединице за координацију израде и имплементације.

Носилац процеса евалуације је Савет социјалног стратешког партнерства, уз стручну помоћ Јединице за координацију израде и имплементацију и Градске управе за здравство, социјалну политику и друштвену бригу о деци у складу са дефинисаним индикаторима документа.

Примена резултата мониторинга и евалуације

Основна сврха прикупљања, обраде и анализе података о реализованим активностима је оцена оправданости и реалистичности Стратегије као предуслова за планирање будућих активности и услуга намењених грађанима/кама града Крагујевца.

РЕСУРСИ/ БУЏЕТ

део

9

У
ИЗРАДИ

План КОМУНИКАЦИЈЕ

део

10

План комуникације усмерен је на остваривање веће информисаности грађана о процесу израде и имплементације Стратегије, транспарентности читавог процеса и остваривање партиципације грађана.

Комуникација реализована током процеса израде и промоције Стратегије развоја социјалне заштите

- ***Процес израде*** стратешког документа уважио је принцип израде којим је предвиђена континуирана консултација са грађанима у циљу препознавања и дефинисања њихових потреба, како би се пружили адекватни одговори локалне заједнице.

У оквиру Јединице за координацију израде и имплементацију Стратегије формиран је Тим за комуникацију са медијима састављен од новинара, стручњака за односе с јавношћу, графичког дизајнера, сарадника за интернет комуникације. План комуникације је спровођен кроз све фазе израде и имплементације стратешког документа поштујући мултисекторски и мултидисциплинарни приступ у анализи стања, дефинисању приоритета и планирању оперативних циљева.

- ***У фази израде*** Стратегије активно учешће, кроз формиране радне групе су узели представници свих релевантних институција, установа, удружења и корисника услуга. У том смислу вршено је анкетирање међу грађанима у градским, приградским и сеоским месним заједницама и канцеларијама о потребама за услугама у социјалној заштити. Сви прикупљени подаци су коришћени у процесу израде документа. Медији писани и електронски су извештавали о активности израде стратешког документа.

- ***У фази промоције*** нацрта Стратегије организоване су јавне расправе (округли столови, трибине...) у градском и сеоском подручју, медијски наступи и конференције за новинаре и представљен је документ на веб сајту Града. Посебан акценат је стављен на презентовање нацрта Стратегије стручној јавности у области социјалне заштите, одборничким групама, сектору грађанског друштва и осталим институцијама и организацијама на територији Града.

- План комуникације предвиђа да се ***након усвајања*** Стратегије врши штампање пропагандног материјала и његова дистрибуција, како би се корисници упознали са врстама сервиса услуга социјалне заштите и начином остваривања права. Штампани материјал ће бити доступан корисницима у установама, организацијама, удружењима, месним заједницама и канцеларијама као и на другим јавним местима. Стратешки документ ће бити дистрибуиран свим установама социјалне заштите и осталим партнерима како би се активно укључили у програме и пројекте из своје надлежности и на тај начин допринели остваривању предвиђених оперативних циљева.

У циљу сензибилизације јавности о потребама и положају угрожених група, планирано је иницирање радијских и ТВ емисија које ће се бавити социјалним темама кроз приче о животу наших суграђана као и промовисање и приближавање концепта „друштвено одговорног пословања“ пре свега представницима пословног сектора.

Планирано је издавање билтена, на годишњем нивоу, о постигнутим резултатима у процесу имплементације Стратегије намењеног заинтересованим учесницима и потенцијалним донаторима.

Један од начина комуникације са јавношћу је именовање ИП за промоцију стратешког документа и одржавање периодичних конференција за штампу на којима ће бити презентовани резултати и најављивани нови програми у циљу имплементације истог.

Планирано је једном годишње организовање анкете међу грађанима са циљем процене квалитета пружених услуга и степена задовољства корисника.

На веб сајту града : www.kragujevac.rs планирано је отварање нове странице која ће олакшати и убрзати комуникацију са свим циљним групама и пратити имплементацију стратешког документа, пружајући основне информације о Стратегији и на којој ће бити редовно ажуриране вести, постављени линкови, форум како би се обезбедила интерактивност.

